Ukraińskie Pismo Podlasia

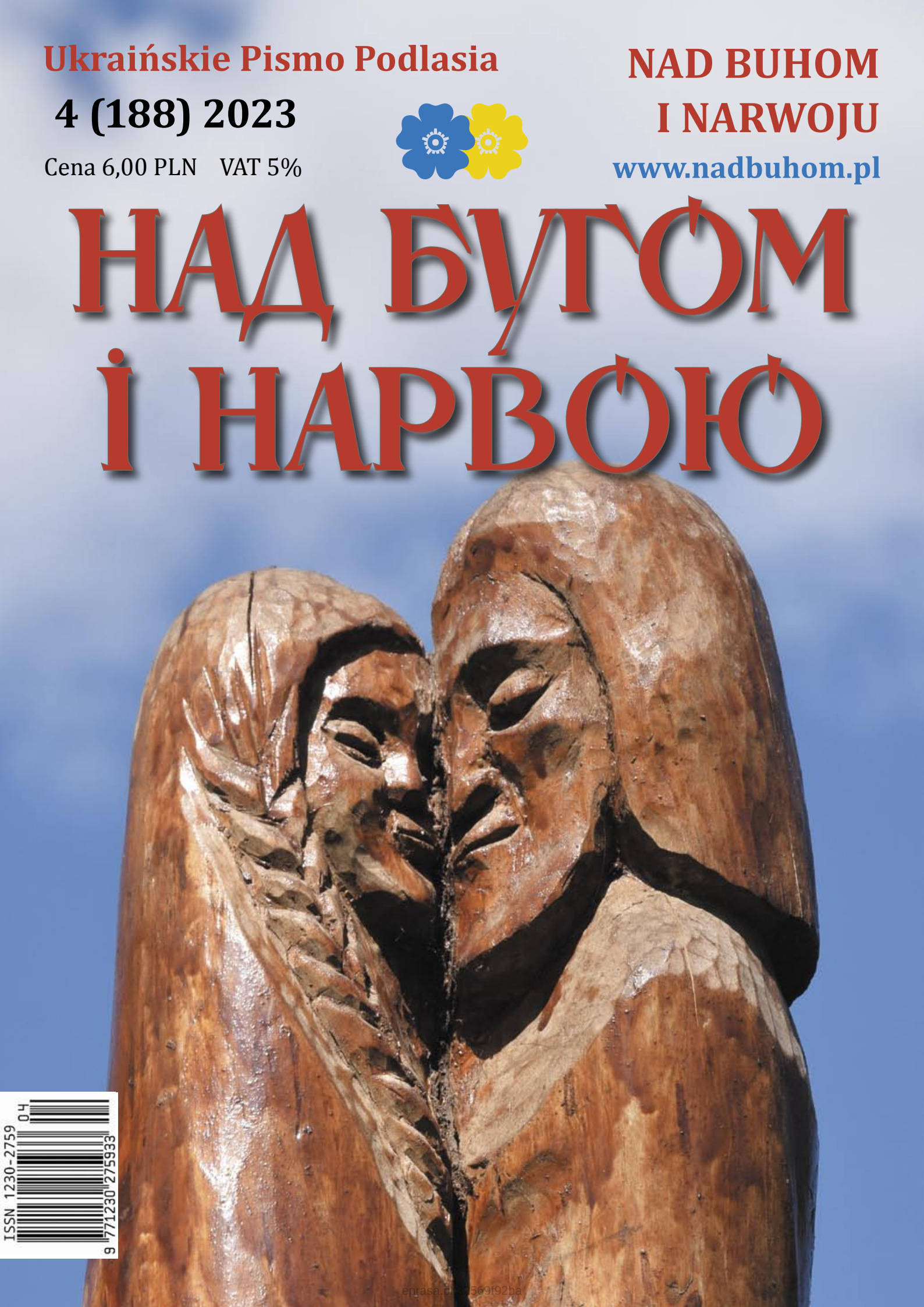
4 (188) 2023

Cena 6,00 PLN VAT 5%

NAD BUHOM I NARWOJU

www.nadbuhom.pl

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

ISSN 1230-2759 04

НАД БУГОМ І НАРВОЮ
NAD BUHOM I NARWOJU

№ 4 (188) ЛІТО 2023 ✹ Nr 4 (188) LATO 2023

ЗМІСТ НОМЕРА ❖ SPIS TREŚCI

Ю. Гаврилюк, *Пудляська натуральность форми* 1
L. Łabowicz, *Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi* 3
Protokół z prac jury Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu” 7
Є. Почтар, *Конкурс «Пішемо по-свойому»: Мої підляські ескізи* 9
K. Kościewicz, *Rodzime obrazy i słowa* 15
„I pokazati toje, szto maluju, i sztoś zaniati”. Rozmowa z Mikołajom Januowśkim 17
В. Петручук, *Жнива* 21
Всі ми відповідальні за те, чи наші онуки будуть говорити по-свойому. Розмова з Євгенією Гаврилюк 22
JH, *Istok i Witowo na mapie z końca XVIII wieku* 24
Л. Лабович, *Про нашу мову просту – непросту: Але карк – бо сало їм!* 26
Ju. Hawryluk, *Obraz prawosławnej sieci parafialnej nad Bugiem i Narwią u schyłku XIX w.* 27
Л. Рупняк, *Диво-літо посеред болю* 28
L. Łabowicz, *Pro Warku z „Beztałannoji”. Wspomnienie o Leonile Smolikowskiej i teatrze ukraińskim w Kleszczelach* 32
H. Aleksiejuk, *Timoszka. Teatralna istorija żytia Timofi[e]ja Muśka* 36
ред., *З організованого життя над Бугом і Нарвою* 41

НАША ОБКЛАДИНКА

Буг і Нарва тісно обнялися — на алегоричній різьбі Володимира Наум'юка. *Фото Ю. Гаврилюка*. **Стор. II-III:** Миті з цьогорічного свята краси і культури «На Івана, на Купала». *Фото Л. Лабович і Ю. Гаврилюка*. **Стор. IV:** Картина Данила Громацького, виникла під час праці над антологією україномовного письменства підляшан (зараз у приватній власності).

eprasa.pl 32569f92ba

Юрій Гаврилюк

Пудляська натуральность форми

Колі з Мариною Ткачук, фільольогіньою з Інституту української мови Національної академії наук України, приїхалі ми до Канюкув, до нашого народного ризьб'яра Володіміра Наум'юка, пригостів вун нас артистичним способом — винюс одну зо своїх ризьбув. Пояснів, што то натурально уформовани кусок дерева, якій припасував йому, коб виризаті алєгорію з'єднаних з собою Бугу і Нарви. І додав, што пудийде на окладку «Над Бугом і Нарвою». Кіювська дослідніця завела з ризб'яром розмову про наше колісьнє житє й звичаї — а вун оповідач неабиякій, я взявся за фотографованє артистичної форми того, што почала твориті пудляська натура, а завершила справу вміла рука майстра, якій родівся і виростав тогди, колі ще орелі плоти з пущанськім деревом Нарвою ганялі. Як вишло – бачите своїмі очима.

Саме в тому часі, а бив місець май — по слов'янському травень, журі літературного конкурсу «Пішемо по-свойому» кунчало перечитуваті, передумуваті і оцінюваті рукописи конкурсантув. Як оказалось, не оно «уроджаних пудляшув», бо твориті в згоді з нашою мовною формою задумалі тоже люде з Кракова і Сльонска. А колі згадав Кракув, то саме там, у 1983 і 1988 роках заісновав форум, на которум показалісь і пішучи по-свойому пудляшани – Євгенія Жабінська, Іван Кіризюк і Ваш покурни слуга. Вусімдісяти літа, колі – тоже мінає саме 40 літ – почав з'являтіся шторучни літературни альманах «Наш голос» (у 1983 – 1988 вишло 6 випускув), не бив однак початком друкованого слова «по-нашому» – з околиці Більська. Відувця Василя Білокозовіча і уроджану у Вурлі гайнов'янку Ніну Буйновську друковало у 1950-х роках «Наше слово». Потум, дякуючи впертості Івана Кіризюка з Крив'ятич, которому не виходіло автоперекладанє на білоруську, його вірши мовою рудного села появілісь при кунцьові 1971 року у білостуцькуй «Ніві». Можна сказаті, што то бив парадокс, бо газета міла пуд заголовком допісок «Тыднёвік ГП БГКТ», значит видавало єї Беларускае грамадска-культурнае таварыства і, зрозуміло, білоруською мовою, алє такая

eprasa.pl 32569f92ba

била ситуація, што розповсюджувалі єї всюди, де на т.зв. Білостуччині (у Білостуцькому воєвудстві) жилі православни, серед якіх бульшость складалі саме україномовці з-над Буга і Нарви – як «штокмани», так і «бувкачи».

На початку 1972 року появілісь вірши «по-свойому» Зосі Сачко, котора ще й додала коментар, што Іван Кіризюк почав штось важне, што ще трудно назваті. Потум в їхні сліди пошлі й інши — переглядаючи рочнікі «Ніви» з 1970-х, побачимо й нашомовни спроби, переважно поетични, Іванового брата Петра Кіризюка, а тоже Анатоля Вереміюка з Яґуштова, Міколая Врублєвського з Храболув, Анни Денісюк з Плєскув, Янка Здановського, Григория Здрайкувського з Городнікув (хоч його вірш то хіба бульш невельмі вдала спроба пісаня по-білоруському), Євгенії Мартинюк з Зубова, Валєнтіни Оніщук (ВаВу) з Нового Корніна, Васіля Петручука з Грабувця коло Дубічув-Церковних, Степана Полов'янюка з Більська, Юрка Хмелєвського з Вурлі, а тоже люді пудпісаних самимі іменамі або псевдонімамі, як «Толік» (хоч може то АнаТолік Вереміюк), «Наташа» і «"Шаравокая" з Бельскага беларускага ліцэя». Разом кільканадцеть авторув, переважно народжаних у другуй половіні 1950-х, в бульшості учнюв, або вже абсольвентув, більськового і гайнувського «бєлліцеюв». Старше поколінє тут репрезентовалі Васіль Петручук (1926-2019) і Міколай Врублєвські (1936-2012) — перши з їх часто присутні й у «НБіН», другі, працюючи на кафедри білоруської фільольогії Варшавського університету, уклав оригінальни словнік – «пульсько-храболувсько-кіювські», значит до пульських слув дани в йому еквівалєнти як з української говуркі рудного села, так і української літературної мови (на жаль, рукопіс у картковуй формі, якій займав немалую валізку, бив у часі хвороби автора зніщани).

Окрум авторув з Гайнувського і Більськового повіту – твори тих останніх часом друковаліся з приміткою «На бельскай гаворцы», знайдемо й вірш Івана Ігнатюка (1928-2013) – «На гаворцы сяла Данцы над Бугам, Бяла-Падляшскага ваяводства», надруковани у 1980-му рокові. Для проживаючого у Любліні, а народжаного пуд Володавою, ветерана Українського суспільно-культурного товариства бив то елємент нав'язуваня контактув з творчим середовіщом по сєй бук Бугу. Партнером в тих контактах став Іван Кіризюк – саме вун одновів присутность поетув з-над Буга й Нарви на сторунках «Нашого слова» (1982, № 13). Шисть Кіризюкових віршув у рубриці «Поетичні дебюти» било тогди попереджаних Ігнатюковою нотаткою про зустрич з проживаючим у Більськові поетом, што одбилася в Любліні, на жаль, без поданя дати. Потум Іван Ігнатюк одбив подорож по Пувнучному Пудляшу, тоже опісану їм у «Нашому слові», а вже наступного року з'явився й «Наш голос», в якому появілісь україномовни поетични твори кільканадцеті пудляшан, часто як літературни дебют даного автора. Варто їх тут перелічиті: Юрій Баєна, Ірина Боровік, Юрій Гаврилюк, Євгенія Жабінська, Іван Ігнатюк, Іван Кіризюк, Петро Кіризюк, Євгенія Овсянюк (Мартинюк), Ольга Пудляшанка (Галя Пасічник), Софія (Зоя) Сачко, Степан Сидорук, Степан Троць, Іван Хващевські, а ще й натуралізовани пудляшанін (родом подоляк) Борислав Рудковські. Вірші «нашоголосцюв» у 1980-х друковаліся тоже в «Нашому слові» й «Українських календарах» Українського суспільно-культурного товариства.

Од виходу останнього випуску «Нашого голосу», з датою «квітень 1988 р.» мінуло 35 літ і за той час прибилі нови медії, якіє публікують пісьменство пудляськімі варіантамі української мови, а серед авторув, окрум люді, котори індентифікуються як українці, є й особи, котори активно проповідують і білоруську ідею, інши стоят осторонь. Разни й погляди на національни справи в люді, котори взялі участь у конкрусові Пудляського наукового інституту, організованому у партнерстві з Союзом українцюв Пудляша. Основною била охота напісаті по-свойому і оддаті пуд оцінку журі тоє, што незалєжно од літературої форми, якоюсь мірою є часткою самого себе – показує ж скуль ми пришлі, як до своєї рудної мови ставімося і чи добре єї знаємо. Для некоторих била то перша спроба літературного пісаня, для інших перша спроба пісаня по-свойому, кількох з участнікув вже публіковалося в «НБіН», хтось вже наветь кніжку по-свойому видав. Розріз поколінь тоже тут широкі – од тих, котори ще пометают, як било у 40-х роках мінулого столітя, до тих, которих 40 літ тому на світі ще не било.

Незалєжно од віку і творчого напрацьованя, всі ми, кому хоч раз захотілося штось по-свойому напісаті / напісати / написати, а люді таких по імені вже знаємо бульш як сотню, штось тим своїм пісаньом доказуємо... Доказуємо – договоруємо свою розповідь до вже напісаного раній, людіма, котори часто зишлі й із сього світа. Алє й даємо доказ-аргумент, што наша, – пудляська, – натуральна мовна форма годіться до всього, што в нашум житьові важне, хоч її знеславлювалі, а наветь і обриджувалі.

Напісане / написане – вимагає й публікації. Починаємо єї з театральної п'єси про Тимофія Муська, што їм, як і ризьб'яром Володіміром Наум'юком, заволоділа творча натура, хоч в єїнуй реалізації, як і в самому житьові, мів вун бульш перешкод, ніж уродженець Канюкув, а наветь примусово бив розлучани з рудним селом Дубном. Інши конкурсни твори будут в наступних числах – коб наше слово даремно на папери не лєжало, оно серед народу ходіло!

Юрій ГАВРИЛЮК

eprasa.pl 32569f92ba

Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi

BIAŁYSTOK **4 czerwca** przy Szkole Podstawowej nr 20 im. W. Sikorskiego w Białymstoku powstał niezwykły mural, stworzony przez uczniów szkoły *(na foto)*. W projekt włączyły się dzieci pochodzące z Białorusi i Ukrainy, które uczą się w placówce. Obecnie stanowią one 10 proc. wszystkich uczniów SP20.

Mural w symboliczny sposób ukazuje wspólnotę kultur, tradycji i wartości trzech narodów. Znalazł się na nim kogut symbolizujący gościnność oraz napisy w trzech językach – po polsku „gościnność", po ukraińsku „мир" (pokój) i po białorusku „сяброўства" (przyjaźń). Projekt ma integrować polskie dzieci oraz społeczność lokalną z migrantami i uchodźcami z sąsiednich krajów – Ukrainy i Białorusi.

WILANOWO. **4 czerwca** na Trójcę odbył się festyn rodzinny z okazji Zielonych Świątek. Wystąpiły cztery zespoły z gminy Mielnik: „Wrzosy" z Wilanowa, „Mielniczanie" z Mielnika, „Nowina" z Moszczony Królewskiej i „Krynica" z Radziwiłłówki, a także zaproszeni goście – ukraiński zespół folklorystyczny „Rodyna" z Dubiażyna. Impreza odbywa się rokrocznie, a jej organizacja związana jest z działalnością miejscowego zespołu „Wrzosy".

Organizatorem koncertu byli Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Mielniku oraz Rada Sołecka Wsi Wilanowo (*Wylinowo – Велиново*).

DOBROWODA. **4 czerwca** w Dobrowodzie odbył się „Dzień Dziecka", organizowany przez sołtys wsi Irenę Jawdosiuk. To doroczna impreza skierowana do najmłodszych. W tym roku odbyła się ona przy zaangażowaniu miejscowego koła gospodyń wiejskich, straży pożarnej oraz rodziców. Było dużo atrakcji dla dzieci, m.in. konkursy i zabawy, pokazy straży granicznej i miejscowej OSP. Nie zabrakło też słodkości, a Koło Gospodyń Wiejskich zapewniło napoje i potrawy z własnego wyrobu.

BIAŁYSTOK. **5 czerwca** w galerii „Alfa" otwarto wystawę fotografii „Codzienność". Została ona przygotowana przez mieszkającą w Białymstoku młodzież z Ukrainy i Białorusi z doświadczeniem migracji. Poprzedziły ją warsztaty fotograficzne skierowane do uczestników projektu.

Poprzez swoje zdjęcia młodzi ludzie pokazywali, czym jest dla nich codzienność, jak ją postrzegają, na co chcieliby zwrócić uwagę innych. Na fotografiach znalazły się budynki, jedzenie, przechodnie mijani na ulicach – wszystko co składa się na codzienne życie Białegostoku, ale widziane z innej perspektywy, bo oczyma osób, które przybyły z Białorusi i Ukrainy.

Wystawa została otwarta w ramach projektu „Wielokulturowa Szkoła" realizowanego przez Fundację Polza. Można ją było oglądać do **24 czerwca**.

REPCZYCE. **11 czerwca** nad zalewem w Repczycach w gm. Kleszczele odbył się Piknik z Lokalną Grupą Działania „Puszcza Białowieska". Były koncerty, warsztaty rzemiosła (tkactwo, toczenie naczynia glinianego na kole garncarskim, tworzenie ceramicznych mini-rzeźb, warsztaty wykorzystujące recykling talerzy), kiermasz kulinarny kół gospodyń wiejskich, pokazy, konkursy z nagrodami i wiele innych atrakcji, w tym dla dzieci. Wystąpili m.in. zespół KGW z Dobrowody oraz „Werwoczki" z Orli.

Impreza wpisywała się w cykl obchodów 500-lecia nadania praw miejskich Kleszczelom. Odbyła się ona przy współpracy z Gminą Kleszczele oraz Miejskim Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Kleszczelach.

PODLASKIE. Przedostatni tydzień czerwca był ostatnim tygodniem zajęć szkolnych dla uczniów w Polsce. Zakończyły się również zajęcia języka ukraińskiego prowadzone w przedszkolach i szkołach podstawowych województwa podlaskiego.

21 czerwca odbyły się ostatnie zajęcia w międzyprzedszkolnym punkcie nauczania języka ukraińskiego przy Samorządnym Przedszkolu nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku (*na zdjęciu na następnej stronie*). **23 czerwca** rok szkolny 2022/2023 zakończyli uczniowie podstawówek (*na zdjęciu – na zakończenie roku chór szkoły prawosławnej zaśpiewał piosenkę ukraińską*).

W minionym roku szkolnym zajęcia z języka ukraińskiego na terenie województwa podlaskiego odbywały się w sześciu placówkach oświatowych w trzech miejscowościach: Bielsku Podlaskim, Czeremsze i Białymstoku.

eprasa.pl 32569f92ba

Były to: Przedszkole Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim, Szkoła Podstawowa nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim (samodzielne klasy ukraińskie), Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czeremsze, Niepubliczna Szkoła Podstawowa św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku, Szkoła Podstawowa nr 9 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku oraz Samorządowe Przedszkole Integracyjne nr 26 w Białymstoku (międzyprzedszkolny punkt nauczania). Łącznie języka ukraińskiego na Podlasiu w roku szkolnym 2022/2023 uczyło się ponad 420 dzieci, trochę mniej niż w rok wcześniej.

BIAŁYSTOK. 23-25 czerwca odbywały się Dni Miasta Białegostoku. Były koncerty z udziałem gwiazd polskiej sceny muzycznej, a także wystawy, warsztaty, potańcówka oraz inne atrakcje przygotowane z myślą o mieszkańcach Białegostoku. Na największej imprezie miejskiej nie zabrakło też akcentów ukraińskich.

Podczas muzycznych koncertów **23 czerwca** w centrum miasta zaprezentował się m.in. zespół muzyczny LemON, założony w 2011 r. z inicjatywy wokalisty Igora Herbuta. Jego nazwa odwołuje się do łemkowskiego „lem" (tylko) oraz angielskiego „on" (włącz), w wolnym tłumaczeniu „tylko włącz". Grupa powstała tuż po zakwalifikowaniu się do programu „Must Be the Music". W etapie castingowym zespół wykonał gwarą łemkowską utwór „Litaj ptaszko", który zachwycił jurorów i zagwarantował grupie udział w półfinałach. Dzięki piosence „Dewiat'" awansował do finału i ostatecznie wygrał trzecią edycję programu. LemON oraz inny zwycięzca „Must Be the Music" – zespół Enej – to dwie ukraińskie grupy muzyczne, które funkcjonują w mainstreemie i są znane szerszej publiczności w Polsce. Na Dniach Miasta Białegostoku LemON był jedną z czterech gwiazd, które przyciągnęły tłumy białostoczan.

Ponadto w ramach Dni Miasta Białegostoku **25 czerwca** na Rynku Kościuszki odbyło się otwarcie plenerowej wystawy fotograficznej „Wspólnie | Спільно". W artystycznym i społecznym projekcie wzięli udział Ukraińcy i Polacy, a tematem przewodnim był chleb jako element łączący ludzi. Wernisażowi towarzyszyły plenerowe warsztaty pieczenia chleba.

Na Rynku Kościuszki w Białymstoku zaprezentowano 24 plansze fotograficzne, które były uzupełnione dźwiękowym zapisem wypowiedzi uczestników projektu – uchodźczyń i uchodźców z Ukrainy. Autorem zdjęć był białostocki fotograf Michał Heller.

Wystawa fotograficzna „Wspólnie | Спільно" została zrealizowana przez Miasto Białystok przy wsparciu Funduszu Narodów. Można ją było oglądać do **7 lipca**.

W tegorocznych wydarzeniach odbywających się w ramach Dni Miasta brali udział zagraniczni goście z partnerskich miast Białegostoku. Byli obecni m.in. przedstawiciele władz Łucka, z którym Białystok współpracuje od 10 lat.

BIAŁYSTOK. 24 czerwca w Centrum Aktywności Społecznej odbyły się ostatnie przed przerwą wakacyjną zajęcia w ramach Centrum Spilno UNICEF Białystok (*na foto na sąsiedniej stronie*) organizowane przez Spółdzielnię Socjalną „Sukurs" w Zaściankach. Będą one kontynuowane po wakacjach – od **września** do **grudnia 2023 r.**

W projekcie aktywnie biorą udział uchodźczynie z Ukrainy oraz ich dzieci. W wiele działań włączyły się instruktorki śpiewu oraz rękodzielniczki z Ukrainy – zarówno uchodźczynie wojenne, jak i osoby, które przybyły do Białegostoku jeszcze przed agresją Rosji na Ukrainę.

Wśród zajęć, które odbywały się do końca czerwca, były m.in. warsztaty rękodzielnicze dla dzieci i młodzieży. Prowadziły je pochodzące z Zaporoża Oksana Szynkarenko (Оксана Шинкаренко) oraz Alina Melnyczenko (Аліна Мельниченко), zrzeszone w nieformalnej twórczej grupie „Malwa", a także Dżymila Rura (Джиміля Рура), Ukrainka o azerbejdżańskich korzeniach pochodząca z Mikołajowa. Ponadto odbywały się zajęcia śpiewacze z Julią Panasiuk (Юлія Панасюк) z Równego, która angażuje się też w wiele projektów Związku Ukraińców Podlasia, m.in. prowadzi

eprasa.pl 32569f92ba

zespół „Dumka” z Bielska Podlaskiego. Na zajęciach z dziećmi uczyła ona dawnych obrzędowych pieśni ukraińskich, tańców, ukraińskich gier i zabaw ludowych. Pracowała również grupa teatralna, którą prowadziła Maryna Wasyłenko z Białorusi. Ponadto swoje próby miał zespół śpiewaczy prowadzony przez mieszkającą obecnie w Supraślu Inę Dobrowolską (Іна Добровольська), dawną pracownicę Zaporoskiej Elektrowni Atomowej w Enerhodarze.

Centrum Spilno otwarto **6 grudnia 2022 r.** dzięki wsparciu Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF). Jest to miejsce, które łączy i integruje społeczność lokalną ze społecznością uchodźców. Koncentrują się w nim działania skierowane do dzieci i rodzin uchodźców oraz społeczności lokalnej, a ich realizację zapewnia sześć wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych, które już wcześniej pracowały na rzecz uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy. To fundacje Spe Salvi, Okno na Wschód, Polza oraz Spółdzielnia Socjalna „Sukurs” z Zaścianek, oddział białostocki Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów „Klanza”, a także Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych.

AUGUSTÓW. 1 lipca w Augustowie odbył się finał regionalny XXII edycji ogólnopolskiego konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” na najlepszy regionalny i tradycyjny produkt żywnościowy oraz na najlepsze danie oraz potrawę regionalną i tradycyjną.

Konkurs ma zasięg ogólnokrajowy i przebiega dwuetapowo. W pierwszym etapie – w czasie finałów regionalnych – wyłaniani są laureaci w czterech kategoriach: produktów pochodzenia roślinnego, zwierzęcego, napojów i innych produktów oraz w kategorii: najlepsze dania i potrawy regionalne i tradycyjne. Natomiast w drugim etapie spośród produktów nominowanych w regionach Krajowa Kapituła Konkursu wybiera najlepsze produkty oraz potrawy i dania do prestiżowej nagrody konkursu „Perła”, która – razem z nagrodą „Klucz do Polskiej Spiżarni” – jest wręczana na Wielkim Finale Konkursu.

W podlaskim finale regionalnym XXII edycji ogólnopolskiego konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” w Augustowie znalazły się też dania tradycyjne ukraińskojęzycznych mieszkańców wsi między Bugiem a Narwią. Potrawy przygotowywane przez nasze babcie zostały nagrodzone miejscami oraz znajdą się wśród reprezentantów województwa w ogólnopolskim finale.

W kategorii „potrawa regionalna” II miejsce zajęło Koło Gospodyń Wiejskich „Hołodzianki” w Hołodach za szczypańczyki i gołąbki ziemniaczane z boczkiem zawijane w liście kiszonej kapusty. W kategorii „produkty regionalne pochodzenia roślinnego”, podkategoria „produkty zbożowe” I miejsce zajęła Helena Datczuk z Moszczony Królewskiej za mielnickie korowajczyki weselne. W kategorii „napoje regionalne”, podkategoria „napoje bezalkoholowe” I miejsce zajęło KGW „Hołodzianki” za podpiwek. W kategorii „inne produkty regionalne” I nagrodę otrzymała Pierogarnia „Basieńka” Barbara Andrejuk z Bielska Podlaskiego za podlaskie hałuszki, a w kategorii „Od pola do stołu” wyróżnieniem nagrodzono Witalisa Jakoniuka za pomidory z Gradoczna oraz Alinę i Mirosława Romaniuków „Kornino” – za zestaw ziół.

Województwo podlaskie w ogólnopolskim finale będzie reprezentować siedem potraw, a wśród nich m.in. kisiel owsiany przygotowany przez Stowarzyszenie „Moszczonka” w Moszczonie Pańskiej oraz wigilijne pączki z kapustą Koła Gospodyń Wiejskich „Hołodzianki” w Hołodach.

Wielki Finał XXII edycji konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” odbędzie się **30 września** w trakcie Targów Smaki Regionów w Poznaniu na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich.

eprasa.pl 32569f92ba

BIELSK PODLASKI – HAJNÓWKA. 3 lipca oficjalnie rozpoczęto prace modernizacyjne na drodze wojewódzkiej 689, łączącej Bielsk Podlaski z Hajnówką. Pierwszą łopatę przy jej budowie wbili m.in. wicemarszałek województwa podlaskiego Sebastian Łukaszewicz, członek zarządu województwa podlaskiego Marek Malinowski, wójtowie: gminy Hajnówka – Lucyna Smoktunowicz, gminy Czyże – Jerzy Wasiluk i gminy Orla – Leon Pawluczuk oraz dyrektor Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich Mariusz Nahajewski.

Inwestycję poprzedziły prace przygotowawcze związane z wycinką drzew i krzewów na poboczach po obu stronach drogi niemal na całym odcinku. Już od połowy czerwca na drodze obowiązują ograniczenia dotyczące prędkości jazdy, zakazu wyprzedzania i zwężenia jezdni na odcinku, na którym są prowadzone prace. Obowiązuje tymczasowa organizacja ruchu – w kilku miejscach wprowadzono ruch wahadłowy.

Przebudowa drogi Bielsk Podlaski – Hajnówka to inwestycja, na którą od lat czekają mieszkańcy. Po zakończeniu modernizacji droga wojewódzka 689 będzie miała 7 metrów szerokości, przekrój jednojezdniowy – drogowy na obszarach niezabudowanych (2 pasy po 3,5 m szerokości oraz pobocze o szerokości min. 1,5 m) oraz uliczny w obrębie miast i wiejskich terenów zabudowanych. Ponadto w ramach inwestycji powstanie obwodnica miejscowości Hołody, zostanie przebudowany most na rzece Orlanka oraz poprawione skrzyżowania i chodniki dla pieszych na terenie zabudowanym. Nie będzie ścieżki rowerowej.

Całkowity koszt modernizacji i rozbudowy drogi wynosi ponad 110 mln złotych brutto. Inwestorem jest Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku. Inwestycja ma być gotowa w pierwszym kwartale **2025 r.**

BARSZCZEWO. 10-20 lipca w „Sosnowym Zaciszu" w Barszczewie odbył się pierwszy turnus terapeutyczno-wypoczynkowy dla ukraińskich i białoruskich matek z dziećmi „Odbuduj siebie na Podlasiu". Wzięło w nim udział niemal 60 osób – kobiety oraz dzieci w wieku od 9 miesięcy do 17 lat. W ciągu 10 dni odbywały się intensywne zajęcia sportowe, edukacyjno-psychologiczne i artystyczne. Dzieci i młodzież korzystali z warsztatów artystycznych i sportowych oraz gier i zabaw na łonie natury.

Turnus odbył się w ramach projektu Spółdzielni Socjalnej „Sukurs" w Zaściankach „Odbuduj siebie na Podlasiu – FriLuft-therapy dla dzieci i kobiet uchodźczyń, 2023" przy wsparciu Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) Spilno Białystok.

CZEREMCHA. 21-23 lipca w plenerze Gminnego Ośrodka Kultury odbył się XXVIII Ethno Festiwal Wielu Kultur i Narodów. Tradycyjnie imprezie towarzyszyło wiele różnorodnych wydarzeń kulturalnych. Były koncerty, liczne warsztaty, pokazy filmów i spotkania autorskie, spektakle teatralne, konkursy, prezentacje książek, jarmark rękodzieła i kuchni, a także przegląd muzykujących na harmonijkach ustnych. W czasie dwóch dni koncertowych wystąpiło dziewięć zespołów, a wśród nich najbardziej znane grupy folkowe w Polsce, które w swojej twórczości czerpią także z muzycznej tradycji ukraińskiej – gospodarze imprezy Czeremszyna z Czeremchy, Orkiestra świętego Mikołaja, Drewutnia oraz Chudoba. Gwiazdą z Ukrainy był GG HulajHorod (GG Гуляй-Город). To projekt muzyczny, który łączy tradycyjny śpiew oraz instrumentalne melodie ludowe z nowoczesną muzyką elektroniczną. Wystąpiła również znana od wielu lat na Podlasiu grupa „Horyna" z Równego. Powstała ona w 1979 r. na Katedrze Folkloru Muzycznego Rówieńskiego Uniwersytetu Nauk Humanistycznych, a jej członkami są studenci i absolwenci uczelni. „Horyna" zbiera, bada i prezentuje folklor Polesia. Jest laureatem wielu konkursów i festiwali, uczestnikiem licznych koncertów, w tym także organizowanych przez Związek Ukraińców Podlasia. Jako wydarzenie towarzyszące festiwalu w dniach **24-26 lipca** odbyły się tradycyjne już warsztaty ukraińskiego śpiewu białego prowadzone przez Ludmyłę Wostrikową – etnomuzykolożkę i wykładowczynię, pochodzącą ze wsi Rokitne na Polesiu, liderkę „Horyny".

KLESZCZELE. 21 lipca w „Hładyszce" wystąpił zespół „Horyna" z Równego w Ukrainie. Koncert odbył się przy okazji prezentacji grupy na XXVIII EthnoFestiwalu Wielu Kultur i Narodów w Czeremsze.

SZOSTAKOWO. 25 lipca w Dziennym Domu Pomocy w Szostakowie odbyły się warsztaty muzyczne. Wzięli w nich udział seniorzy z gminy Czyże, a zajęcia prowadził pochodzący z Klejnik akordeonista Jarosław Antypowicz. Były wspólne śpiewy oraz tańce. To kolejne spotkanie skierowane do starszych mieszkańców gminy Czyże odbywające się cyklicznie w Szostakowie.

BIAŁYSTOK. 27-30 lipca odbyła się Podlaska Oktawa Kultur. Rozpoczęła ją potańcówka na Młynowej, na której do tańca zagrały cztery zespoły, wśród nich folklorystyczny zespół młodzieżowy „Vesnyanka" (Веснянка) z Równego, działający przy Rówieńskim Pałacu Młodzieży. Zespół został założony w 1983 r. W swoim repertuarze ma pieśni ludowe, w tym także utwory obrzędowe oraz tańce Polesia Rówieńskiego. Grupa wykonuje też muzykę instrumentalną charakterystyczną dla swego regionu. Celem jej działalności jest popularyzacja i ochrona tradycji muzycznej Polesia.

W trakcie trzydniowych koncertów festiwalowych na Rynku Kościuszki wystąpiło 14 zespołów z jedenastu państw – Polski, Łotwy, Zimbabwe, Macedonii, Gruzji, Słowacji, Ukrainy, Białorusi, USA, Włoch i Tunezji. **28 lipca** na głównej scenie zaprezentowała się „Vesnyanka" (Веснянка) z Równego, a jako gwiazda wieczoru wystąpił doskonale znany w całej Polsce ukraińsko-polski zespół „Enej" z Olsztyna. Powstał on w 2002 r. jako grupa wykonująca folk-rock ukraiński. W 2011 r. „Enej" wystąpił w programie „Must Be the Music" i dostał się do finału, w którym zajął pierwsze miejsce. Utwór „Radio Hello" zyskał dużą popularność zarówno w polskich, jak i w ukraińskich rozgłośniach radiowych. Obecnie to najpopularniejszy mainstreemowy zespół czerpiący z tradycji ukraińskiej.

Oprócz Białegostoku koncerty Podlaskiej Oktawy Kultur odbyły się także w Łomży, Zambrowie, Suchowoli, Łapach i Drohiczynie.

Ludmiła ŁABOWICZ
Fot. autorki artykułu

eprasa.pl 32569f92ba

Фотографії Ю. Гаврилюка

Protokół z prac jury Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu”

Posiedzenia jury Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu” odbywały się w formie zdalnej 5 kwietnia, 12 maja, 19 maja i 5 czerwca 2023 roku.

W skład jury wchodziły:

Eugenia Gawryluk – ukraińska poetka z Bielska Podlaskiego, członkini Narodowego Związku Pisarzy Ukrainy;

Ludmiła Łabowicz – dziennikarka, filolog, badaczka gwar podlaskich, sekretarz Podlaskiego Instytutu Naukowego;

Lubow Frolak – językoznawca-dialektolog, badaczka gwar ukraińskich, profesor Katedry Językoznawstwa Słowiańskiego Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie;

Natałka Babyna – ukraińska pisarka pochodząca z Ziemi Brzeskiej.

Na Podlaski Konkurs Literacki „Piszemo po swojomu” wpłynęło kilkadziesiąt prac 20 autorów. Prace 5 autorów nie spełniały wymogów formalnych. W związku z tym w konkursie wzięło udział 15 uczestników.

Jury postanowiło podzielić prace uczestników konkursu na sześć kategorii w zależności od gatunku i rodzaju prac: „Dramat”, „Na podstawie motywów etnograficznych”, „Poezja”, „Proza”, „Publicystyka”, „Wspomnienia”. Jury postanowiło również przyznać wyróżnienia: Wyróżnienie „Za duchowość poezji”, Wyróżnienie „Za muzyczność poezji”, Wyróżnienie „Za zanurzenie w historię regionu”, Wyróżnienie „Za wyraziste spojrzenie w twórczości publicystycznej”, Wyróżnienie „Za mistrzostwo słowa i subtelny humor”.

Decyzją jury Laureatami konkursu zostali:

Kategoria „Dramat”:

I miejsce – Helena Aleksiejuk – za utwór „Timoszka”

I miejsce – Mikołaj Roszczenko – za utwór „Buwało i nyni”

Kategoria „Na podstawie motywów etnograficznych”:

III miejsce – Mikołaj Panfiluk – za utwór „Sołdat i neczysta syła”

Kategoria „Poezja”:

III miejsce – Sławomir Kulik – za cykl wierszy

III miejsce – Agnieszka Daniluk – za utwór „Ne howoru po swojomu”

Kategoria „Proza”:

I miejsce – Jerzy Plewa – za cykl opowiadań

I miejsce – Leokadia Sajewicz – za cykl opowiadań „Byli budni, byli świata, było…”

Kategoria „Publicystyka”:

II miejsce – Krystyna Kościewicz – za utwór „Po mojomu”

Kategoria „Wspomnienia”:

II miejsce – Nina Grygoruk – za utwór „Use powno ludi w chati”

III miejsce – Walentyna Waszczuk – za utwór „Howoru po swojomu”

eprasa.pl 32569f92ba

Пішемо по-своєму
ПУДЛЯСЬКІ ЛІТЕРАТУРНИ КОНКУРС

Decyzją Jury wyróżnienia otrzymali:
Wyróżnienie „Za duchowość poezji” – Zoja Majstrowicz
Wyróżnienie „Za muzyczność poezji” – Marek Chmielewski
Wyróżnienie „Za zanurzenie w historię regionu” – Mikołaj Panfiluk
Wyróżnienie „Za wyraziste spojrzenie w twórczości publicystycznej” – Sławomir Kulik
Wyróżnienie „Za mistrzostwo słowa i subtelny humor” – Jerzy Plewa

Jury podjęło również decyzję o nagrodzeniu:
Za udział w Podlaskim Konkursie Literackim „Piszemo po swojomu” oraz za zainteresowanie językiem oraz kulturą ukraińską Podlasia:
Arkadiusz Stosur
Irena Piwowar
Za udział w Podlaskim Konkursie Literackim „Piszemo po swojomu” oraz za poszukiwanie ekspresji artystycznej w tworzeniu dużej formy literackiej:
Mikołaj Janowski

Poza konkursem jury nagrodziło młode autorki przesłanych wierszy. **Nagrodę „Dla Młodego Talentu za szacunek do języka ojczystego”** otrzymały:
Anastazja Gryćko za wiersz „Moja Ukrajina”,
Katarzyna Konachowicz za wiersz „Miżnarodnyj Deń Ridnoji Mowy”.
Będą one nagrodzone poza zadaniem publicznym „Promocja języka i kultury ukraińskiej Podlasia”.

Podlaski Konkurs Literacki „Piszemo po swojomu” odbył się po raz pierwszy i był próbą zachęcenia osób znających i posługujących się ukraińskimi gwarami podlaskimi do pisania utworów literackich w języku ojczystym.

Prace nadesłane na konkurs miały różnorodny charakter. Znalazły się wśród nich utwory prozatorskie, poetyckie i dramatyczne. Zapisując ukraińskie gwary Podlasia, autorzy posługiwali się zarówno cyrylicą, jak i alfabetem łacińskim.

Poziom prac, zarówno pod względem umiejętności posługiwania się gwarą, jak i ich wartości artystycznej, był różny. Na uwagę zasługiwały przede wszystkim utwory dramatyczne i prozatorskie. Ich poziom był najwyższy spośród wszystkich prac, które wpłynęły na Podlaski Konkurs Literacki „Piszemo po swojomu”.

Warto zaznaczyć, że konkurs spotkał się z dość dużym zainteresowaniem nie tylko mieszkańców Podlasia, ale także pisarzy-amatorów z innych regionów, w tym z zagranicy. Jego uczestnikami były zarówno osoby, które miały już pewne doświadczenie w twórczości literackiej, jak i takie, dla których konkurs stał się pierwszą próbą pióra. Uczestnicy należeli do różnych kategorii wiekowych. Cieszy również zainteresowanie konkursem wśród osób niebędących użykownikami gwary. Korzystne byłoby, by wśród autorów było więcej dzieci i młodzieży, a jednocześnie by pojawiło się więcej współczesnych form literackich, które są w kręgu zainteresowań młodzieży.

Jury zaznacza, że Konkurs odbywa się jako jedno z trzech działań zadania publicznego „Promocja języka i kultury ukraińskiej Podlasia”, sfinansowanego ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030, co stworzyło warunki do zorganizowania go przez Podlaski Instytut Naukowy w partnerstwie ze Związkiem Ukraińców Podlasia.

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO
NIW
NOWE FIO
Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

eprasa.pl 32569f92ba

Конкурс «Пішемо по-своєму»: Мої підляські ескізи

«Язик, названи діалєктом, ґварою, для нас є найважніᵉйши, бо руодни, наговорани нашимі предкамі». — Із виступу Леокадії Саєвич під час урочистого проголошення результатів конкурсу.

«Пішемо по-своєму» – перший літературний конкурс для людей, які говорять підляськими говірками української мови. Мета конкурсу – заохотити підляшуків, які вже пишуть, часто лише до шухляди, або тих, які роками мріють писати, мають «виходжені» ідеї на шедеври – сісти, написати, щоб люди мали змогу ознайомитися з їхніми творами, написаними рідною мовою.

Ще у 1980-ті читачі «Нашого слова» і «Українських календарів» могли зачитуватися віршами підляшан, зокрема молоді. Конкурс показав, що Підляшшя стоїть не лише поезією. Так, серед підляських поетів, членів Національної Спілки письменників України (Євгенія Жабінська, Юрій Гаврилюк та покійний Іван Киризюк), але в цьому конкурсі найбільш яскраво проявились таланти в інших літературних жанрах: драмі та прозі. Автори писали як кирилицею, так латинським алфавітом.

Придумали колективно

Всі, з якими я говорила, кажуть, що конкурс відбувся завдяки зусиллям Григорія Купріяновича. Але сам директор Підляського наукового інституту на запитання, чи то він придумав конкурс «Пішемо по-своєму», говорить:

— Придумали колективно. Йшлося про те, щоб люди писали своєю рідною мовою, цією, якою говорять на щодень.

Так каже й Юрій Плева, лавреат, що отримав перше місце в категорії «Проза». Пан Юрій вже давно наголошував про потребу такого конкурсу на Підляшші, але говорить, що конкурс організовано завдяки копіткій праці іншої людини:

— Одін чоловіᵉк тоє зробів – Григорій Куприяновіч. Якби не вуон – не било б сього конкурсу. Наступни, як Куприяновіч не буде робіті, може зробіт хтось інни, не кажу, што ніᵉ.

Кажди пісав якось по-своєму

Неділя 18 червня. У великій залі Міської бібліотеки в Більську зібралися лавреати конкурсу «Пішемо по-своєму», їхні знайомі, родина, запрошені гості, організатори. В режимі онлайн поєдналися дві членкині журі: Любов Фроляк – мовознавець, дослідниця українських говірок, професор Університету Марії Кюрі-Склодовської в Люблині, а також Наталка Бабіна, українська письменниця родом з Берестейщини.

Людмила Лабович казала, що кожний писав, як вмів, найважливіше, щоб по-своєму:

— Коб заохвотіті люді, ми пришиковалі такії варштати – майстер-класи. В 2022 рокові одбилісь три такії варштати, на якіх ми говорилі й про нашу мову, й про тоє, як пісаті літературни твори. У мовознавчуй часті говорилося трошку теоретично про нашу мову, котору ми тут називаєм, што то є «по-своєму», а так направду то є українські діалєкти Пудляша. Теж говорилі, як запісуваті, бо люде пісалі до сіх пуор, кажди пісав якось по-своєму.

Кількадесят праць двадцяти авторів. Праці 5-ох із них не відповідали формальним вимогам. Як каже Євгенія Гаврилюк, журі поділило твори учасників на шість категорій: «драма», «за етнографічними мотивами», «поезія», «проза», «публіцистика», «спогади». Прийняло також рішення про встановлення спеціальних відзнак. Відзнаку за душевність поезії отримала Зоя Майстрович, Відзнаку за пісенність поезії – Марко Хмелевський, Відзнаку за занурення в історію регіону – Микола Панфілюк, Відзнаку за виразний особистий погляд у публіцистичних творах – Славомир Кулик, Відзнаку за майстерність слова та тонкий гумор – Юрій Плева.

Завойовник першого місця в категорії «Проза», Юрій Плева, у нечисленній групі непочатківців, які станули до конкурсу. Всі свої оповідання, в тому числі й на конкурс, він написав по-своєму, але латинським алфавітом.

— Я завше латинкою пісав. Кіриліці я учився в школі, читаю, алє латинкою пішеться мніᵉ латвіᵉй, не задумуюся, што і як пісаті.

— Для мене це жодна проблема, маю два алфавіти в телефоні та комп'ютері. Хіба що у вас проблема з читачами.

— Так. Як я недавно видав свою кніжку, люде купляют, читают, їм то подобається, што пісане латинкою, їм латвіᵉй читаті. Тепер молодиє люде зусіᵉм кіриліці не знают. І ще є проблєма, як запісуваті дифтонгі, якіє в нас є. Коб зобралісь тиє, што пішут і сказалі «Будем всіᵉ пісаті так і так», било б простіᵉй. А так кажди піше, як хоче.

Конкурс під знаком драми про Тімошку

Драма про підляського художника-примітивіста Тимофія Муська авторства Олени Алексіюк це відкриття першого випуску конкурсу «Пішемо по-своєму». Дуже високо оцінили її члени журі, але й інші лавреати. Авторка розповідає в п'єсі історію творця, якого знала особисто, пам'ятає його з юних років.

Пані Олена походить з Нурця. Тимофій Мусько жив з мамою Параскевією в сусідньому селі Дубно. Але в її селі він також часто побував:

eprasa.pl 32569f92ba

— Вуон часто приходів до Нурці, до своїх дядькуов Юрика й Андрія. Його маті походіла з Нурці. По-сусідськи жила колєжанка з кляси, котора била для Тімошкі двоюрудна сестра. Я їх знала й ми про його говорилі, чи як била у їх і вуон заходів, то його бачила. Бачила й зо свого пудвуорка, як вуон йшов до дядька.

На її думку Тімошка був пристійний, стрункий, просто тримався. Але кульгав, волочив правою ногою:

— Як ішов, завше привітався. Говорив невиразно. Вуон мусів старатісь, коб його понялі. Відно било, што то висілок для його.

Олена Алексіюк закінчила російську та польську філологію. Навчалась у Люблині та Білостоці. Працювала перш за все вчителькою польської, але також російської мови в початковій школі. Зараз вона на пенсії.

Пані Олена вже давно збирає інформації про Тімошку. Коли проголосили конкурс, знайомі й родина заохочували її написати.

— Я не думала про нагороду, ані ніць. Алє як пісала, то вже міла тоє передумане. Хіба пув року думала, як напісаті. Чи довго пісала? Ходіла, запісувала думкі на шпаргалках, часу било немнуого. Не барзо хотіла комусь показуваті. Алє колі перепісувала на компутерові, зобачив зять і сказав, што то цікаве.

Дочка заохочувала вислати п'єсу на конкурс. Їхня оцінка була важлива для пані Олени, а коли отримала нагоду, чоловік сказав, що він пишається нею.

Діти в селі Тімошки боялися, деякі тікали від нього. А й батьки, бувало, лякали ним дітей. Мала Олена не боялась:

— Я знала діті дядькуов, бачила, што вони його нормально трактуют, то і я тої боязні до його не міла.

Часто також бачила, як Тімошка малював в Нурці, на перехресті доріг напроти старого будинку своїх дідів:

— Любів приходіті мальоваті в такуом місцю, там де його баба жила, тия дядькі, а колісь і мама. Потум той дуом купів хтось інши. Як вуон приїжджав з Венґожева, йшов в тоє місцє й мальовав.

Малював олівцем, кредками на тому всьому, що мав під рукою. Дуже часто на блоку А-3.

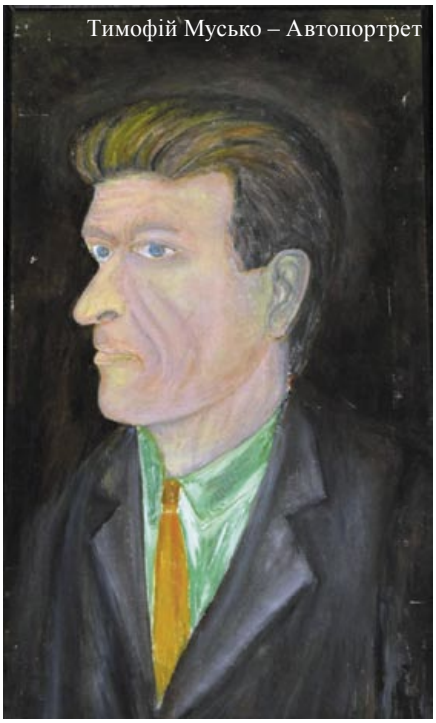
Дивилася на портрет Юзіка з Нурця і написала про нього

У першій дії п'єси головний герой розмовляє з мамою, потім сусід приходить. Відтак він зустрічається з дітьми, вчить їх малювати:

– Завше з охотою з дітьміма говорив. Показував, як рисує.

Пані Олена спершу вивчала картини Тимофія Муська, відтак писала сцени своєї п' єси.

Тимофій Мусько – Автопортрет

— Наприклад, дівілася на портрет Юзіка з Нурці, а потум напісала про його в своюой драмі – говорить лавреатка. Розпитувала також сусідів, які пам'ятають Муська. Це був останній момент, люди помирають, хворіють, пам'ять вже не така. Пані Олена каже, що Тімошка був релігійний, церква була для нього важлива.

Середнє покоління підляшуків пам'ятає, що ще в 1960-х – 1970-тих роках люди польської мови в селі не вживали, діти вивчали її щойно в школі. Олена Алексіюк каже, що правдоподібно мати Тимофія Муська по-польськи зовсім не говорила:

— Такіє старши то неконечно умілі. Чи в склєпі, чи там де, білі свої люде, то не било такої потреби,

eprasa.pl 32569f92ba

коб говориті по-пуольські. Не било телєвізора, не як тепер, што люде слухают чи оглядают.

Отже, було більше часу, щоб зустрічатися з сусідами, розповідати собі всілякі історії, так як це представив Микола Рощенко у своїй драмі «Бувало і нині». Інший лавреат конкурсу, Юрій Плева каже, що не знає, наскільки правдиво й вірно люди передали історію героя його оповідання – Жаворонка. Хоч сам автор не приховує, що дещо додав і від себе.

А чом ти по-пуольську говориш?

Олена Алексіюк спершу хотіла написати про Тімошка по-польськи, але якось неприродньо звучали діалоги, важко було передати по-польськи те, як говорив Тімошка:

— Я по-пуольську хотіела спісаті... Алє дочкі всьо кажут – Піши по-свойому!

Також чоловік Олени Алексіюк за тим, щоб вдома весь час говорити по-свойому і він пильно стежить за цим:

— Часом переходіш на пуольські, наветь не знаєш колі. А вуон каже – А чом ти по-пуольську говориш?

— Давніей не било телєвізора, радіва – говорить Юрій Плева. – *Люде сідіелі в своюом селіе й тая архаїчна мова заховалась. А тепер по-іншому. Чи подобається, чи ніе, алє польонізація поступає і буде поступаті щораз муцніей. Школа є пуольська, медія є пуольські. Асиміляція всюди є, то не оно в нас. В Пуольщи є німецька меншина. Німеччина – край богати, а все такі молодиє ніємці в Пуольщи польонізуються, бо їхні колєгі то є полякі.*

Тімошка розгорнув крила в Сувалках?

Після смерті матері художника відправили в Будинок соціального догляду «Калина» у Сувалках.

— У третьому акті – говорить Олена Алексіюк, – *Тімошку на сілу забірают до того «дому помоци» й всьо продают. Вуон вже жив сам, без матери. І його забірают.*

Барбара Бурба, директорка Будинку соціального догляду «Калина» у Сувалках, говорить, що тоді, коли потрапив до них Тімошка, не було може комфортних умов, люди жили по декілька осіб у кімнаті. Але тодішня директорка осередку, Кристина Зарембська, спершу розпитала Тимофія про його зацікавлення, потім направила його у Сувальський осередок культури, де він міг розвивати свій мистецький хист. Від «Калини» до осередку півтора кілометра. Спершу його возили автом, пізніше щодня ходив пішки.

Олена Алексіюк переконана, що палке бажання малювати допомогло Тімошці пережити перші найважчі місяці в Сувалках:

— Вуон би там заломався. Алє йому тая пасія ратовала житє. Якби не тоє мальованє, вуон муог би вмерті раніей.

Пані Олена каже, що історія Тімошки вчить нас важливих істин. Того, що ніколи не буває надто пізно, щоб здійснювати свої мрії, розвивати талант, вчитися і творити щось нове.

Тимофієві Муському було 57 років, коли почав жити в Сувалках. У тамтешньому будинку культури він зустрів художницю, що закінчила Академію мистецтв у Лодзі, це вона навчила його краще малювати. Муська, як цікавого художника-примітивіста, помітили саме у сувальському періоді його життя. Відтоді почали про нього писати, організувати виставки.

Тимофій Мусько доказав також, що наші слабкості не повинні нас обмежувати. Він переміг власне каліцтво. Коли мав силу, нормально працював у полі:

— Орав, всьо робив. Бив сільни. Оно його права сторона била паралізована. Тому вуон малював і всьо інше робів ліевою рукою. То приклад для люді, якіє нарикают на всьо – вуон хотіев робіті тоє, што всіе, не робів з себе скривджаного калієкі.

«Білі будні, білі свята, било»

«Фотографії. Називают їх „карточкамі", берегут як штось дорогоє. З дерев'яних рамок в сіельських хатах поглядают на нас одважни хлопці-солдати, поважни у своїх двадцеть ліет „молодухі", весьоли діеті, сіви дідипрадіди... Паметкі блізькіх. (...) Падают стариє крижіе, заростают травою могіли, на каменях затіраються імена, в церковних книгах не находімо своїх фаміліюв. Хто нам скаже – хто ми і скуоль? Фотографії – то ніточкі, якіє в'яжут нас з мінулим, слієд і паметь на земліе, круг блізькіх нам люді. Їхні життєви шлях биває мірилом високіх духовних ценності, дороговказом для нащадкув. Пропадає фотографія – пропадає паметь...».

(Фрагменти твору Леокадії Саєвич «Білі будні, білі свята, било»)

eprasa.pl 32569f92ba

Леокадія Саєвич каже, що історія маминої родини дала їй поштовх написати оповідання, які склали цикл «Білі будні, білі свята, било...». Мати походила з околиць Нарви. Але місцевість на краю пущі, про яку пише в оповіданні – це рідне село батька, Витово. В цьому селі Леокадія Саєвич живе після того, як перейшла на пенсію. Пані Леокадія була вчителькою російської мови в ліцею в Гайнівці. А коли сама ще вчилася у школі, сказали їй, що вона білоруска й у початковій школі вивчала білоруську мову. Почала сумніватися у своїй білорускості, коли допомагала старшій сестрі збирати матеріали для магістерської роботи. Ходили тоді разом по селах й записували людей. Але мова, якою говорили люди, аж ніяк не нагадувала білоруської. Однак професор Варшавського університету переконав сестру, що таки йдеться про діалект білоруської мови.

A ja chto? A zsiul!

«Jak ja była u druhuj klasi szkoły podstawowoji, uweli białoruski język, ale ja joho ne uczyłaś. Mama skazała, szto białoruski to ne nasz i joho ne treba. Ale inny dїti puszli na białoruski. Prawie usї tyje, szto i do cerkwy chodili. Posli zaczali howoryti, szto uny Białorusy. A ja chto? — A zsiul! — A ja po swojomu!».

(Фрагмент конкурсного твору Христини Костевич «По-мойому»)

Христина Костевич з Гайнівки називає себе меншістю серед меншостей. Її сусіди непохитно вірять, що вони білоруси, хоч їхні предки говорили українськими говірками:

— Вони далісь переконаті, што вони білоруси і говорат по-білоруські.

Пані Христина була вчителькою молодших класів. Вчила географії, вуеф-у, техніки. В 2021 році перейшла на скорішу пенсію. Дрібна, рухлива, часто жартує.

— Я бачу здавна, што наш язик занікає – каже Христина Костевич. Під час імпрез, хоча б в Козліках, вона чує, що публіка говорить по-польськи: *– А мнї залєжит, коб мова перетривала, коб то била живая мова... Коб не ховаті свої твори до шухляди.*

Пані Христина вважає, що треба вводити підляську говірку всюди де тільки можна, тому заохочує властителя корчми в Кліщелях, щоб доповнив карту страв по-свойому.

Христина Костевич здавна вже планує зробити майстер-класи (верстати) для молоді. Зверталася до різних організацій, щоб допомогли зібрати кошти на матеріли необхідні для проведення заходу.

Людина повинна знати правду

Сестра Леокадії Саєвич мабуть до кінця життя вважала себе білорусинкою. Леокадія Саєвич – українка. Чимало в її житті поміняло виникнення Союзу українців Підляшшя. Справи національності допоміг їй з'ясувати Юрій Гаврилюк, головний редактор «Над Бугом і Нарвою». І коли перейшла на пенсію, почала детальніше вивчати підляські говори. Після точного аналізу зараз пані Леокадія немає ніяких сумнівів, хто вона:

— В певному моменті я подумала, що мнї зробилі кривду... – Чому? – Тому, що ми повинни знати правду.

Дві дочки Леокадії Саєвич розмовляють по-свойому. Старшу почала вчити польської мови після того, як діти на подвірку в Гайнівці сміялися, коли дитина говорила до них говіркою. Якби прикро не було – сміялися діти людей, що в більшості походили з навколишніх сіл, у яких бабусі також говорили діалектами української мови. Коли пані Леокадія питає людей у Витові про їхню національну свідомість, кажуть, що вони не білоруси, не поляки. Тутешні.

Бракувало нам прози, драми

Людмила Лабович, членкиня журі, дослідниця підляських діалектів, журналістка:

— Українська література на Пудляши то била передусім поезія. Ми тут маємо трох члєнув Національної спілки письменників України: Юрія Гаврилюка, Євгенію Жабінську, маємо, вже блаженної пам'яті, Івана Киризюка. Браковало нам чогось поза поезією, браковало нам прози, браковало нам драми. На сім тум конкурсові било велікє різноманіттє. Алє оказалося, що якраз першимі місцямі нагороджани є проза й драма. Того до сєї пори не било. Трошкі хотілося б бачиті молодих люді. Алє тут теж є проблєм, што молодиї вже не говорат по-свойому, бо їх ніхто по-свойому не учит. І тоє ж конкурс показав – як тяжко по-свойому, не вживаючи польонізмув, використовуючи той наш словнік – як тяжко є пісаті.

Я як читала тиї праці, то мушу сказаті, що тих петнадцеть праць, котори ми закваліфіковалі – кажда з їх била на свуой спосуб цікава, в каждуй штось било такого, што є направду вартісне.

Стелити підлогу малюнками художника

Люди в селі не шанували малюнків Тімошки. Тому так мало їх там збереглося, хоч він дуже багато намалював. Він залишав їх у своїх родичів, сусідів пані Олени. Жінка пам'ятає, що багато лежало на горищі в одній старій хаті. І вони не збереглися. Одна з родичок Тімошки, ця не жила по-сусідськи, дуже дбала про чистоту й стелила праці художника на підлозі, під відро з помиями.

Олена Алексіюк принесла декілька малюнків Тимошки в музей у сільській світлиці в Дубні:

— Сі тої сусідки дочка мі ла. То било в рамці, за склом. Вони мі лі тия рисункі некотори за склом, некотори зрульовани. – Куолькі їх там било? –

eprasa.pl 32569f92ba

Може 8-10, што вона мнiе дала. Ікону Георгія Побєдоносца намальовав, церква в Ботьках била, пейзажи, портрети. Див портрет гожої дiевчини і напіс – «Chcę wyjść za mąż». А як перевернуті той портрет догори ногамі, там пудпісано – «Wyszłam za mąż». І вже такая паскудна старушка. Вуон мiев тоє почутє гумору.

Цією картиною Тимофія Муська захоплюється також керівничка ґмінної бібліотеки в Ботьках, Юстина Юрчук, яка створила в Дубні Суспільний музей, в якому зберігається біля десяти картин художника. Пані Юстина запрошує мене послухати спогадів про Тімошку людей з «Клюбу сенйора».

Юстина Юрчук тримала міцно кулаки за успіх драми Олени Алексіюк. Тепер жінки хочуть зробити більший захід для вшанування пам'яті Никифора Півночі — підготувати та поставити п'єсу, видати книгу спогадів, влаштувати майстер-класи.

«Жаворонок може за мнуого хотiєв, за мнуого шукав»

В Юрія Плеви чи найбільший серед усіх учасників конкурсу досвід писання «по-свойому». У короткій розмові зразу після врочистого вручення нагород переможцям він заявив, що дуже цінує творчу незалежність. Коли ти пишеш для видавництва, редакції, силою обставин вони мають впив на те, яким буде твій твір.

Три його оповідання завоювали перше місце в категорії «Проза», окрім того автор отримав вирізнення за «Майстерність слова та тонкий гумор». Одне з оповідань – про Жаворонка, який при допомозі знайомого єврея потрапив у Америку, де розбагатів. Юрій Плева каже, що прототипом героя був один із мешканців села, про яке він вже написав книжку.

— *Колісь у нас на селiе не било телєвізорув, то люде одін другому штось там розказувалі: про своїх сусiедув, про інших люді.* Юрій Плева дещо почув від людей, решту підказала йому фантазія:

— *Жаворонок шукав свого щастя цiеле житє і якось не виходіло... Поiехав в Америку, жидуовку пудманув. Як по-правді било, то ми не знаємо. Побудовав хату на селiе і так само там дівченята до його ходілі. А моїх видумок там тоже є трохі...*

— *Чому не подарували Ви читачам більш оптимістичного закінчення?* – питаю автора.

— *Не било оптимістичного, то я так і не пісав... Так, хороше, то живут в казках для діті. А тут то била історія, котора так і скуончилася, як я напісав. Можна било б напісаті, што знайшов собiе жуонку й жилі довго й щасліво, правда? А што то поміняло б? Жаворонок може за мнуого хотiев, за мнуого шукав. Чоловiек не може хотiеті всьо мiеті, до всього дойті, бо не дасть ради. Треба собiе сказаті часом: Хватіт тоє, што маю, з тим буду житі і з тим буде мнiе добре. А йому й гроші било мало, й дівченята білі всiе добрі, але шукав тоiе найлiепшої й так скуончив, што ніякої не знашов...*

Ховав картини під ліжком?

Пані Олена каже, що родина Тімошки не була мабуть свідома, що він у Сувалках розвинув свій талант. Він декілька разів відвідував їх в Нурці, привозив свої картини, продавав їх за невеликі гроші:

— *Подобно в Сувалках, я читала, за якієсь папероси вуон малюнкі продавав* — говорить Олена Алексіюк.

У Сувалках він спершу малював і сам продавав, відтак сказали йому, що картини – власність будинку культури, в якому він малював.

— *В «Дому помоци» казалі, што ховав своiе малюнкі пуд луожком. На продаж...* – каже пані Олена.

Теперішня директорка цього будинку, Барбара Бурба, тоді там не працювала. Вона сумнівається, що Мусько ховав що-небудь під ліжком:

— *Коли він в нас жив, у кімнатах стояли металеві ліжка, як в лікарнях. Я думаю, що жінки, які прибирали, не дозволили б йому залишати якусь галерею під ліжком. Може в шафі міг зберігати, того я не знаю.*

Пані Бурба каже, що в їхній бібліотеці зберігається біля двадцяти робіт Муська. Це портрети людей, що жили разом з ним та працівників осередку, медсестер. Він малював їх у форматі А-4, олівцем, кредками. Одна робота виконана олійними фарбами. Мусько був працьовитий, цілими днями малював. Тоді ніхто не припускав, що колись його називатимуть Никифором Півночі.

Авторка «Тімошки» згадує свою останню зустріч з художником:

– В 1983-му вуон приiехав до того дядька, до сусiеда мого і якраз я iехала зо своїмі батькамі, високо на сiені. Сiено везлі на фуори. А вуон сідiев на лавочці, коло того дядька, зо своїм двоюрудним братом, якій в Познані живе. І на туой лавочці білі його малюнкі. — Купуйте образи! Кажу: — Я прийду. Алє пока зашла додому, пока вмилася, вже їх не било. Думала, што завтра рано пудийду. А вуон рано поiехав. То див остатні його приiезд. У 1985-му році вуон вмер.

Чи писатимуть на наступний конкурс?

Більшість лавреатів «Пішемо по-свойому» кажуть, що про це ще не задумувались. Але кожний згадує когось зі знайомих, які тепер жаліють, що не вислали своїх праць. А трохи людей таки пише до шухляди.

— Готуєте нову книжку чи може щось на наступний конкурс? – питаю Юрія Плеву.

— *Не знаю, чи наступни конкурс буде. Добре, коб див. Про конкурс не думаю. Може буде нова кніжка про наши села – гісторична, так як тиє штири, што вже видани. Мушу ще й із чогось житі, заробляті гроші. Сім'я є. А коб пісаті, треба миeті час.*

eprasa.pl 32569f92ba

Пан Юрій за професією лісник. Але займається бізнесом:

— На тоє, коб пісаті сіе́ти оповіданя, розкази, треба міе́ті час, коб сіе́сті спокуойно, коб чоловіе́к не бив змучани. Тогди штось можна напісаті. А як чоловіе́к ціе́ли день біжит, біжит, бо штось там треба й треба, то вже в пісаньові мнуого не зробіт.

— Тоді коли знаходите час, щоб писати? Людина, яка займається професійною роботою, вона втомлена...

— Якби я не займався професійною роботою, не білі б 4 кніжкі, било б двадцеть.

— Жалієте, що немає 20?

— Ніе́. Не можна тоже пісаті ціе́ли час, то тоже не є добре. Коб муог буольш – то було б лєпі, алє коб оно тоє робіті, то я не хотіе́в би.

Олена Алексіюк має п'ятеро внуків. Вона здавна планувала списати для них свої улюблені філософські казки, які чула від своїх дідів та батьків. Вони її заполонили, були корисні, часом навіть допомогли в житті. Але хоче добавити також інші мотиви, наприклад з Біблії, що їй сподобались:

— Наприклад мніе́ мама і діе́д казалі біблійну «Przypowieść o chlebie». Я не знала, што то зо Святого пісаня. І потум окритє: То ж то з Біблії, тоє, што мама розказувала! І я спісую всіе́ тиє мислі, цитати, пословіці, поговуоркі...

Жартує, що вона й так це напише, незважаючи, чи її онуки читатимуть чи ні. Задумується, чи спершу не послати свого твору на черговий конкурс Підляського наукового інституту і Союзу українців Підляшшя:

— Якби вишло файно, то би хотіе́ла, коб інши тоже тоє прочиталі...

Юрій Плева каже, що як проголосять другий конкурс, він також щось напише:

— Як буду міе́в троху часу... В голові́е штось маю. Оно то треба посіді́е́ті троху і напісаті...

— А скільки треба «посидіти»?

— Я не пішу так, што раз сіе́в і напісав, алє троху напісав, штось роблю... Ніколі не маю туолькі часу, коб сіді́е́ті й пісаті ціе́ли день. Пув годіни, годінка, за тиждень знов маю час, знов сяду. Знов годінка, двіе́, щось там допішу, поправлю.

Юстина Юрчук намовляє свого чоловіка, щоб він зредагував спогади діда з Другої світової війни. Вони записані у двох зошитах по 100 сторінок. Там цікаві розповіді, з мапами.

Христині Костевич сподобались всі твори, презентовані під час врочистого проголошення результатів конкурсу. Але вона хотіла б почути більш оптимістичні мотиви. Незважаючи на все. На другому конкурсі охоче привітала б нові форми. Мріє, щоб якийсь учасник створив, наприклад, комікс «по-свойому».

Питаю Юрія Плеву, чи здивований, що так багато осіб взяло участь в конкурсі «Пішемо по-свойому».

— Трошку так. Я знаю, што люде пішут, алє мало є такіх, што хочут показаті тоє, што напісалі. І вже знаю такіх двох, якіе́ пісалі білоруською мовою, а тепер переробляют на нашу мову, так, як тут у нас говорат.

Його не дивує також, що серед учасників конкурсу чимало пенсіонерів.

— Бо час в їх є. Чоловіе́к молодши, то все кудись біжит, спішає, все штось треба, діе́ті на головіе́, сім'я. А вже старіе́йши, то іначей – не думає, што йому все мало чогось, оно, што може штось оставіт по собіе́.

Єва ПОЧТАР

Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl 32569f92ba

Rodzime obrazy i słowa

„Cykl podlaski”, czyli grafiki Daniela

Daniel Gromacki to artysta z Hajnówki. Maluje głównie Podlasie – szybko i kolorowo. Mało kto wie, że tworzy także grafiki. Swoją przygodę z grafiką rozwinął podczas pandemii, gdy na skutek zakazów i kontroli przemieszczanie się w terenie było bardzo ograniczone.

— *Długo się zastanawiałem, długo próbowałem. Na początek powstało 15 odbitek* – opowiada Daniel Gromacki. – *Wysłałem na konkurs Akademii Supraskiej „Jestem, bo wrócili” z okazji 100-lecia bieżeństwa* (otrzymał I miejsce – KK).

Tak mi się to spodobało, że po tych piętnastu zrobiłem jeszcze 115. To było w roku 2015. Potem w 2016 zrobiłem cykl dotyczący Zaleszan, poświęcony ofiarom. Następnie była dłuższa przerwa. Do 2019 roku w ogóle nie zajmowałem się grafiką, malowałem obrazki. W 2019 roku zaczęły się dziać dziwne rzeczy w gospodarce, w społeczeństwie. Zrobili nam lockdown i zakaz wyjeżdżania, a jako że jestem malarzem pejzażystą, malującym w plenerze, to miałem zablokowane wyjazdy. W sumie byłem troszkę zagubiony w przestrzeni pracowniannej, nie wiedziałem, co zrobić, zacząłem znowu grafikę. Tak powstały cztery cykle.

Jeden z tych cykli Daniel Gromacki pokazał na wystawie w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Hajnówce. Zaskoczyły mnie jego smutne prace. Szare, usłane krzyżami. Dotychczas znałam go tylko jako artystę tworzącego obrazy olejne – kolorowe stare domki z podlaskich wsi czy pejzaże podlaskiej przyrody. Tym razem prace Daniela nie na płótnie, a na papierze.

— *Jeżeli chodzi o samą technikę, nie jest to czysta monotypia. Połączenie monotypii z kalkografią, na dodatek niektóre prace były kolorowane pastelą* – tłumaczy Daniel Gromacki. – *Z jednej matrycy, takiego kartonu, wyciętego szablonu, powstaje kilka odbitek. Nie wszystkie są udane, większość trzeba odrzucić. Ta technika wymaga świadomości, że się dużo psuje. Z kilkuset odbitek wybieram 10-15, które można pokazać publicznie, reszta nadaje się do recyklingu.*

Podczas wernisażu wystawy grafik Daniela Gromackiego odbyła się również prezentacja filmu Beaty Hyży-Czołpińskiej „Farby mojego dziadka”.

„Zielnik Dobrowodzki”

Julita Charytoniuk, znana propagatorka dawnych pieśni, tym razem zajęła się ziołami, a konkretnie ziołami rosnącymi we wsi Dobrowoda i w bliskiej okolicy tej wsi. W efekcie powstała książka „Zielnik Dobrowodzki”. Książka została wydana staraniem Stowarzyszenia Dziedzictwo Podlasia z siedzibą we wsi Puchły, w gminie Narew.

Dobrowoda to wieś ulicówka, otoczona pokładami żwiru i sosnowymi lasami. Ziemia tu słaba, ale co na niej rośnie, jest czyste. Nie ma przemysłu, samochodów niewiele. Dawniej, gdy mieszkańców było więcej, funkcjonowała szkoła. Teraz w budynku po szkole mieści się wiejska świetlica. Właśnie w tej świetlicy odbywały się spotkania, warsztaty, aż wreszcie promocja książki „Zielnik Dobrowodzki”.

— *Zielnik robiliśmy trzy sezony. W 2020 roku powstały pierwsze rysunki i pierwsze opisy, w 2021 kolejne i połowa opisów powstała w 2022. Nazwy roślin są zapisane także gwarą, jaką mówi się w Dobrowodzie. Np. chwyszczka co to jest?* – zwróciła się do zebranych Julita Charytoniuk.

— *U mene howorytsie chwuszczka.*

— *A u mene chwiszczka.*

— *A smorodina?*

— *U mene czorny puryczki.*

— *Szklanycia je?*

— *A szto to takoje?*

— *Czerwona porzeczka.*

— *U nas na biłu tak howoryli.*

— *Nie wiedziałam, co jest panowija. Po polsku złocień balsamiczny.*

– *Koliś każda hospodynia miła panowiju. Bo na prymedy dobra* – mówi Nina Jawdosiuk. – *Lude chodyły bosy i prymedy buli na nohach. Panowiju prykładały, łatoczkoju zawywały i hojiłoś.*

W „Zielniku Dobrodzkim” znalazło się 50 roślin, w pierwszej kolejności opisanych przez Karola Szurdaka z Warszawy, który w ubiegłym roku prowadził warsztaty rozpoznawania ziół w okolicach Dobrowody. *Po swojomu* opisywała Irena Jawdosiuk, sołtys Dobrowody. Trudno na-

eprasa.pl 32569f92ba

pisać *po swojomu*, żeby było dobrze, zrozumiale, a nie jest to język literacki. Ale dzięki temu zielnik stał się swojski i dostępny dla wszystkich.

Irena Jawdosiuk zbierała informacje o ziołach. Kopalnią wiedzy okazały się Nina Jawdosiuk, Walentyna Klimowicz, Barbara Jakimiuk, Tatiana Markiewicz i Maria Artemiuk. Konsultacji udzielili Jakub Dolatowski i Maja Graniszewska. Rysunki pięćdziesięciu ziół wykonała Olga Gruberne-Buk.

— Gdyby nie fakt, że panie Nina Jawdosiuk i Walentyna Klimowicz śpiewają dawne pieśni, być może nie byłoby tego zielnika, bo to się zaczęło od śpiewu – opowiada Julita Charytoniuk. – *Do Dobrowody przyjeżdżałam z koleżankami głównie po to, żeby zapisywać pieśni, uczyć się dobrowodzkich pieśni. Przy kolejnych spotkaniach okazywało się, że tę piosenkę śpiewano w takim momencie, tamtą w innym, na taki obrzęd takie zioła się zbierało, a takim ziołem kadziło się kogoś. Wtedy jeszcze żyła Barbara Jakimiuk, mówiła o jakichś iwanowych hołowkach albo jakiejś panowiji, a my wytrzeszczałyśmy oczy, nie wiedziałyśmy, co to jest. Np. chwyszczka, chwuszczka, chwiszczka ma podobne nazwy w różnych wsiach na Podlasiu, ale nazwę panowija słyszałam pierwszy raz. Zaczęłam dopytywać o różne rzeczy i tak się zaczęło zbieranie informacji, powstały pierwsze rysunki i opisy. Stąd ten zielnik. Są to trzy lata zbierania.*

Irena Jawdosiuk spisywała opowieści mieszkańców, żeby zrobić pierwszą część opisu przy każdej roślinie. Jak się pisało w gwarze?

— Średnio się pisało. Trzeba było wyrazić swoją myśl i jak najbardziej oddać to słowo, żeby brzmiało po naszomu – stwierdza Irena Jawdosiuk. – *Nieraz brakowało liter, nieraz trzeba było zmiękczyć. Trzeba było się pilnować, żeby nie wtrącić za dużo polskich słów. Myślałam, jak powiedziałaby moja babcia albo mama, jakiego słowa by użyła. Łatwo nie było, ale zajęcie bardzo przyjemne. Tym bardziej że ziołami nigdy przedtem się nie zajmowałam.*

I tak Dobrowoda ma zielnik. Chyba jest jedyną wsią na Podlasiu, która ma swój zielnik, z opisem *po swojomu* i po polsku. Można z nim pójść na łąkę, na nieużytki i rozpoznawać rośliny.

— Czy państwo wiedzą, co to jest czortopołoch?

— Krowy goniło się na pastwisko i jak wejdzie w czortopołoch, to ogon cały w tych szyszkach.

— Łopuch?

— Nie, to kłujące.

— Ostropest?

— Oset kędzierzawy!

— Szto to babky?

— Babka szerokolistna?

— Tatarak!

— Tatarak nosi taką nazwę w związku z Tatarami. Nasi przodkowie jako znawcy ziół truli Tatarów, gdy ci napadali. Musiało ich trochę umrzeć, żeby przekonać się, że nie warto brać wody od miejscowych, tylko z naturalnych źródeł. Ale żeby taka woda nadawała się do picia, przepuszczali ją przez kłącze tataraku. Kto jest na surwiwalach, tego się uczy.

— Żeby minął ból kolan, pod prześcieradła wkładano liście brzozowe.

— Moja mama opowiadała, że kiedyś zbierała łochiny.

— Łochiny/łochyny, zwane pijanica, to jagody znane z tego, że zawierają alkohol.

— Muj didko prywoziw z lisa bahno.

— Bahno używano do odświeżania pomieszczeń, przeciw molom, stosowano także dezynfekcyjnie w pomieszczeniu, gdzie leżał nieboszczyk.

— Moji bat'ki, jak zwozili zbuże do kłuni, to kłali pałyń i bahno, kob myszy ne jszli.

Pamiętam czasy, gdy Dobrowoda nazywała się Dobrywoda. O ile Dobrowody są też w innych regionach Polski, o tyle Dobrywoda była tylko jedna. Dobrywoda jednak jest, ale na terenie Ukrainy (ukr. Добривода), koło Równego. Możliwe że praprzodkowie z ukraińskiej Dobrywody przybyli w okolice Kleszczel i swoją lokalizację nazwali tak samo jak wieś, z której przyszli. Współcześnie po dawnej nazwie wsi pozostała rzeczka Dobrywódka, dopływ rzeki Nurzec.

Dobrowoda leży w gminie Kleszczele, a Kleszczele jako miasto obchodzą w tym roku 500 lat. Na stronach internetowych znalazłam dane, z których wynika, że Dobrywoda jest wsią królewską starostwa kleszczelowskiego, co znaczyłoby, że Dobrywoda/Dobrowoda powstała później niż Kleszczele. Ale kto wie?

Krystyna KOŚCIEWICZ
Fot. autorki artykułu

eprasa.pl 32569f92ba

„I pokazati toje, szto maluju, i sztoś zaniati” — Rozmowa z Mikołajom Januowśkim

Zajiechawszy lietom na jakujuś imprezu do Hajnuwki, można tam obaczyti obrazy Mikołaja Januowśkoho, a toże i joho samoho. Rodżany w 1938 rokowi artysta z Staroho Berezowa od mnuhoch liet maluje i pokazuje swojie obrazy na wsiakich jarmarkach i konkursach, zajmajuczy na jich perszy miscia. Koli komu cikawy joho praci, to perejiżdżajuczy koło Staroho Berezowa, może zajiechati do pana Mikołaja, kotory z ochwotoju pokaże swojie praci. A jak spodobajutsia – warto jich kupiti, bo ż nichto ne znaje, kuolki wony budut warty ne ono za ruok – dwa, a i za deset’ – dwadcet’…

Nam Mikołaj Januowśki rozkazaw pro powojenny lieta w sełowi, kotore w wujnu było spalane czerez Niemciuw, nauku w szkoli, a toże pro swoje i czużoje malowanie.

— Pane Mikołaju, skażyete, jak naczałosia wasze malowanie?

— Jak była, ne wiedu jakaja to klasa w szkoli podstawowuj, czy persza, czy druha, czy tretia, to nasza uczytelka Wiera Szpakowicz, kotora pochodiła z Biłowieży, nam czytała i my posli musili napisati wypracowanie. Nu, a ja newelmi byw pilny uczeń, wono mene ne ciekawiło, to ja w zeszyti zaczaw rysowati iji podobiznu. Wona obaczyła, szto ja ne słuchaju toho, szto wona czytaje i chotiła za ucho wykrunuti, bo koliś to można było i wykrunuti za ucho, i trochu i wdyryti, o. I złapała za ucho, ale ne wspiła wykrunuti, bo obaczyła swoju podobiznu. I tak sama do sebe każe: „To ja?”. A ja każu, szto tak. Wona za toj zeszyt i ponesła do kancelariji. Jak pokazała wczytelam, to tak naczałosia, szto wsi chotieli, kob zrobiti jich portret ołuowkom. I ja tohdy wykonuwaw tyja takija jich podobizny. Czasom buolsz udany, czasom mencz, ale wże tak roznesłosio, szto z mene takij malarz. A mene toje tieszyło.

— De wy uczyliś, w jakuoj szkoli?

— U Berezowi była szkoła pered wujnoju, ale w wujnu, tak jak ciełe seło, tak i szkoła zhoryła [*trahicznu wojennu istoriju spalanoho czerez Niemciuw Staroho Berezowa Mikołaj Januowśki opisaw w nomerowi 5/2018 „Nad Buhom i Narwoju”– red.*]. I tutaki po wujnie nespalany ostali try chaty i szpichier blachoju kryty – to tiem ne zhoryew – i ostaw budynok gospodarczy. To z susiednioho seła, z Mochnatoho, pryjiechali i zabrali toj budynok i postawili szkołu. Dołożyli materijału i powstała szkoła. To jak ja tudy chodiw, to chodili dieti z Staroho Berezowa, z Mochnatoho i z okolicznych siuoł. Ale wsiech diti w szkoli było 153-je. A teper ni odnoho ditiata nema, pryjiżdżaje samochod, woźme dwoje diti z Staroho Berezowa, z Mochnatoho i weze hen aż do Hajnowki. A tohdy to naprawdu było diti. Było mało miescia, to w odnuoj sali uczyłasia, prymierom, persza i druha klasa, no osuobno sidieli i na zmienu to odin uczytel byw, to druhi. A ja w tuom czasi starawsia sztoś malowati.

— Jak tohody wyhledała nauka w szkoli?

— Tohdy nauka ne była potrybna, bo nawet’ mama moja z moho kolegi mamoju namowlali, kob my ne chodili do szkoły. I nas perekonali, tak było. My byli wże w szostuj klasi i ne puszli do szkoły, bo czoho choditi, ono obuwje rwati. Pryczyna była takaja toho nechodienia. My ne chodili i po tyżniowi pryjiechaw dyrektor szkoły, Klaudiusz Karpiuk, jak tym mamam daw, poswaryw jich i my znow puszli do szkoły. A mamy byli tak nastawlany, bo tohdy – tak jak mama moho kolegi kazała: „Panami wsie ne budut, nema czoho do szkoły choditi, treba sztoś robiti”. I mnuoho chłopci tak zrobiło – kuonczyw dwie-try klasy i puszow za pastucha w innum selie.

W szkoli wse było sztoś zadane dodomu, to mało chto robiw, a posli tłumaczywsia. A byli takija tłumaczenia. Odin każe: „Koni pas, to tiem ne nauczywsia”, ale opometawsia, szto to ż zima. To poprawiw, „Nie, sieczku ryezaw”.

Pomniu takij starszy chłopeć, wuon jak nepryszykowany, to pruz okno i utecze. Do joho uczytel, kob do tablicy iszow, a okno było odczyniane, bo to wże tepło było, to pruz okno wyskoczyw i poszow.

eprasa.pl 32569f92ba

Mikołaj Januowśki zo swojimi malunkami na festyni w Zbuczowi i w swojuoj majsterni – na nastupnuj storuonci

Ale byli takija, szto uczylisia, prymiᵉrom z Nowoho Berezowa. Wono było nespalane, to powyuczuwalisia i po wujniᵉ byli i dochtorami, i uczytelami. Pantaleon [*po-berezuowśku Pańka – red.*] Moroz, nedawno umer, to byw neurologom. A z naszoho seła ne uczylisia, nichto ne muoh iti do szkoły, bo ne było hroszy. Toż treba było odiahnutisia, obutisia i na jiᵉdło miᵉti. Wże posli iszli, ale i to toże treba było deś żyti, płatiti. Tragedija tut była po wujniᵉ.

— Howoryte, szto to byw czas powojenny, koli seło wasze było spalane. Lude musili jakoś odbudowuwatisia. Pomnite, jak to wyhledało?

— Tak, to było w takuom czasi, szto treba było ne do szkoły choditi, ono zaroblati na chliᵉb. Seło było spalane i wsiᵉ – i baby, i diᵉti – wsiᵉ chodili, kob deś hruosz zdobyti, kob miᵉti sztoś jiᵉsti, odeżu. Było tak, szto w odnuoj odeży kilkoch chodiło. Jak ja obuwku znimaw, to w tych czerewikach iszow brat abo sestra. Takaja była trudna sytuacija.

Po wujniᵉ lude chodili po siołach za chliᵉbom, bo ż ne było czoho jiᵉsti. Chodili ne to za chliᵉbom, a i po narzędzia, kob uprawlati zemlu – kob lidruowku, jak po-naszomu howorat, dostati czy matyczku. To w Mory chtoś daw płuha kuonnoho takoho, ale płuha ż tiahnuti kuoń potryᵉbny, a koni ne było. Ale to byw cenny dar. I tyja kobiᵉty dźwigali toho płuha. Prostoju dorohoju iszli od Mora do Berezowa, a najprostsza doroha to była torami. To wony nad torami iszli, a tam byli korczyᵉ i podumali: „Płuh takij tiażyzny, to zostawimo, a zawtra prydemo”. I wony toho płuha w korczach zostawili, zajszli na druhi deń, a joho wże ne było. Chtoś zabraw.

Abo druhie. Chtoś daw porosia, kob hodowali sobiᵉ na kormnika, na tucznika. Nu i prynesli toje porosia w miᵉchowi, no ale de joho pustiti? Budynkuw nema, de-ne-de płuot troszku zostaw nespalany, o, nihde ne pustisz. I tutaki koło mene na zahorodi była grubizna takaja werba. Wona zohniła i trochu była nadpalana wże. I było dupło, szto można wkinuti toje porosia, kob ne wtekło. I wkinuli tudy toje porosia i w jakuomsia tam horczkowi dawali jomu jiᵉsti. Nu ale do pewnoho momentu, bo toje porosia rosło i dujszło do toho, szto wono ne mohło wże tam obernutisia. Ot, jakij z odneji storony cenny dar, a z druhoji – kłopot. Takija byli problemy.

Tragedija była. A kuolki mojich koleguw w tuom czasi stało kaliᵉkami, bo zaraz po wujniᵉ wsiudy byli okopy, de leżali granaty, kotory byli roblany specijalno jak zabawka. Chtoś pudnimaw, a wuon w rukach rozrywawsia. Ranianych muocno abo kaliᵉkami ostałoś.

U moho diad'ka, szcze chata została, byw ganok, to ja z kolegoju nosiw i granaty, i amuniciju i składowali w tuom gankowi. Jak baba zobaczyła toje wsio, to chluboju nas biła i spratała toje, szto my szukali.

— Howoryte, szto po wuojniᵉ była tiażka sytuacja, diᵉti ne uczylisia, ale Wy wyuczyliś.

— Posli po szkoli podstawowuj to ja do szkoły nihde ne puszow. Zajmawsia hospodarkoju, miᵉw zemlu, ale miᵉw wypadok i podumaw, szto może treba uczytisia, bo ne dam rady orati pola. Tohdy puszow do technikum rolniczoho. Jak skunczyw szkołu, to staw agronomom w gmini Czyżyᵉ. Czerez 20 liᵉt do mene należali takija sioła, jak Zbucz i More. Tohdy to zwałosia ne „agronom”, a „instruktor rolny”. Nas było kilkoch i pud każdoho pudlahało po kilka siuoł.

Jak zminiłaś sytuacija na liᵉpsze, tohdy podumaw, kob sprobuwati sztoś malowati. A farby to dawno kupiw, no nikoli ne było czasu, kob malowati. Tiᵉm leżali, leżali i wże posli pryjszow takij moment, szto dawaj szto-to namalowati.

Było szcze tak, szto chtoś mene spytaw: „Czom ty ne malujesz? Toż w Hajnowci odbywajetsia „Przegląd Sztuki Nieprofesjonalnej Ziemi Hajnowskiej”. Ty namaluj szto tudy, może jakoieś miᵉscie zajmesz”. Podumaw tohdy sobiᵉ: „Jak tak, to dobre – i pokazati toje, szto maluju, i sztoś zaniati”. I tak było. Ja namalowaw i dustaw nagrodu. Tak od tych puor doteper ja

eprasa.pl 32569f92ba

wse swoji[e] obrazy wystawlaju w Hajnowci, a szcze w Biłostoci odbywajetsia toże takij konkurs, ono tam ne każdoho roku, no szto dwa roki. I tam toże zdobywaju nagrody, odnoho razu nawet' dwi[e], bo byw plebiscyt. Stojała urna i tyja, szto ohledali praci, to kidali jakijaś numerki. Komu szto podobajetsia. To ja zdobyw persze mi[e]scie, dustaw odnu nagrodu od jury, a druhu od publiki. To szcze mene pytali, z czoho ja buolsz zadowolany, czy z teji, czy z teji. Ja każu, szto od ludi, bo w jury było no try osoby, a publiki buolsz. I tak do teper. Jak maju czas, to maluju.

— Szto malujete?

— Szto do hołowy pryde. Czasom nawet' u telewizory je migawka jakohoś obrazu, to mene zaciekawit. Abo czasom obaczu z tych dawnych obrazuw, jak to koliś malowali, maju albumy, diwjusia. Ne to szto stiahaju, ono stuol beru pomysły – dumaju, i ja sprobuju sztoś podobne. A czasom beru z życia.

Moje malowanie zwezane z Biłowi[e]żkoju puszczoju – flora i fauna, szto tam je w tuoj puszczy.

— Dajte prykład.

— Byw takij wypadok. Koliś jak byli wypuszczany żubry[e] na wolnost', to wony czasom atakowali ludi. Tak było, jak żuber byw sam. Bo jak w stadowi, to wse najdetsia odin, szto jak wuon pobiżyt, to i wsi[e] za jim. A to było tak, szto z Lipin odin czołowi[e]k poji[e]chaw po drowa i jak wże załadowaw fuoru i ji[e]chaw dodomu, to jakraz jomu na dorozi stojaw żuber i wuon ne ustupiw z dorohi. Toj czołowi[e]k podumaw, szto jak tak, to ja odprehu konia i siadu werchom poji[e]du. I tak było. Wuon dodomu pryji[e]chaw, na druhi deń zajiżdżaje, a tuju fuoru żuber perewaliw jomu do rowu. Wiadomo, jak to koniom ji[e]chałoś, to fuory byli neweliki. I toj czołowi[e]k dodomu wernuwsia żywyj i ci[e]ły. Ja szcze maju toj obraz, ono ja namalowaw, szto dwa żubry[e] tuju fuoru perewaluje.

— De wystawlajete obrazy?

— Mene zapraszajut, de je festyny. Jak byw koronawirus, to mencz było, ale w tamtuom rokowi ci[e]ły sierpień odbywalisia w Hajnowci „Mini Jarmarki", bo „Jarmark Żubra" byw u lipcowi, a „Mini Jarmarki" w sierpniowi odbywalisia, takija dla diti warsztaty. To mene zapraszali, kob pomahaw, pudkazuwaw, jak malowati. Stojało dwa stoły tak ustawlany, tam byli farby, pędzelki i di[e]ti prychodili i malowali. To odnoho razu namalowali aż simnadcet' obrazkuw. Byli wzory dla jich i posli wony nakładali farbu. To ja kazaw, jakoju farboju naczynati, jakim pędzelkom, jak lepi. To di[e]ti nachlapali, narobili wsioho, ale odna di[e]wczynka skazała: „Panie, nie przeszkadzaj, ja lubię samotnie, żeby nikt mi nie przeszkadzał".

Jak byli festyny, to mnuoho razy ja byw. I w Narwi, i w Narewci, i w Hajnowci, i w Bi[e]lśku, i w Czeremsi, i w Biłostoci. A wże to na tyja przeglądy w Hajnowci i Biłostoci to czasto ji[e]żdżu.

— Dali[e]j dumajete malowati?

— Jak nema ochwoty niczoho robiti, to maluju. W mojuom wi[e]kowi to szto ja mohu robiti? Wże ono si[e]diaczy malowati, chocz to dla zdorowja nedobre, jak za mnuoho sidi[e]nia, treba woruszytisia.

Pry okaziji zaproszuju wsi[e]ch do sebe, można kupiti obrazy po ceni materijału i farby. Moja robota daremna. Jak do Biłowi[e]ży ji[e]zdiw, to mni[e] howoryli: „Panie, czemu Pan nie ceni swojej pracy?", bo ja prodawaw swoji[e] obrazy po 200 złoty.

eprasa.pl 32569f92ba

A ja znaju, kuolki kosztujut obrazy. Zbiraju z gazet, gazeta „Angora” maje swoju galeriju, bere obrazy i prodaje. Tam najniższa cena to 600 złoty, ale to za obraz formatu szkuolnoho zeszytu. A reszta to po para tyszczy, a je i po dwanadcet’ tysiacz. Maju z gazet z jakoji aukciji i za jakuju cenu poszow obraz. To odin poszow za 7 milijonuw 300 tysiacz. Ja ne wi[e]du, chto toje kuplaje. Ale to płatitsia za nazwisko – joho nazwisko Fangor, wże wuosim li[e]t, jak wuon umer [*Wojciech Fangor, 1922-2015, puolśki artysta, joho obraz „M22” byw prodany na aukciji za buolsz jak 7,3 milijona złoty – red.*]. A druhi obraz też byw prodany za milijon złoty, to jakijś zwi[e]r, bo na sztyroch nohach, a zamiś hołowy to jakby ptaszka. Beksiński joho namalowaw [*Zdzisław Beksiński, 1929-2005, joho obraz z 1983 roku byw prodany na aukciji za 800 tysiacz złoty razom z aukcyjnoju opłatoju wyszow kruhły milijon – red.*].

I tyja ceny wse idut w horu, ono ja prodaju za małyja hroszy. Jak byw „Jarmark Żubra”, to pudyjszow mużczyna i zworoczajetsia do mene po nazwisku. Każe mni[e], szto muoj obraz prodajut za puwtora tysiaczy, chtoś od mene kupiw i prodaje. „A pan po dwieście złoty sprzedajesz”.

Teper to peredusi[e]m malujut tuju abstrakciju. Ja maju sztyry sestry[e] w ci[e]łuj Puolszczy i jak byw u Warszawi, to puszow, de prodajut obrazy. To odin czołowi[e]k każe: „Panie, teraz takie *[realistyczne – red.]* obrazy nie idą”, ne prodajetsia. Koliś – każe – jak sztoś namaluju i wynoszu, to w odnuom dniowi woroczajusia, wsio prodane. A teper – każe: „Nie sprzedaje się”. To joho tak toje zhni[e]wało, szto wziaw usiu farbu powytiskaw zo złuostioju na połotno, rozmazaw toje i dla wnuczki każe: „Wynieś i oddaj ludziom za darmo”. A wnuczka woroczajetsia i każe: „Dziadku, zgadnij, za ile sprzedałam?”. To było tak: prochodit jakijś czołowi[e]k, staw, diwitsia, diwitsia i każe: „Czy Pani odda to za tysiąc złotych?”. Wnuczka dumała, szto wuon żartuje i każe toże dla żartuw: „A jakże, oddam”. Wyniaw tysiaczu złoty, zapłatiw i wsio. Jak tak, to każe, szto treba szcze malowati. To tak było, bo mni[e] toj artysta sioje rozkazuwaw.

Ot i tak to z tymi obrazami je.

— Diakuju za rozmowu.

Rozmowlała Ludmiła ŁABOWICZ

Fot. Ju. Hawryluka

eprasa.pl 32569f92ba

Жнива

З напівсирітської долі з батьком і мачухою

Серпику, серпику, зажинай,
А тобі, Васильку, Боже помагай!
Сиротою став ти зараня,
Тобі мама не поможе, дитеня.
Сусіди регочуть, що малий,
А серпа тримає, мов старий.
— Заходь з вітром, — радить дядько Роман, —
А не лізеш десь під вітер, як дурман.
— Чом сам жнеш? — хтось питає з дороги.
— А хто ж йому допоможе? — спитав другий.
Васька бодро серпом закидає
І жменька по жменьці снопи відкладає.
Нажав, мабуть, з мидель, а може і два,
Шлунок їсти хоче, болить голова.
Сусіди давно вже під грушу засіли:
Хоча по снедані, обід уже їли.
А він неборака снеданя не мав;
І змучений був, а все ж таки жав!
Зморився від спеки, як кажуть, пристав,
Не те, що досіля він жав аж свистав!
А сісти не можна ж, бо що скажуть люде?
А хто дасть вечерю, як копи не буде?
Вже сонце з полудня, люди жнуть, співають,
А у Васьки руки з болю опадають.
Давай він з колосся зерно витирати
Та, мов той злодюга, в горло засипати.
Пожував зернятка, ще й води напився.
Але, замість пільги, шлунок розболівся.
Стогнав бідний Вася: — Чому це недуга,
Чи сироє жито, чи жур-вода з лугу?
Сонце вже заходить, люди йдуть додому.
Хто снопи пов'яже сироті малому?
А хто ж їх пов'яже? Сам мусить в'язати
Та знести і в мидлі, що нажав — зібрати.
Шлунок різав далі і руки тремтіли:
— Боже ти наш, Боже, додай мені сили.
Жменьки вже вологі, бо роса напала.
Так, як би малому цього було мало.
Одне стало легше: стерня менш колола
В полопані п'яти, в ступні, наоколо...
Стало в ноги зимно, бо місяць не гріє,
А від важких снопів тіло все ж потіє.
Гнувшися в кульбаку від різання в шлунку.
Кульгав по стернищі, бо не мав рятунку.
Якось — Бог дав силу — жито в мидлі стало.
Напроти сусідів було його — мало...
Ніч змінила вечір, в селах стало тихо,
Василько боявся ще якогось лиха.
Але йшов додому, плачучи від болю,
Клявши по-дитячи себе й лиху долю.
Приліз па подвір'я змучений і хворий,
А батьки вже спали. — Горе мені, горе!
Постукав в оконце: — Тату, відчиніте!
— Не стукай, байструку, бо побудиш діти!
— Мамо, я щось хворий, шлунок розболівся.
— Вон, — кажу, — від хати, щоб ти провалився!
Покульгав Василько під клуню до Бурка,
Замість в блуд податись з рідного подвірка.
Бурок засковитав, полизав малого,
Запросивши хлопця до свого барлога.
Василько, знайшовший місця біля плоту,
Ляг, а з ним собака — обадва сироти.
Хлопець плакав, обнявши собаку за боки,
А той, по-собачи, лизав йому щоки.
Тишина навколо, оно шлунки скрежуть
Та в селі чомуся чийсь собака бреше.
Встав Василь з барлога, бо вже й зимно стало.
— От, щоб де кусочок хліба, нехай собі й мало...
Взяв би собі трошки і трошки собаці.
Він багато не з'їдає, бо живе без праці.
Хліба не лишилося, але груш наївся.
Прийшов знову до собаки та з ним положився.
По році собаку мачуха вбила.
Чому його, а не мене — зустріла могила?..

Василь ПЕТРУЧУК

Картина Анатолія Кравчука з Кривої.
Репродукція Ю. Гаврилюка

eprasa.pl 32569f92ba

Всі ми відповідальні за те, чи наші онуки будуть говорити по-своєму

Позаду перший Підляський літературний конкурс «Пішемо по-свойому». Підсумки зроблено, нагороджено авторів найкращих творів... Після закінчення урочистої зустрічі, на якій проголошено результати й вручено нагороди, розмовляю з членкинею журі, українською поетесою з Підляшшя, членкинею Національної Спілки письменників України, Євгенією Гаврилюк.

— Чи члени журі сварились, оцінюючи твори надіслані на конкурс? Важко було вибрати найкращих?

— Наше журі дуже добре договорювалось, оцінки праць були подібні. Хоч, звичайно, кожний шукає чогось для себе. Я шукаю в таких творах емоцій, почуттів, заангажування автора. Також поетичності.

— Виступаючи сьогодні під час вручення нагород конкурсу «Пішемо по-свойому», Ти сказала, що не знаєш, чи взагалі почала б писати вірші, коли б не участь у подібному літературному конкурсі, що колись відбувався у Кракові...

— Це не зовсім так. Писати, певно, писала б, але до шухляди. Тамтой конкурс переконав мене, що моє писання вартість і сенс має також для інших. Розумієш, писати для себе і тільки для себе, а писати для себе, щоб читали інші, це зовсім різні речі.

— Які твори надіслані на конкурс «Пішемо по-свойому» зразу Тебе очарували чи навіть захопили?

— В категорії «Драма» були дві праці, обидві на більш-менш такому самому рівні. Зворушила мене п'єса Олени Алексіюк, яка посіла перше місце. Дочитуючи до кінця, я чуть не поплакалась. Цікаво, що пані Олена написала перший твір у своєму житті. І дуже добре впоралась!

Я подумала собі, що практично в кожному нашому селі міг жити такий забутий Тімошка, про якого варто писати, варто пам'ятати. Дуже добре, що пані Олена захотіла заховати пам'ять про цього сільського художника, якого більше знали в Сувалках ніж тут у нас, на Підляшші. Коли я розмовляла з авторкою, вона казала, що для людей в його рідному селі Тімошка не був кимось важливим, вони вже про нього майже забули.

— Друга п'єса, яку Ти згадала, Миколи Рощенка, також рятує від забуття шматок історії іншої підляської місцевості – Кліщель... Що переконало журі до цього твору?

— У п'єсі пана Рощенка гарно захований діалект, мовні цінності. Діалоги в цій драмі трохи мені нагадують ці сусідські зустрічі в Кліщелях, які я сама бачила, адже туди заміж вийшла моя подруга. Коли ще жили її свекри, приходили до них сусіди, сусідки, сідали за

Фото Ю. Гаврилока

великим столом у кухні й розказували. По суті так, як це записане у п'єсі Миколи Рощенка. Цей твір довжезний, але думаю, що це історія цікава не лише для людей з Кліщель.

Були також інші цікаві автори. Пані Леокадія Саєвич пише дуже поетично – а це ж у неї проза! Я була в захваті від картин, які з'являлись перед очима, коли читала її твори.

Христина Костевич описала свої спогади з дитинства – дуже схожі на мої особисті. Я також добре пам'ятаю зіткнення свого уявлення про вимріяну школу з реальністю. Ця реальність довела до цього, що вже тоді, коли мені було шість років, я почала мучити батьків запитанням «Мамо, кім ми є», що потім стало темою мого вірша. Важко ж було дитині зрозуміти, чому, хоч всі довкола говорять по-нашому, в школі говорити треба по-польськи. Добре, що вчителі також були наші і все розуміли, але розуміли одне, а вимагали інше.

Було також багато віршів і публіцистики. Часто були це взагалі перші спроби писати. Думаю, що автори заслуговують на велику подяку, адже вносять свій вклад у те, щоб наша мова не зникла з простору українських діалектів.

eprasa.pl 32569f92ba

— Який новий досвід приніс Тобі Підляський літературний конкурс «Пішемо по-своєму»?

— Коли мене запросили до журі, я трохи боялася, що не маю досвіду. Але вдалося. Треба пам'ятати, що нас тут ніхто української мови не вчив. А писати діалектною мовою не легко. Були проблеми, як це записати. Одні учасники конкурсу писали латинкою, інші, якщо знали кирилицю, писали кирилицею.

— Ніхто Вас тут не вчить, записуєте вашу говірку кирилицею або латинкою – але перемагаєте в конкурсах, а деякі стають навіть членами Спілки письменників України. Але вже серйозно: знаю, що в Тебе талановита дочка. Чи вона також пише по-своєму?

— Наша донька також писала. І пише. Писала польською мовою та англійською. Коли почалося російське повномасштабне вторгнення в Україну, вона почала писати по-українськи, видно почула, що прийшла пора. Можливо, ця подія дала їй якийсь поштовх.

Думаю, що не легко їй було проявити себе саме в тому просторі, де вже були обоє батьки. На це треба відважитися. Легше пошукати простору ще не зайнятого рідною. Думаю, звідси й у простір польської мови – її нагороджували на багатьох дитячих і молодіжних конкурсах, а потім – англійської, бо це вже покоління європейців. Коли маєш багато друзів з різних країн світу та хочеш, щоб вони тебе справді зрозуміли, то починаєш перекладати свої твори на зрозумілу їм мову.

Поети дуже чутливі і емоційні люди, але приходить мить, коли вже розумієш, що стаєш дорослою і тоді, на щастя, вже байдуже, що мама, і що тато... 24 лютого, мабуть, був таким днем для нашої доньки. Вона міцно заангажувалась у допомогу біженцям у Вроцлаві і почала писати – літературною.

— Наскільки такі літературні конкурси, як ваш, можуть сповільнити процес асиміляції?

— Важко сказати. Я приємно здивована, що стільки авторів надіслало свої твори. Позитивне також те, що люди купують і читають книжки написані говіркою. Автори записують говірку латинкою. Маємо тут приклад Юрія Плеви. Найважливіше, що люди їх хочуть читати.

Дорастаючі діти виїжджають з Підляшшя. Чи в них лишиться те, що отримали в школі та від батьків? Думаю, що так. Часом таке буває, що людина повертається до свого після багатьох, багатьох років.

Якщо діти не будуть говорити рідною говіркою, то що б ми не робили, не припинимо асиміляції... В нас на Підляшші, як знаєш, проблема ще більш складна. Люди, які говорять українськими говірками, признаються до білоруської нації. Хоч тепер частина тих, що колись вірили у свою білоруськість, починають сумніватися в цьому. Але думаю, що незручно їм тепер від цього відходити...

— Думаєш, що ці люди швидко асимілюються, стануть поляками?

— При тій «нашості» трохи тримає церква. Тримала. Тепер не знаю, що з того буде. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну багато наших людей відходить від церкви. Просто не бачать там собі місця. І це також засмучує.

— Знаємо з історії, що церква могла багато зробити у підкріпленні національної свідомості. Так було, наприклад, в міжвоєнному періоді в Галичині...

— На жаль, у нас церква нічого не робить.... А полонізація йде, ми бачимо. В моїй попередній, сільській школі я ще мала дітей, які говорили по-нашому. Це були 1990-ті роки, але зараз ніхто з учнів з цього села по-нашому не говорить. Інколи, як розмовляю з дітьми, чую страшні речі: — *Jak, proszę pani, wyjeżdżam nieraz na wieś do babci, to mam wrażenie, że jestem w innym państwie*. Це параноя якась!

Я пам'ятаю зі свого дитинства, що я навіть не знала, що в Польщі живу. Коли я була мала, в Орлі, по-нашому – *Вуорлі*, звідки походжу, майже ніхто не говорив по-польськи. Тепер, на жаль, так в сім'ї говорить щораз більше її корінних мешканців. Тамте було не так давно. Помінялося. Що буде потім? Того ніхто не знає, ми не пророки, буває, що через два покоління люди повертаються до свого.

— Так. В самій Україні в половині вісімдесятих минулого століття русифікація йшла такими темпами, що тепер деякі історики прямо говорять про зламний момент, коли все йшло до повної асиміляції... Міг залишитися тільки фольклор, не більше. На щастя так воно не сталося...

— Тепер перед нами стоїть питання, чи наступні конкурси маємо проголошувати на писання лише говіркою...

— Плануєте створити іншу категорію, щоб діти могли написати твори літературною українською мовою?

— Думаю, що було б доречно. Діти в більській школі вчаться літературної мови. Мало хто з них вдома говорить говіркою. До речі, не всі учасники конкурсу здекларовані українці.

— Так, знаю, один з лавреатів сказав мені, що він білорус. Він, при отриманні нагород, наголошував, що відбувається полонізація, що молоде покоління вже говорить по-польськи.

— Він також вчитель. Те, що хтось розмовляє українською говіркою, не однозначне з тим, що ці люди мають яку-небудь свідомість. Багато підляшуків надалі на етапі «ми говоримо по-нашому», «ми тутейші». Це така місцева колоритність...

Старші ще говорять, наймолодші ні. На жаль. У моїх теперішніх учнів батьки вже в більшості не говорять. Бабці цих дітей говорять по-своєму, а вони – ні. Хто цьому винен? Саме ці теперішні бабці, які, будучи матерями, не зверталися по-своєму – по-українськи, до власних дітей! Немає смислу переносити відповідальність на когось.

Всі ми відповідальні за це, чи наші діти, чи наші онуки будуть говорити чи ні.

Розмовляла
Єва ПОЧТАР

eprasa.pl 32569f92ba

Istok i Witowo na

Do mapy, która przedstawia kolejne wsie należące w XVI – XVIII wieku do leśnictwa bielskiego – Istok (w mowie mieszkańców – *Istuok*) oraz Witowo (w mowie mieszkańców – *Wytowo*), dołączone są zestawienia poletek w poszczególnych włókach i użytkujących je gospodarzy. Załączamy ich listy w kolejności alfabetycznej nazwisk (z zachowaniem ówczesnej ortografii polskiej). W przypadku pojawienia się nowego wariantu zapisu nazwiska lub imienia tej samej osoby podajemy go kursywą.

Istok

Mikuta Bożko
Kiryło Chomaniuk
Lewoń Huryniuk
Jaśko Jewdosiuk
Sołowian Kaliszuk
Łukian Korzun
Wasyl Kruk
Wasyl Kulik
Maxym Lewoniuk
Sawka Olichwiruk
Hawryło Sopiłka
Abram Szeszko
Seliwończa wdowa
Wasylicha wdowa

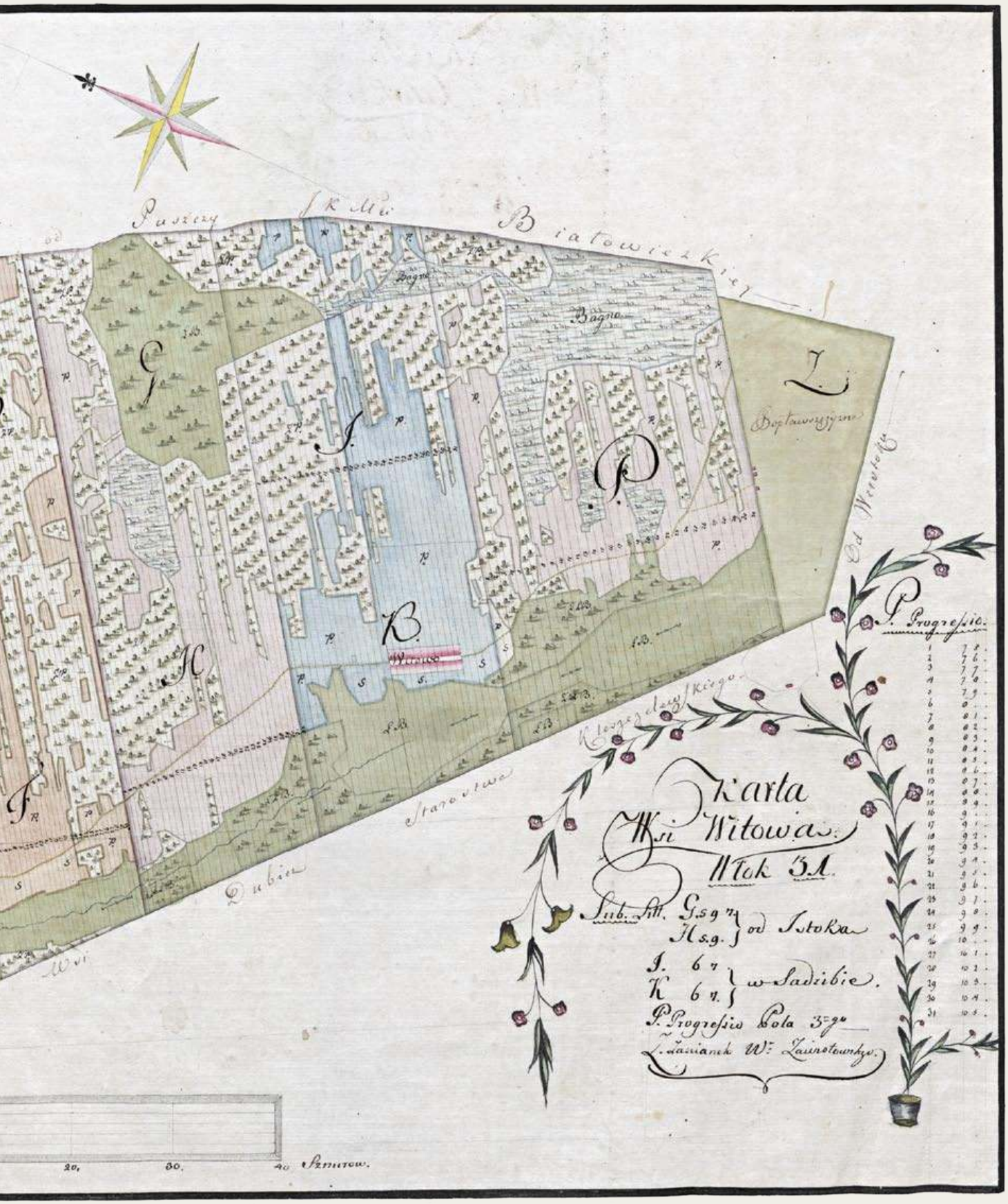
Witowo

Jaśko Andryiczuk
Janko Andryiczuk
Andrzey Buzko
Andrzej Buźko
Petro Dawidiuk
Chwedor Jarmociuk
Iwan Kaliszuk
Semin Kaliszuk
Niczypor Koryluk
Niczypor Kuryluk
Wasyl Koryluk
Wasyl Kuryluk
Owseni Lewczuk
Dawid Mikołajuk
Demian Nazaruk
Niczypor Owłasiuk
Niczypor Petruczuk
Ostapko Pilipiuk

Opr. JH

eprasa.pl 32569f92ba

mapie z końca XVIII wieku

eprasa.pl 32569f92ba

Але карк – бо сало їм!

Як виглєдала гігієна в колісних ліетах – можем додуматіс. Хватіт запитаті тих старийших або й почитаті в літератури – люде не милісь, до того й самиї королі, бо ж вважалі, што то шкудліве. У наших сьолах тоже невельмі зворочувалі увагу на митє. *А што ти, січку риезав, што вже миєшся*? – жартовалі з тих чистійших. *Так но прийхалі і сталі штось робіті, а вже рукі миют* – не моглі поняті своїх діті з міста наши сільські люде.

Ковтун і воши на голові, блохі за сорочкою, а в хатах блощиці і всяка інакша зараза – такім бив світ наших дідуов-прадідув ще не аж так давно. За потребою люде ходілі за клуню, бо не у всіх бив – як у нас негоже кажут – срач (або з московської мови – нужнік). Як перед другою вуйною з'явівся приказ, што в каждого мусіт вуон биті, то: *Люде робілі на одчипне. Павук вішалі на полапі і бавіліся там діті. Так як тепер діті бавляться в піскові, то колісь в срачові.*

Чи чулі ви ще може, што по-нашому *пуйті на двуор* значит не оно вийті з хати, алє й вийті за потребою? Ще тиї роджани в 1920-их про сіти справи говорилі оно так – *попоганяло його на двуор* (колі в кого била білунка), *ой, знов не могу пуйті на двуор* (колі било наодворуот) і так далій.

Про гігєну на наших колісних сьолах варто било б напісаті штось довше. Тут – як і за каждим разом – буде оно про слова, котори звезани з тематом митя, порадку і бруду. Усі вони – з мови сюол між Гайнувкою і Більським.

До сіх пуор зрозумілі і вживани в нашуй мові є слова: *чісти, чистенькі, чісто, вичистіті, чістіті, почістіті, попочістіті*. Алє вже *обчістіті, очістіті* значит што інноє, бо *обчістіті* то може примієром злодій господара, або й жуонку чоловік, котори утюок з молодшою, забіраючи всі гроши. В українськуй літературнуй, хотя розмовнуй, мові слово «обчистити» тоже вживається як синонім до «красти».

Почистоха то хтось, хто вельмі любіт порадок, у кого все чисто – значиться – *чистота*.

Тоже не треба тлумачіті сітих наших слуов: *вімиті вімиться, міті, мітіся, мите, обмітіся, одмісті, одмивáтіся, помісті, помітіся, попомісті, попомітіся*. Є тоже *змісті, змивáті*, примієром посуду, *одмісті, одмивáті*.

Тепер найчастійй скажут *помісті одежу, постіль*. Но баби, роджани ще в 1920-х, говорилі *полокáті, пополокáті* (значиться «robić pranie»). Чи нініка ще хтось так скаже? Є й слово *полоскáті* («płukać»), *виполоскáті, прополоскáті, прополоснýті – пополокáла простинї, а послі їх полоскáла…*

Можна й додаті, што слово *прополоскáті* уживається тоже у фразеольогізмові *прополоскáті зуби* – значиться напітіся горілкі.

Миті можна не оно постіль чи одежу, алє тоже рукі, ногі, ціле тіло. Часом як примієром ногі брудни, то мочилі їх, коб *одкіслі,* значиться *одмóклі.* Но бивало, як хтось не помив нуог докладно, то казалі – *оно посусляв* або *поґвецяв ногі* (*поґвецяті, поґвецяті, попоґвецяті*) чи *помівся з бýольшого.* З такого жартовалі: *Ногі як у старшої ворони; Ногі замурзани, чорни, як у ворони.*

Про непомитого в наших сьолах скажут всяк. А што брудни чоловік не бив чимсь незвичайним, то і слуов не браковало. Говорилось про такого: *мурза* (літературне «замурза») *мурзій*, а як дітя – *мурзілка* (*ти малая мурзілка*). Чоловік муог биті: *брýдни, замýрзани* (*замýрзани як лічмáн* – можна ще од нєкоторих учуті, хотя вже й люде не помнят, хто то той *лічмáн*), *зануцькани* (*зануцькана бýся*), *залóяни* і *засмóляни. Залóяна* і *засмóляна* може тоже биті одежа.

Малиї то все колісь ходілі брудни – *засусляни* (од слова *сусляті*, значиться *помурзаті*, *попецькаті* чимсь тлустим), а ще й нериедко *засмóркани.* Як буся у дітята била брудна, то й часом жартовалі, што воно *свінку (поросятко) ссáло.*

Про брудного говорилі тоже *сусля.* Но *сусля* то не оно хтось замурзани, засусляни, алє й такій, што не говорит толково (*сусляє, сусляє і ніяк розказáті не móже*).

Є й цікава приказка про мурзу у формі діальогу. Як в когось непомита шия, то часом говорилі йому: *Алє карк!* А той хтось муог одказаті: *Бо сáло їм*!

З тематом чистоти і порадку звезане і пратанє. *Прáтаті, попрáтаті, попопрáтаті* то наши регіоналізми. У словніках української мови тоже знайдем слово «прятати», но воно вважається діалєктизмом. Частійй в літературнуй мові скажеться тепер «прибирати».

Як у хаті брудно, то можна її *прихістаті*, значиться попрататі. Колі хто не вспіє зробіті порадку в хаті перед тим, як священнік ходіт з молітвою, то й жартуют, што *бáтюшка кураву свéтіт.*

Тепер живемо в чистих хатах без блощиць і блох, а люде миються частійй ніж наши діди-прадіди. Ковтуна ніхто не має, ну се хіба внукі з міста, которим мода на дреди вельмі подобається… На двуор на селі ніхто вже й ходіт, бо ж чуть не у всіх лазєнкі, а полокаті одежу рукамі то й нема потреби, бо од того є спеціальни машини. Хотя змінявся світ і стандарти звезани з чистотою, то й так все будут хати прихістани і непопратани, мурзи і почистохі, діті, котори виглєдают якби поросятко ссало, значиться з зануцьканими бусямі, і чистенькі дітенятка. Оно што з наших слуов, котори опісуют чистоту і порадок, ще останеться?

Людмила ЛАБОВИЧ

Авторка дотримується у записі орфоепічних особливостей говірки с. Збуч

eprasa.pl 32569f92ba

Obraz prawosławnej sieci parafialnej nad Bugiem i Narwią u schyłku XIX w.

Werstok

Wieś w powiecie hajnowskim, w gminie Dubicze Cerkiewne.

14 (26, w XX i XXI w. – 27) września: Wozdwiżenije czesnoho i żywotworaszczoho Kresta Hospodnioho (Kryża)

[*Święto obchodzone*] We wsi Werstok, pow. brzeski, dekanat wysokolitewski, w cerkwi parafialnej. Cerkiew drewniana, z taką samą dzwonnicą, wzniesiona w 1768 roku przez ziemianina Wilczewskiego. Od Brześcia odległa o 58 wiorst. Parafian ma: 758 płci męskiej i 727 żeńskiej, razem zaś 1 485 – w 17 miejscowościach: Werstoku, Aleksijukach, Wilukach, Wojnówce, Wołkostawcu, Hradowcu, Hurynowym Hrudzie, Długim Brodzie, Zabahonnym, Kruhłym, Kuraszowie, Łozicy, Pasocznikach, Pieskach, Policznej, Starynie i Jakubowie, z których najbardziej odległa od cerkwi prawosławnej jest Łozica – o 10 wiorst. W parafii istnieją: bractwo, rada parafialno-opiekuńcza, 2 szkoły cerkiewne: w Łozicy i Starynie, z 18 uczącymi się chłopcami i 4 dziewczętami, szkoła ludowa w Werstoku, z 56 uczniami. Kler składa się z dwóch osób: duchownego i psalmisty, z pensją 496 rubli. Ziemi cerkiewnej w użytkowaniu kleru: sadyba 1 dziesięcina 1 336 sążni, ornej 27 dziesięcin 1 420 sążni i byle jakiej 3 dziesięciny 496 sążni, razem zaś 37 dziesięcin 400 sążni.

Proboszcz: Włodzimierz Doroszewski, od 30 października (starego stylu) 1894 r.

Opracował Jurij HAWRYLUK

Фото Ю. Гаврилюка

Cerkiew Podwyższenia Krzyża Pańskiego w Werstoku wzniesiona została w 1769 roku, więc jej w latach 60. XIX w. nie zburzono, lecz przebudowano zgodnie z obowiązującymi wówczas zasadami rusyfikacji prawosławnego budownictwa sakralnego

Rolne miary powierzchni
1 sążeń kwadratowy = 4,5522 m^2
1 dziesięcina skarbowa = 10 925 m^2

Kontynuujemy rozpoczęte w numerze 5/2022 omawianie opisu parafii prawosławnych (i należących do nich świątyń) w gub. grodzieńskiej, opublikowanego przez biskupa Josifa (Sokołowa) w dziele „Grodnienskij prawosławno-cerkownyj kalendar' ili Prawosławije w Brestsko-Grodnienskoj ziemle w konce XIX wieka" (Woroneż 1899 r.). Autor, w latach 1891-1897 wikariusz eparchii wileńskiej z tytułem biskupa brzeskiego, podaje spisy miejscowości należących do parafii, liczbę wiernych, uposażenie kleru, często też opisuje przedmioty kultu, znajdujące się w cerkwiach i kaplicach. Interesujące są też informacje o okolicznościach budowy poszczególnych świątyń, ukazują bowiem społeczno-polityczne uwarunkowania, które wpływały na życie religijne wiernych Cerkwi wschodniej w XVIII – XIX w. Bp Iosif opisywał świątynie parafialne i filialne wg świąt cerkiewnych, w naszej publikacji pogrupowaliśmy je wg istniejących wówczas parafii.

eprasa.pl 32569f92ba

Диво-літо посеред болю

В Україні війна. Страшна, кривава, спрямована на знищення цілої нації, її культури, звичаїв, її душі. І йдеться не тільки про українців як корінний народ, а про всіх, кого в різний час і з різних причин прихистила ця багата земля, хто через покоління, а хто віднедавна вважає її рідною, а себе – українцем, але пам'ятає і про коріння свого роду.

Отже про коріння. Наша розмова сьогодні про ті особливі риси, які відрізняють один народ від іншого і об'єднують на генетичному рівні. Риси, які гуртують нас в різних куточках світу, будять усвідомлення національної ідентичності навіть через покоління. Йдеться про звичаї та обряди. Завжди маємо пам'ятати про них і обов'язково розповідати своїм дітям й онукам, бо те, що закарбувалося в пам'яті з дитинства людина пронесе через усе своє життя і передасть нащадкам. Моє зацікавлення тією тематикою, а пізніше й дослідження її теж бере свій початок з дитинства. А, може, таке літо, читачу, стукає і до твоєї пам'яті?

Купалося сонечко зрана

Мені назавжди запам'яталася бабусина заборона: «До Івана – не купатися! Чуєш?! Бо і вода ще холодна, і нечисті всілякої в ній повнісінько: затягне на дно – оком не встигнеш кліпнути!». А також її неповторні розповіді про одне із найцікавіших язичницько-християнських свят, у якому так дивно й цікаво переплелись дві релігії, дві філософії, два світогляди. Та ще трохи магії, людська мудрість і величезна любов до життя.

* * *

– Найперший Храм, який збудував Господь на прославу життя й для науки людям, – любила оповідати бабуся, – це Природа. Нагадай собі, як Бог створив світ. Спочатку Він відділив світло від темряви. Отже дав нам сонечко ясне, а йому поставив завдання світити нам і зігрівати теплом. Потім відділив воду від суші і подарував нам святу земленьку, а на ній – різні рослини, і тварини, і птаство. А свята водиця все це життєдайною силою наповнює. Коли ж Господь створив людину, то подарував їй уже готовий світ, життя якого залежало від цих двох дуже потужних стихій – води і вогню. Якщо сонечко (вогонь) не палить, а зігріває, а водиця своєю цілющою вологою напуває, то все довкола зеленіє, квітує, буяє, люди мають хліба доволі, а звірина і птаство – їжі різної, і рибка в воді виплюскується. Отоді світ і справді нагадує храм, панують в ньому мир і злагода, і краса, й добро, й усе співає хвалу Господові за щедрі дари.

На Івана Купала люди віддавна поклонялися сонцю й воді, як наймогутнішим силам, які вони знали. Тому в переддень свята, а найбільше в купальську ніч, вони мають дуже велику силу. Сонечко нам само про це нагадує. Приглянься, як воно сходить на Купала. Воно купається.

– Так, як на Великдень?

– Ні, на Великдень сонечко «грає», а на Івана – «купається».

В Україні війна... **7 липня 2023 року:** Бронежилети припасовані, медичні рюкзаки зібрані, вінки сплетені. Багаття не розводили – бо світломаскування. Краса серед нас! Тому переможемо!

Служба зв'язків з громадськістю 72 Окремої механізованої бригади Збройних Сил України ім. Чорних Запорожців

То вже ж, бувало, півночі не сплю, щоб не пропустити це диво. А явище й справді величне, хоч досі незрозуміле: сонце наче пірнає у хвилі хмар, пливе-похитується на невидимому човні. Не дивно, що наші далекі предки – сонцепоклонники схиляли голови перед тим величним явищем.

А бабуся продовжує розповідати.

– Знаєш, як я молодою була, то всі жінки, дівчата, а навіть і декотрі чоловіки намагалися зустріти схід сонця десь серед трав. А як тільки воно зблисне першим промінчиком, вмивалися росою, або роздягалися й качалися по ній, щоб скупати все тіло. Такою росою вмитися, крему жодного не треба, бо від неї шкіра стає здоровою, має гарну церу (колір), навіть зморшки розгладжуються. Помагає Божа росиця й на різні недуги, особливо шкірні, оздоровлює очі. Тому дехто набирав собі трохи роси й у пляшечки, щоб було на пізніше та щоб окропити нею стелю, стіни й підлогу будинку, а особливо кути, бо тієї роси боїться всяка комашня, що любить в оселі плодитися. А чоловіки від неї стають здоровими та дужими. На Івана можна і навіть треба було скупатися в річці чи в озері, бо то також для здоров'я. Вода вже тепла і чиста-чиста, бо всіляка нечисть – водяники, русалки, топельники – з неї повискакували, й подалися по світі гуляти.

eprasa.pl 32569f92ba

Одна з давніх традицій, які ще частково збереглися на Підляшші – святити зілля під час Богослужіння в свято Івана Хрестителя, або як кажуть у Пасинках, де зроблені ці фотографії, «на Яна». Фото Ю. Гаврилюка

* * *

– Поклонятися сонечку, – вчила давньої премудрості бабуся, – на Івана обов'язково.

– А як, бабусю, поклонятися? – лепечу й кланяюся в пояс у бік сонця, бо нагадала собі, як була у вуйка на Буковині й бачила, як у них у хаті (та й у сусідів) молитву починали низьким поклоном на схід сонця.

– Можеш і так, як тобі подобається, але на Купала сонечко величати треба. Дівчата плели вінки і прикрашали ними свої голови, оселі і навіть дерева. А вінки круглі, як сонце, на його пошанування зроблені. Палили багаття – а вогонь також сонечко означає – і стрибали через нього (звичайно, як полум'я спаде, щоб не обпектись), щоб очиститися й оздоровитися. Стрибали всі, і молоді, і старші, а зовсім старі, то хоч погрітися приходили, бо здоров'я дитино, то для кожного найбільше багатство. Якщо ж хтось нездужав довго і важко, то родичі спалювали в купальському вогні його одяг, тобто хворобу.

* * *

Ще один важливий ритуал, який бабуся ніколи не пропускала, – збір лікарських трав. Тож вставши до схід сонечка і полюбувавшись на його купіль, вирушаємо з нею спершу до лісу (бо він таки далеченько), потім у поле й до річки. Маршрут вибирає бабуся так, щоб встигнути зібрати всі трави з росою, бо тоді вони мають ще більшу силу. Вона уважно придивляється до рослин, кладе до кошичка чебрець, рум'янок, розхідник, м'яту, любисток, материнку, мак-сіянець, ромен, сон-траву і ще багато чого іншого, а я слухаю не наслухаюсь її оповідань.

На Купала природа дістає надзвичайну силу. В цю чарівну ніч рослини і тварини можуть розмовляти між собою. А дерева ще й здатні прогулюватися лісом групою або парами. Та найбільшу силу, звичайно, має папороть, адже вона зацвітає в цю магічну ніч. Однак квітка просто так в руки не дається, тільки дуже відважні чоловіки можуть її побачити. Крім того за квіткою пильнує ще й нечиста сила, яка не збирається її просто так віддавати. Супроти неї сміливці мають бути особливо озброєні. До такої зброї належить обрус, на якому святили паску на Великдень. Для непосвячених мушу сказати, що в українських, а особливо в галицьких селах ще в першій половині XX століття порядна господиня пекла паску такої величини, що для того, щоб витягти її з печі, останню треба було розбирати. Таку паску загортали в скатертину і везли освячувати на возі окремо від інших страв, які складали в кошик. Так ось цю скатертину слід було розстелити біля куща, освяченим ножем або крейдою окреслити коло, окропити кущ свяченою водою й почати молитися. Нечиста сила буде намагатися різними способами налякати сміливця, але не зможе переступити накресленого кола, тому в ньому людина почуватиметься безпечно. Опівночі папороть зацвіте, і її квітка, червона, як жарина відразу впаде на скатерть, яку треба швиденько згорнути і сховати за пазуху. А потім, не оглядаючись поспішити додому.

Зате чоловік, який знайде такий цвіт, багатим буде до кінця життя, усе йому буде до рук іти, ще й розумітиме мову птахів і тварин. І навіть зможе знаходити місця, де закопані скарби.

На нечисту силу в купальську ніч можна наштовхнутися і в іншому місці. Адже русалки, водяники, потопельники, які повиходили з води, пішли гуляти по лісі. Звісно, що вони могли нашкодити людям, а особливо – при зустрічі. Тому для захисту потрібно було мати при собі натільний хрестик, а також м'яту, полин, любисток або часник за поясом.

* * *

Старі люди вірили, оповідала бабуся, що на Івана Купала по землі ходить щастя. І кожному хотілося дістати його хоч крихту. Тому й шукали різних способів, як те щастя до себе привабити. Зрозуміло, без магії не обійтися. Тож вдавалися до різних ворожінь.

eprasa.pl 32569f92ba

Сьогодні Купала – головним чином театралізоване дійство, весела забава для молоді і не тільки... Як кожного року, на сцені «На Івана, на Купала» в урочищі Бахмати коло Дубичів-Церковних танцювальна група більськового «Ранку». На сусідній сторінці: Гості з обороняючої свою свободу України – київський гурт «Гайдамаки». Фото Ю. Гаврилюка

Найперше, звичайно, ворожили на достаток та на добрий урожай. Вважалося, що кожен, хто зустріне сонце, коли воно «купається», «купатиметься» в добрі та грошах цілий рік. Крім того, господарі обходили свої поля й пасіки з хлібом та городиною і різними примовляннями заворожували їх на добрий урожай та добрий медозбір. Навіть стрибаючи вночі через вогонь, пам'ятали про добробут родини: вважалося, що котрий парубок скочить найвище, того родичі збе-руть найбільший урожай.

Турбувалися матері й про своїх дітей, щоб росли здоровими та розумними, щоб люди їх не цуралися, а любили й шанували. Для цього мати до десятилітнього віку купала дитину на Івана у відварі з купальського зілля – ласкавців, кудрявців, роман-зілля, материнки, чебрецю, м'яти, любистку, кануперу, маточнику тощо. Донькам на виданні матері змивали голови терлич-зіллям та любистком, бажаючи ще цього року вийти заміж. А самі дівчата бігли до схід сонця до криниці, щоб зачерпнути води і побачити в ній свою вроду, тоді, вірили, їх любитимуть усі хлопці. Якщо ж дівчина вже вибрала собі судженого й хотіла вийти саме за нього, вона сама мусила накопати собі терлич-зілля до сходу сонця і змити ним голову.

А відважні чоловіки ще блукали лісом у пошуках скарбу, бо вірили, що саме в ту чаклунську ніч горять закопані гроші, і тоді їх легко можна знайти і відкопати.

Але найбільше, звичайно, ворожили на долю. Бо Купальська ніч – передусім ніч закоханих. І молодь була зайнята пошуками й вибором гарної пари для себе.

Напередодні Купала, як лише розвидниться, дівчата йшли в ліс і в поле збирати квіти для вінків. А що кожна хотіла бути здоровою, багатою і щасливою в шлюбі, то й зілля вибирала відповідне. Це і різні лікарські рослини, і хлібні колоски, і приворотне зілля, зокрема, любисток. Не без того, щоб і квіточку маку не приховати поміж іншими, щоб коханий забув, що на світі існують інші дівчата, крім неї.

Другим етапом ворожіння є пускання вінків на воду, обов'язково із запаленими свічками. І тут уже, затамувавши подих, стежила за вінками ціла громада. Якщо вінок швидко відпливає від берега, дівчина довго й щасливо житиме в шлюбі. Найщасливішою, вірили, буде дівчина, чий вінок найдальше заплив або на ньому найдовше горіла свічка. Якщо вінок не відпливає від берега, суджений дівчини десь поруч. Якщо вінок поплив далеко або пристав до іншого берега, судженого слід чекати з того боку. Якщо ж вінок крутиться на місці, цього року дівчина заміж не піде. Та найгірше, коли він потоне: або коханий зрадить, або покриткою стане, або старою дівкою залишиться, – словом, втопилася доля. А ще дівчата збирають букет із 12 різних трав і кладуть собі під подушку з надією, що судженого побачать у сні.

Хлопці, переймаючи вінки, теж намагаються знайти суджену. Однак, тут прагматизму значно більше, ніж романтики. Тому вони уважно придивляються до вінків, які плетуть їх кохані, або й спеціально домовляються з дівчатами про певні пізнавальні знаки, щоб не помилитися й не перейняти чужий вінок. Наступний етап перевірки правильності вибору – спільні стрибки через вогонь. Якщо пара вдало перестрибне і при цьому не роз'єднає рук – вибір вдалий.

* * *

Сьогодні Купала (а святкували його в Україні, як свідчать знайдені на Волині артефакти, ще в IV ст. до н.е.) – це головним чином театралізоване дійство, весела забава для молоді і не тільки, яка поєднала в собі два великих і величних празники – Різдво Івана Предтечі (Хрестителя) і одного з чотирьох головних свят сонячного календаря, яке припадало на день літнього сонцевороту.

eprasa.pl 32569f92ba

А на Петра вода тепла

А через неповний тиждень літо знову кличе в казку.

І знову спогад з дитинства. Вдома, як у нас казали, шарварок: в хаті все миють, чистять, де треба підбілюють, образи завішують свіжовипраними вишиваними рушниками, столи – обрусами, полиці й комоди – доріжками та серветками. Бо завтра – Петра – величне і красиве свято на пошанування славних і всехвальних первоверховних апостолів Петра і Павла. Одне з найдавніших християнських свят, згадки про яке датуються ще IV століттям. Але не були б ми українцями, якби не опоетизували своїх улюбленців, не наділили якимись особливими рисами. Зокрема, чиїй як не їх опіці поручити найдорожче, що має селянин – хліб і худобу, дарма, що один з них при житті був рибалкою, а другий виготовляв намети. Святим усе під силу. З тої глибокої віри й довіри народилася колись дуже-дуже давно колядка:

Святий Петро за плугом ходить,
Святий Павло волоньки водить,
А сам Господь – Бог
Пшениченьку сіє.

Саме тому свято Петра й Павла вважається початком жнив. Напередодні робили перші зажинки ячменю, з вимолоченого зерна, часом і не зовсім достиглого, мололи муку й пекли хліб, який на свято освячували в церкві. А ще святого Петра вважають покровителем пастухів. На його честь названо дикий цикорій – високу рослину з ніжними блакитними квітами – петровим батогом. Тому пастухи, особливо малі, вшановують святого Петра спеціальною гостиною.

Отже збираємося петрувати. Хлопці на пасовиську позначають квадрат або прямокутник, викопують по периметру глибоченький рівчак, так, щоб, сівши на траву, можна було опустити в нього ноги. Землю з рівчака викладають на цей квадрат чи прямокутник, попередньо знявши з нього дерен, і розрівнюють. Коли рівчак готовий, цю землю ще раз розрівнюють і накривають дереном. Так формується «стіл».

На свято, після Служби Божої, кладемо до своїх торбинок усе, що тільки дозволять мами. Тут і цибуля, і ранні огірки, і черешні, і трішки ковбаски, але найголовніше – сир, та ще пляцок-сирник та смачнющі пиріжки з сиром, що їх називають мандриками. Зверху – скатертина, якою потім накриємо «стіл», рівно порізані шматки білого цупкого паперу (перший разовий посуд у наших краях). І швиденько – на пасовиську. Там гарненько порозкладаємо все це на «столі» ще й квітами польовими прикрасимо. Головний делікатес – лимонад, тоді ще без «хімії», а тому справді смачний. І – влаштовуємо забаву. Копіюючи дорослих, виголошуємо тости, добра частина яких за здоров'я наших Ласок, Міньць, Красульок, Зірок, щоб вони багато і смачного молочка давали. Співаємо. Бавимося. Пізніше виходять наші батьки, до речі, худібку пасуть сьогодні вони, а матері ще й виносять нам гарячих вареників, з сиром. І хоч сиру сьогодні на столі дуже багато, їмо з апетитом. Бо це для того, щоб добре доїлися наші корівки. Коли ж приходить час гнати корови додому, прикрашаємо їм роги і шиї квітами, щоб і вони мали святковий настрій. І слухаємо, як десь співають захмелілі парубки, які теж петрували:

А на Петра вода тепла,
Лиш би ся купати,
Ой, на Петра личко біле,
Лиш би цілувати.

Пізніше довідалася, що на Бойківщині *петрують* у спеціально збудованих землянках чи загорожах, а в східних регіонах існує звичай «заполіскування дійниць». При цьому до святкового обіду сідають самі жінки, а потім рвуть трави, що мають жовтий цвіт, і годують ними корів, «щоб молоко було жовтим».

Цікаву історію розповідають і про мандрики – головну ритуальну страву дня. Кажуть, що Петро з Павлом любили мандрувати по світі, а в дорогу брали собі мандрики. Одного разу, коли вони відпочивали під деревом, до них підкралася зозуля. Розв'язала торбинку і вкрала пиріжок. І відразу вдавилася, а, отже, перестала кувати. Саме тому зозуля після Петра вже не кує, а, якщо продовжує, це віщує нещастя.

Леся РУПНЯК

eprasa.pl 32569f92ba

Pro Warku z „Beztałannoji”

Wspomnienie o Leonile Smolikowskiej i teatrze ukraińskim w Kleszczelach

Odkład ne jde w ład – mówi nasze powiedzenie ludowe. I to prawda – nigdy nie odkładaj na później tego co chcesz zrobić dzisiaj... Od dłuższego czasu planowałam umówić się na wywiad z kleszczelowianką Leoniłą Smolikowską, członkinią grupy teatralnej działającej w połowie lat 60. XX w. przy kole UTSK w Kleszczelach oraz wystawiającej sztuki po ukraińsku. Przez wiele lat mieszkałyśmy niedaleko siebie w Białymstoku, a gdy prowadziłam zajęcia języka ukraińskiego w międzyszkolnym punkcie nauczania, najpierw przy SP12, a później SP9, jej wnuczka Martyna przyjeżdżała do mnie na zajęcia. Wciąż wydawało mi się, że mam czas na rozmowę. Gdy na początku tego roku w Bielsku Podlaskim zmarł inny członek grupy teatralnej z Kleszczel, Mikołaj Roszczenko, doszłam do wniosku, iż nie ma na co czekać. Zwłaszcza że temat teatru doskonale wpisywałby się w tegoroczne obchody jubileuszu 500-lecia istnienia Kleszczel. Niestety, spóźniłam się… I chociaż nie mam już szansy, by dopytać panią Leonilę o pewne fakty związane z teatrem ukraińskim w miasteczku, postaram się zebrać to co udało mi się ustalić w rozmowach z nią samą oraz jej rodziną.

Leoniła Smolikowska i Rościsław Misiejuk

Leoniła (Lala) Smolikowska z domu Misiejuk urodziła się 9 marca 1945 roku w Kleszczelach. Pochodziła z utalentowanej teatralnie rodziny Wasilewskich, której losy wplatają się w historię teatru ukraińskiego w miasteczku.

Z rodziny Wasilewskich pochodziła mama Leoniły – Halina (Gala) Misiejuk (1915-2004). Miała ona aż siedmioro rodzeństwa. Byli to: Aleksandra (Sasza), Leon (Lonik), Aleksander, Aleksy (Alosza), Anna, Mikołaj oraz Maria (Mania). Wiem, że z teatrem ukraińskim w Kleszczelach na pewno związani byli Gala, a także Leon oraz Aleksandra. Na szczególną uwagę zasługuje zwłaszcza Aleksandra.

W 2000 roku rozmawiałam z mamą pani Leoniły Haliną Misiejuk, przygotowując materiał o teatrze w Kleszczelach do ukraińskiej części programu „Sami o sobie” («Самі про себе») na antenie Telewizji Białystok. Mówiła ona wówczas o swojej siostrze Aleksandrze tak: *Sestra moja zdolna była, wystupała szcze pered wijnoju i jeji zabrały do objazdoweji trupy. Połtawczenka trupa pryjiżdżała do nas na występy i jeji zaangażowali do toho teatru. Wona pojichała, była tam w teatry Połtawczenki i zapiznałasia ze Szczerbaniom. Potim ze Szczerbaniom uże podczas wijny pryjichali wony siudy, zjichali do Kliszczel i dawaj orhanizowaty teatr.*

eprasa.pl 32569f92ba

Leoniła Smolikowska. Kleszczele 8 maja 1966 r.

Jak wynika z opowieści Gali, jej siostra Aleksandra Wasilewska w okresie międzywojennym występowała w teatrach objazdowych. To właśnie wówczas młoda kleszczelowianka poznała innego członka trupy teatralnej – pochodzącego z Charkowa Aleksandra (Ołeksandra) Szczerbania (Олександр Щербань, 1898-1984), za którego w 1929 roku wyszła za mąż. Wiadomo, że rok później urodził się im syn – Jerzy, przyszły chirurg, profesor nauk medycznych, będący w zespole, który w 1966 r. dokonał pierwszego udanego przeszczepu nerki pobranej od osoby zmarłej.

Jak pisze w swoim artykule „Ze Słobodzkiej Ukrainy na Podlasie. Biografia Aleksandra Szczerbania…" Roman Wysocki: „Praca w teatrze objazdowym nie mogła zaspokoić podstawowych potrzeb materialnych. A. Szczerbań zmuszony został do podjęcia dodatkowych zajęć, zaczął się trudnić malowaniem makat. Wspominając te lata, wyjaśniał: *W roku 1938 porzuciłem teatr (zarobki były niewystarczające) i z rodziną przyjechałem do Kleszczel pow. Bielsk-Podl.[aski] do rodziców żony, gdzie pomagałem z żoną w gospodarstwie rodziców oraz trudniłem się malarstwem*".

Teatr ukraiński w Kleszczelach Aleksander Szczerbań założył w 1939 roku. W czasach okupacji radzieckiej kleszczelowscy aktorzy wystawiali sztuki po ukraińsku, a w 1940 roku zostali nawet zakwalifikowani do zorganizowanego w Brześciu obwodowego przeglądu grup teatralnych. Zaprezentowana wówczas sztuka Mychajła Staryckiego (Михайло Старицький, 1839-1904) „Oj, ne chody, Hryciu, ta j na weczornyci" («Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці») zapewniła im pierwsze miejsce. Grupy teatralnej z Kleszczel nie dopuszczono jednak do centralnego Ogólnozwiązkowego Przeglądu Zespołów Teatralnych w Mińsku, jako że wystawiała sztukę w języku ukraińskim.

Teatr ukraiński w Kleszczelach działał do 1941 roku, do czasu agresji niemieckiej na ZSRR. Po wojnie udało się Szczerbaniowi reaktywować zespół teatralny, a odrodzona grupa znowu wystawiała sztuki ukraińskie. Niestety, w 1949 roku Szczerbań został zatrudniony na stanowisku kierownika kina miejskiego w Bielsku i wyjechał z Kleszczel. Spowodowało to zaprzestanie działalności zespołu teatralnego.

O Aleksandrze Szczerbaniu oraz założonym przez niego teatrze można więcej przeczytać we wspomnianym już artykule autorstwa Romana Wysockiego „Ze Słobodzkiej Ukrainy na Podlasie. Biografia Aleksandra Szczerbania, założyciela i kierownika zespołu teatralnego w Kleszczelach", który ukazał się w nrze 2/2001 „Над Бугом і Нарвою". Artykuł jest dostępny również na stronie internetowej naszego czasopisma pod linkiem: https://nadbuhom.pl/ze-slobodzkiej-ukrainy-na-podlasie/

Okazało się jednak, że tradycje teatralne w Kleszczelach nie umarły, bo jak mówiła Halina Misiejuk: *Życie kulturalne iszło w nas z pokolenia na pokolenie. Szo hrali starszy, mołod' potim perejmała od starszych i także wtiahiwałasia. Starałysia kulturalno prowesty wremja. U nas była takaja mołodioż zorganizowanaja, ne było telewizji ni radia, niczoho, to robyli sami kulturu i dawaj organizowaty takij teatr, wyjiżdżały na eliminacji – powiatowy, centralny.*

Po lewej Leon Wasilewski

eprasa.pl 32569f92ba

Do odrodzenia teatru ukraińskiego w Kleszczelach przyczynił się syn Haliny Misiejuk, starszy brat Leoniły Smolikowskiej – Rościsław Misiejuk (1939-2006), którego w miasteczku zwano Sławkiem. Miało to miejsce w 1966 roku. Jak wspominał Mikołaj Roszczenko, członek ówczesnej grupy teatralnej, później dyrektor Szkoły Podstawowej nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim (zmarł na początku tego roku w wieku 81 lat): *Swjatoji pamjati Rostisław Misijuk, kierownik naszoji biblioteki w Kliszczelach, zaoczno uczywsie w Studium Kulturalno-Oświatowum. Jakraz tak wyjszło, szczo kob zdaty egzamin, treba buło jomu pryhotowity pracu dyplomowu z teatralnoji kategoriji. To wuon wybraw sztuku na jazykowi ukrajińskum i postanowiw jeji wystawity.*

Cały wywiad z Mikołajem Roszczenką „Kliszczeli żyli teatrom…" można przeczytać w nrze 5/2018 „Над Бугом і Нарвою".

Teatr w Kleszczelach odrodził się na podatnym gruncie, gdy w miasteczku kwitło kulturalne życie ukraińskie. Dziewięć lat wcześniej, 2 czerwca 1957 roku, w dużej mierze z inicjatywy działacza społeczno-kulturalnego Andrija Nimego (Андрій Німий, 1900-1972), powstało tam koło Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, przy którym zaczęła działać biblioteka, chór oraz właśnie grupa teatralna. Prężna działalność koła UTSK doprowadziła do tego, że w niełatwych realiach Polski ludowej, kiedy to upowszechniano mit, że na Podlasiu wszyscy prawosławni to Białorusini, a katolicy – Polacy, udało się nawet zorganizować w roku szkolnym 1966/67 nauczanie języka ukraińskiego dla miejscowych dzieci. Lekcje prowadził absolwent Liceum Pedagogicznego w Bartoszycach Aleksander Smolikowski (1947-2009), urodzony w Dziewięcierzu koło Lubaczowa młody Ukrainiec, przesiedlony z rodziną do wsi Talki, obecnie w gminie Wydminy.

Największym osiągnięciem dramatycznego zespołu teatralnego z Kleszczel było wystawienie w 1966 roku sztuki „Nieszczęśliwa" («Безталанна») Iwana Karpenki-Karego (Іван Карпенко-Карий, 1845-1907). W jej przygotowanie, podobnie jak w działalność grupy teatralnej, zaangażowana była rodzina Misiejuków/Wasilewskich. Rościsław był reżyserem sztuki, a jego siostra Leoniła, wówczas młodziutka nauczycielka ucząca w Jelonce (po-naszomu – Jilanka), zagrała w niej jedną z głównych (a przy tym niezapomnianych) ról – młodą dziewczynę Warkę. Włączyła się też matka Halina, która m.in. pomagała artystom i jeździła z nimi na wszystkie występy. Ponadto w sztuce grał brat Gali, a wujek Lali – Leon (Lonik) Wasilewski.

Po raz pierwszy z panią Leoniłą rozmawiałam w 2000 roku, później w 2011 roku. Niestety, zachowały się tylko fragmenty tych wywiadów. O atmosferze kulturalnej w Kleszczelach mówiła ona tak:

Toje życie kulturalne to tak ciłyj czas w Kliszczelach buło. Jak buli okaziji, czy jakajaś rocznica, czy jakojeś światо, to tohdy zbiralisia lude i czy spiwali, czy tanciowali, czy howoryli wirszy, czy hrali sztuki teatralny. Ale toje życie kulturalne czasto opyrałosia na ukrajińskum jazykowy, na ukrajińskuj literatury, bo i pisni ukrajiński spiwali w chory, tak samo i sztuki od czasu do czasu stawlali.

Jak uże buła panienkoju, to pamjataju imprezu pryswjaczenu Tarasowi Szewczenkowi, zdajetsia buło joho 100-littia.

W Kliszczelach żyw Andrij Nimyj i win ciłyj czas agitowaw, szczob rozwywaty toje życie kulturalne.

Początki grupy teatralnej pani Leoniła wspominała tak:

W 1966-um roci nadaryłasia okazija, szob zorhanizowaty sztuku teatralnu. I mołodyje, i starszy z ochotoju prystupili do toho. I tak, chyba wesnoju 1966-ho roku, my poczali praciowaty nad sztukoju „Beztałanna".

eprasa.pl 32569f92ba

Tak jakoś złożyłosia, szto wona buła takaja cikawa. Treść cikawa, bo pro lubow, ale też tam buli wsiaki inszy wątki. Też osoby do sztuki buli dobre dobrany, bo pasowali wsi, chto tam hraw. Ja hrała Warku, a Warka zakochałasia w Hnatowi.

Jak perszy raz wystawili tuju sztuku w Kliszczelach, wsim spodobałosia, a jak spodobałosia, to j ochota do dalszoji pracy. Zjizdyli wsi okoliczny wioski, miasteczka, byli w Daszach i w Dobrywodi, i w Policznuj, i w Miejczycach, Bilśku, Hajnowci, a takoż i dalej, bo i w Baniach Mazurskich, i w Węgorzewi. Zajichali nawet do Przemyśla, de brali uczast' w centralnych eliminacjach ukrajińskich hurtkuw i tam zawojowali persze miscie.

Występ w Węgorzewie, o którym wspominała pani Leoniła, był eliminacjami do ogólnopolskiego przeglądu amatorskich zespołów teatralnych UTSK. Gra zespołu z Podlasia została tak dobrze przyjęta, że kleszczelowian bez trudu zakwalifikowano do finału.

Ogólnopolski przegląd amatorskich zespołów teatralnych Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego odbył się w Przemyślu w dniach 2-3 lipca 1966 roku i jak wspomniała pani Leoniła, ich zespół zajął tam pierwsze miejsce. Był to ogromny sukces, który jednocześnie pokazał, że Kleszczele są jednym z prężniejszych ośrodków ukraińskości w Polsce.

Grupa teatralna z Kleszczel był już wtedy dobrze znana. Ze sztuką ukraińską występowała ona w licznych miejscowościach jak na Podlasiu, tak i poza nim. Pani Leoniła dalej wspominała:

Dużo tych występów buło. Buli i w Milejczyciach, i w Dobrywodi, i w Daszach, i w Czyżach i szcze w bilsze siołach. Wsiudy wystupali. I w Kilszczelach para razy wystupali, podobalisia, bo sala buła powna. My nawet ne spodiwalisia, szo tak wsio dobre potoczytsia, bo tam, de wystupali, pryjmali nas dosyt' serdeczno, z aplauzom, peredowsim na tych „Ziemiach Odzyskanych". Tam lude wstawali – i klaskali, i płakali.

Niestety, w ówczesnych realiach politycznych rozwój koła UTSK, a także grupy teatralnej w Kleszczelach bardzo szybko został zahamowany. Kiedy utalentowani kleszczelowscy aktorzy zbierali się do wyjazdu na występ do Bań Mazurskich, cenzura w Białymstoku zażądała tłumaczenia sztuki. Był to – jak zauważa inny kleszczelowianin, dr Mikołaj Roszczenko – wyrok śmierci dla „Beztałannoji", której zabroniono wystawiać bez tłumaczenia, a także – powolny koniec grupy teatralnej.

Więcej na temat teatru w Kleszczelach i atmosfery tamtych lat można przeczytać w artykułach dra Mikołaja Roszczenki, m.in. w nrze 4/2016 „Над Бугом і Нарвою".

Jeśli chodzi o Leoniłę Misiejuk, to okazało się, że jej życiowe losy skrzyżowały się z losami Aleksandra Smolikowskiego, który przybył do Kleszczel, by uczyć w miasteczku języka ukraińskiego. W 1968 roku młody nauczyciel i niezapomniana Warka z „Beztałannoji" pobrali się.

Na dalsze losy Misiejuków i Smolikowskich miało wpływ ich zaangażowanie w działalność koła UTSK – w przypadku rodzeństwa Misiejuków był to udział w grupie teatralnej, a w przypadku Aleksandra Smolikowskiego – jego wkład w budowanie podstaw nauczania języka ukraińskiego w miejscowej szkole. Gdy władze uznały, że „Ukraińców w Kleszczelach nie ma", zaczęto powoli doprowadzać do demontażu struktur UTSK oraz likwidacji wszelkich inicjatyw, które zapoczątkowało miejscowe koło. Służyły temu chociażby takie działania, jak „awansowanie" miejscowych działaczy na stanowiska w oddalonych miejscowościach. W 1968 roku zabrano do wojska Aleksandra Smolikowskiego, mimo że w tym czasie studiował zaocznie, co doprowadziło do zaprzestania nauczania języka ukraińskiego. Rościsław Misiejuk przeniósł się z kolei do Hajnówki na stanowisko powiatowego instruktora kulturalno-oświatowego, a jego siostra Leoniła została przeniesiona do nauczania w białoruskojęzycznej wsi Masiewo, oddalonej aż o 50 km od Kleszczel.

W późniejszym okresie rodzina Smolikowskich mieszkała w Kleszczelach. Wiem, że oprócz Jelonki i Masiewa, Leoniła uczyła w szkole w Daszach i w przedszkolu w Kleszczelach, a Aleksander – w szkole w Kleszczelach. Mieli dwie córki – Katarzynę i Joannę. Katarzyna mieszka obecnie z rodziną w Białymstoku, a Joanna – aż w Bejrucie, stolicy Libanu.

W 2003 roku, już na emeryturze, Smolikowscy przeprowadzili się do Białegostoku. Niestety, pan Aleksander w 2009 roku w wieku zaledwie 62 lat zmarł na raka. Dwa lata wcześniej udało mi się przeprowadzić z nim wywiad na temat nauczania języka ukraińskiego w Kleszczelach, który ukazał się nrze 2/2009 „Над Бугом і Нарвою".

Leoniła Smolikowska zmarła 18 listopada 2019 roku, podobnie jak mąż na raka – w wieku 74 lat. Oboje są pochowani na cmentarzu w Kleszczelach.

Rościsław Misiejuk (Sławek) swoje życie spędził w Kleszczelach, gdzie próbował jeszcze w 2000 roku odrodzić z miejscową młodzieżą teatr ukraiński. Udało im się wówczas wystawić sztukę Stepana Wasylczenki (Степан Васильченко, 1879-1932) „Na perszi huli" («На перші гулі»*) w ramach IX Festiwalu Kultury Ukraińskiej na Podlasiu „Podlaska Jesień". Rościsław mówił wówczas: *Poprosyli naszy miejscowy diejaczy i towarystwo kliszczelowśkoji zemli i ukrajińskie towarystwo, kob zorhanizowaty jakujuś teatralnu trupu. My postanowili zrobyty taku wystawu. Szcze dopomuh nam w tym nasz serdeczny druh z Riwnoho, Ołeksij Zaworotnyj, tak szczo udałosia nam spektakl zrobyty z tujejszoju mołodiu.*

Niestety, była to jednorazowa akcja, a teatr ukraiński w Kleszczelach już się nie odrodził.

Rościsław Misiejuk zmarł 11 czerwca 2006 roku.

To tyle, ile udało mi się odtworzyć z dziejów teatru ukraińskiego w Kleszczelach przez pryzmat losów Leoniły Smolikowskiej i jej rodziny. Żałuję, że nie było nam już dane porozmawiać. Mam jednak nadzieję, że uda się jeszcze dotrzeć do innych członków grupy teatralnej w Kleszczelach i uzupełnić luki w historii teatru ukraińskiego w miasteczku.

Ludmiła ŁABOWICZ

Fotografie z archiwum rodzinnego Marii Skowrońskiej – córki Leona (Lonika) Wasilewskiego oraz z archiwum Leoniły Smolikowskiej, udostępnione przez jej córki Katarzynę i Joannę.

**ГУЛІ 1, ів, мн., розм. Веселе, з розвагами, танцями і т. ін. проведення часу.*

eprasa.pl 32569f92ba

Timoszka

Teatralna istorija żytia Timofi[e]ja Muśka

Helena Aleksiejuk

Persze mi[e]scie w katehoriji "Drama" Pudlaśkoho literaturnoho konkursu "Piszemo po swojomu"

Akt I

Scena 1

Osoby: Mati i Timoszka

Timoszka sidit pry stoli[e] i rysuje. Mati łatała miszok, no zmoryw jeji son. Sniat´sia juoj pochorony i czuje pi[e]sniu. Syn ne baczyt, szto mati spit. Mati naczynaje spiwati czerez son. Timoszka diwit´sia na materu, kotora spit i spiwaje neznakomu jomu sumnu pi[e]sniu. Mati powoli wstaje, no szcze wsio spiwaje.

Wyletiła dusza z ti[e]ła, na nowuj mohili si[e]ła.
Wona si[e]ła i płakała, de ja budu noczowała.
Pryletajet anhieł z neba, czoho duszo tobi[e] treba.
Swjatyj anhieł, nyć ne treba, tuolko spasienija z neba.
(...)
Szto ty dusza tam robyła, szczo ty mnuoho nahreszyła
Swiatyj Boże w hore żyła i tak mnuoho nahreszyła
Ja syrotoj ostałasia, wsio płakała narykała
O muoj Boże miłostiwyj, bud´ nado mnoj litostiwyj.

Timoszka: Mamo, szto z wami? Spite i spiwajete i takije perelekany?
Mati: Oj, to byw son? Sława Bohu, szto son. Sniłoś mni[e], szto my woroczaliś z Rosiji, z Monastyrska dodomu. Ja tobi[e] koliś rozkazuwała pro Monastyrsk, de ty wrodiwsia.

Baczyła ja mnuoho mohiłok z maleńkimi derewiannymi krestikami i czuła, jak spiwajut tuju pi[e]śniu. A ja szukała tebe i Wołodiu, i ne mohła was najti. Bacz, tuolko li[e]t minuło, a ton strach, sztob wi[e]te ne zachwory[e]li i ne wmerli, i sztob wi[e]te sirotami ne zostali, wsio woroczajet´sia. Jak wernuliś dodomu, ja starałaś pro toje ne dumati.

No ton strach deś zostawsia w hołowi[e] i chocz-ne-chocz wychodit chot´ w snowi. Pro toje, jak my woroczaliś, trudno zabyti, bo jak można zabyti, jak my stradali, jak tuolko ludi wmerło po dorozi. Wmirali di[e]ti, wmirali bat´ki, a zostawali di[e]ti, wmirali ci[e]łymi si[e]mjami. Mertwych chowali pry dorozi. Zawiwali w połotno i zasypali zemloju. Stawili derewianyj krestik, moliliś i ji[e]chali dali[e]j. Pered nami pry dorozi mohiłki, a za nami szcze buolsz. I tuju pi[e]sniu spiwali deń w deń. I wże wsi[e] znali, szto nowa dusza uliti[e]ła z ti[e]ła. Oj, ne choczu buolsz wspominati, bo jak ne ryjesz w pameti, to dusza spokujni[e]jsza.
Timoszka: A czom woroczaliś dodomu? Tam, w Monastyrsku było wam kiepśko żyti? W Dubni lepi?
Mati: Tam ne było kiepśko, lude byli dobry. My mi[e]li szto ji[e]sti, de żyti. No pryszli bolszewiki i wsio zabirali od hospodaruow. Wże tyje, szto nam pomahali, sami ne mi[e]li czoho ji[e]sti. Zaczawsia hołod.
Timoszka: A jak by ne było rewoluciji, wi[e]te by zostali w Monastyrsku?
Mati: Dumaju, szto ni[e]. My choti[e]li wernutiś na rodinu, do swoho seła. Lude howoryli, szto li[e]pszy wdoma borszcz bez soli, czym na czużyni[e] ucha.
Timoszka: Ucha... a szto takoje ucha?
Mati: Nu, takij borszcz z ryby. Waryli rybu, dodawali warywo: morkwu, petruszku, mnuoho cibuli. Oj, jakoje to było objedienije. Tam w ryci[e] było mnuoho ryby, to czasto jeji waryli.
Timoszka: A czom wi[e]te teper ne waryte, to ż u nas w ryci[e] toże je ryba. Ja nałapaju, choczu poprobuwati tuju uchu.
Mati: Znajesz, szto ja ne choczu, sztoby ty chodiw na ryku.
Timoszka: Mamo, a wi[e]te znow swoje.
Mati: Jak tohdy by mene posłuchaw i ne kupawsia w zimnuj wodi[e], to byw by zdorowy. A tak bacz, jak tebe okali[e]czyło. Sława Bohu, chot´ wyżyw...
Timoszka: Mamo, ja ne raz kupawsia w zimnuj wodi[e] i było dobre. A tohdy tak stałoś i ja wże z tym pohodiwsia. To ż wi[e]te sami howoryli, szto takaja wola Boża i ne treba bojatiś, bo Buoh dast nam siłu toje pereżyti. I ja nauczywsia żyti zo swojim kali[e]ctwom. Wi[e]te poti[e]szuwali mene i howoryli, szto chto hora ne baczyw, ton szczastia ne pojme. Prosili, sztoby ja za wsio błahodaryw Boha i za toje, szto zostawsia w żywych.
Mati: Nu, tak howoryła. I ty toje, szto ja howoryła, zapomentaw?
Timoszka: Tak, zapomentaw. Jak ja znaw, szto mene Buoh lubit takim, jakim ja je, to mni[e] było loksz żyti, nawet´ tohdy, jak z mene smijaliś i mni[e] było obidno. Ja wsio prosiw Boha, sztoby umi[e]ti wsio robiti tak, jak wsi[e] chłopci. I nauczywsia. Ne wychodiło, to zatiskaw zuby i dali[e]j probuwaw, pokuol ne wyszło. Ja czuw, szto mni[e] Buoh pomahaje. I wsio pomentaw, szto wi[e]te howoryli, wu wsium wola Boża, a moje di[e]ło byti dobrym czołowi[e]kom.
Mati: Stati dobrym czołowi[e]kom to weliki trud. Oj, Timoszka, jakij ty w mene mołodiec. To ż ty robisz wsio ne huorsz, jak inszy hospodary[e]. Ty i oresz, i mołotisz, i rubajesz drowa — i wsio nauczywsia robiti li[e]woju rukoju. Takij ty w mene sławny hospodar. A malowati nichto ne wmi[e]je tak jak ty. Kob szcze tobi[e] Buoh dobru żuonku daw, bo howorat, szto dobra żuonka tuolko od Boha.
Timoszka: Mamo, znow naczynajete. Chto mene, kali[e]ku, schocze?
Mati: Jak bat´ko by żyw, jak my byli by bohaty, to i żuonku by chutko najszow. Choroszy diwczeniata, no bez posahu, szli za starych, za wdowciuow z dit´mi, no bohatych. Choti[e]li byti hospodyniami. Chłopci czasto lubili odnu, a żeniliś z teju, kotoruj bat´ko korowu w posahowi dawaw. A szcze jak w sundukowi było mnuoho dobra, to wże li[e]pszoji żuonki ny treba było. Ne diwiliś tohdy, jakaja wona: czy paskudna, czy chorosza, czy zdorowa, czy chwora...
Timoszka (*howoryt zo złuostioju*): Dobre, szto my ne bohaty, ja by ne choti[e]w takieji żuonki, kotora mene by ne lubiła,

eprasa.pl 32569f92ba

ne szanowała, no by baczyła moje bohatstwo i moje kali[e]ctwo. Diad´ko Jurek kazaw, sztob ja żeniwsia ne na tuoj, szto za mene puojde, bo druhoho wychoda ne maje, no na takuoj, szto lubju i wona mene lubit.

A taja, szto ja lubju, nech bude szczasliwa z tym, kotoroho wona lubit. Mni[e] i tak dobre, jak je. Żuonka, jakaja nebud´, aby była, mni[e] ne potry[e]bna.

Mati: Oj, Timoszka... Toho nichto ne znaje, jak lepi — czy lubiti, czy ne lubiti, a potum prywyknuti i żyti dobre. Wlubitiś lohko, no żytie w simji[e] chorosze prożyti, treba dobre postaratiś. I poterpi[e]ti prychodit´sia, i proszczati nauczytiś treba, i wstupitiś, koli nawet´ prawda po twojuoj storoni[e]. I żytie wsiak układajet´sia. Można chutko wlubitiś, a szcze chuczy[e]j rozlubitiś. I lude miniajut´sia. Ne darom howorat: Wsi[e] diwczata choroszy, skuol złyje żunki berut´sia?

Mati podchodit do stoła i diwit´sia, szto namalowaw syn.

O bacz, jakuju ty krasawicu namalowaw. Nu, taja i ne postary[e]je, i złaja ne bude, i swarytiś ne bude, no wsio bude usmichatiś. Jak ty chorosze namalowaw!

Timoszka: I mni[e] podobajet´sia. Dajte, schowaju, susi[e]d ide. Ne choczu, sztob wuon obaczyw.

Scena 2

Susi[e]d: Szto ty, Timoszka, tak kryczysz, na hulici tebe czuti. Dumaju zajdu, obaczu, jak prożywajete.

Mati: Ja hłuchaja, to wuon hołosno howoryt. A my wspominajem, jak byli w Rosiji, jak woroczaliś dodomu. Mni[e] toje ninika prysniłoś i tak rozkazuju Timoszci, szto my prożyli. To ż i ty tam byw, toże muoh by mnuoho rozkazati Timoszci.

Susi[e]d: Ja wże mało pomentaju. Staryje lude mnuoho znajut, a szcze buolsz zabywajut.

Mati: Takoho ne zabudesz.

Susi[e]d: Nu, ja teper znaju, szto nepotry[e]bno utikali pered Ni[e]mciami. Tyje, szto ostaliś, to ne stradali tak ja my. Dobre, szto chot´ wyżyli. No toho tohdy my ne znali, jak lepi zrobiti. Nahoworyli nam, nalakali, to utikali i toje, szto nażyli, musili ostawiti. A jak wernuliś, to wsio było zarossze zi[e]lom i beruozkami. Znow treba było wsio nażywati. Było tiażko, a jak trochu rozżyliś, to druha wujna pryszła. I znow bojaliś, szto z nami bude.

Mati: My ti[e]szyliś, szto u nas swoja chata, bo jak wernuliś, to żyli z simjoju mużyka, a potum pobudowaliś bliżej Nurcia. A tut Ni[e]mci skazali wsi[e] budynki z koloniji perenositi do seła i nas peresunuli bliżej Dubna. Odna wujna zabrała mni[e] mużyka, a druha syna.

Susi[e]d: Paraśka, szto ty howorysz! To ż twuoj Wołodia żywe!

Mati: To ż żywe, ale jak w wujnu *ruski* namowili dubeńskich chłopci do kopalni, i moho Wołodiu, to buolsz joho ne baczyła i ne znaju, czy pered smertiu obaczu.

Nekotory chłopci wernuliś, a wuon ni[e]. Utikaw dodomu, ale złapali joho i posadili do tiurmy. Oj, kuolko ja popłakała, perażywała i wsio moliłaś, sztob wernuwsia dodomu. Ne wernuwsia, no teper tam ne sam. Maje żuonku i di[e]ti. Teper ja spokujni[e]jsza. Dawno wże pisma od joho ne było. A może ton son na piśmo?

Timoszka: O, baczyte, listonosz ide. Może piśmo od Wołodi prynese.

Scena 3

Listonosz: *Dzień dobry. List z ZSRR wam przyniosłem. Kogo tam macie?*

Mati: Muoj syn, ono szto joho zhaduwali. Timoszka, chuczy[e]j czytaj. Szto wuon tam pisze?

Listonosz: *To wy czytajcie, a ja uciekam szybko do domu, bo będzie zamieć. Do widzenia.*

Scena 4

Timoszka: Woźmi[e]te, Wołodia kartoczku prysław. Ci[e]ła simja — Wołodia, Jelizawieta, Giena i Żenia.

Mati: Szkoda, szto słabo baczu. Dobre, szto kartoczka buolsza, to lepi widno. Jakije wony wsi[e] choroszy. Baczu, szto Wołodia szczasliwy, szto maje takuju simju. Widno, szto lubit di[e]ti. Starszy podobny do Wołodi, mołodszy do matery.

Susi[e]d: Timoszka, diwiś — mati każe, szto słabo baczyt, a wże wsio z kartoczki znaje pro Wołodiu. Tak howorat, szto staryje lude baczat huorsz, no buolsz.

Mati: Ja szcze mati, to toże baczu buolsz. Każda mati baczyt swoji[e] di[e]ti i oczyma, i serciom, i duszoju. Timoszka, a szto Wołodia pisze? Czom niczoho ne howorysz?

Timoszka: Nu, ja zadiwiwsia na kartoczku. Pisze, szto wsio dobre, li[e]tom chocze pryji[e]chati.

Mati: Sława Bohu, może szcze pożywu i obaczu moho syna, newi[e]stku, wnuki.

Timoszka: Ja Wam narysuju weliki portret z teji kartoczki. Powi[e]szu na stini[e] i wi[e]te sztodeń budete diwitiś.

Susi[e]d: Pokaży[e]te mni[e] kartoczku. Nu, chorosza simja. I ty, Timoszka, możesz jich narysowati tak, jak na fotohrafiji? Nu, ty mołodiec. I li[e]woju rukoju. Bacz, ty wmi[e]jesz robiti toje, szto wsi[e], no nichto tak ne narysuje jak ty. Ty możesz żyti z rysowania portretuw.

Mati: To ż ja toże jomu tak każu. Wuon mene narysowaw, to tak jak na fotohrafiji wyhladaju.

Timoszka: Ja lubju rysowati. Jak rysuju, to mni[e] buolsz niczoho do szczastia ne treba.

Susi[e]d: Zaszow na chwilinu i zasidi[e]wsia. Treba jti wprawlatiś. Musit naczynajet´sia zawi[e]jka.

Mati: Nu, my toże idem, no szcze raz hlanu na kartoczku. A jak wprawimsia, to ty, Timoszka, proczytajesz szcze dla mene piśmo. Ja choczu każde słowo Wołodine wczuti.

Wsi[e] wychodiat wprawlatiś.

Akt II

Scena 1

Swjato – Jurija. Timoszka sidit pod berozoju i maluje. Do płotu pudchodiat di[e]ti i zahladajut na pudworok.

Di[e]ti: *Dzień dobry.* Można do was zajti?

Timoszka: Zachod´te, ja lubju, jak do mene prychodiat di[e]ti.

D. 1: A szto wi[e]te rysujete? O... baczu, konia.

Timoszka: Rysuju swoho hniadoho, na pametku. Choczu joho prodati, bo wże słabyj do roboty. No to byw dobry kuoń i ja joho lubiw.

Di[e]ti: Wi[e]te joho ne baczyte, a rysujete.

Timoszka: Wuon w mene w hołowi[e].

Di[e]ti: Oj, wi[e]te żartujete z nas. Jak kuoń w hołowi[e]?

Timoszka: To ż wuon ne wujszow do meji hołowy jak do chliwa. Wuon w mene w hołowi[e] jak fotohrafijia. Ja ż na joho diwiwsia kilka li[e]t i zapomentaw joho oczy, hrywu, jak wuon tiahne płuh, jak biżyt, jak paset´sia na smuhowi. Moja hołowa jak aparat fotohraficzny, robit fotohrafiji toho, szto ja baczu. A czym

eprasa.pl 32569f92ba

buolsz pryhladajeszsia, tym buolsz baczysz. I szcze ważne, jak diwiszsia. Jak sztoś lubisz, to inaksz baczysz niż tohdy, koli ty ne zainteresowany tym, a szcze inaksz, koli ty toho ne lubisz. Ja najpersz wsio sobi[e] w hołowi[e] „rysuju" — toje, szto choczu potum narysowati na kartci. I w mene w hołowi[e] takich rysunkuw mnuoho. A wi[e]te szto choczete narysowati?

D.1: Ja choczu busła.

D.2: A ja choczu zajcia. No my ne wmi[e]jem rysowati.

Timoszka: To poprobujte. Ne buojteś, szto wam ne wyjde zrazu chorosze. Buojteś toho, szto ne poprobuwali. I treba dumati, szto wyjde — tohdy wyjde, a jak na poczatkowi howorysz, szto ne wyjde, to tak i bude. Prydi[e]te do mene w nedi[e]lu, to poprobujem malowati toje, szto choczete. Hławne, szto choczete. Woźmi[e]te kartki, kredki. Dobre?

Di[e]ti: Dobre, prydem. A szto wi[e]te najlepi lubite rysowati?

Timoszka: Krasotu. Ja lubju rysowati krasotu. A wona wsiudy.

Di[e]ti: Krasota wsiudy? My jeji ne baczym.

Timoszka: A czy ż taja beroza ne krasota? Zelona wesnoju, żowta osenioju, bi[e]ła w snihowi zimoju, a i czorny holi po swojomu choroszy, a jak czudiesno wyhladajut pokryty szronom, czy jak pokryty rosoju i soncie podswi[e]tluje berozu. Tohdy rosa bliszczyt jak diamenty. A jak berozu zimoju obsi[e]dut ptaszki, to wyhladaje jak juołka z bombkami. Ja diwjuś na tuju berozu i koli soncie swi[e]tit, i koli doszcz padaje, i wi[e]tior machaje holami. I tuolko odna beroza, a jak mnuoho rysunkuw w mojuoj hołowi[e].

D.1: A my nikoli tak na berozu ne diwiliś. A de szcze krasota? Pokaży[e]te nam?

Timoszka: Oj, ja baczu, szto wi[e]te szczasliwy di[e]ti i ne musite szukati krasoty.

Jak mni[e] sumno, jak mni[e] bolit dusza, ja prysłuchowujusia pryrodi i tut szukaju radosti, i tut baczu krasotu. Buoh daw tuju krasotu wsi[e]m, no ne wsi[e] jeji baczat. A dla mene, sztoby byti szczasliwym, chwatit podiwitiś na pryrodu.

A podiwi[e]teś na nebo. Ninika wone sinie i bi[e]ły chmary. No ton sini razny i bi[e]ły razny. A jakoje nebo, koli soncie zachodit, a jakoje, koli soncie schodit! A raduha na nebi, a weczerom zurki! Ja mohu hodinami na jich diwitiś i z jimi howoryti. Tuju krasotu ne lohko narysowati kredkami, tuolko koloruw nema.

Di[e]ti: To my wam buolsz damo kredok, u nas trochu inszy kolory.

Timoszka: Nu, diakuju wam, wsiorowno kredki ne dokażut toho, szto farby, bo jich można miszati i lepi dobrati kolor. Ja lubju i karandaszom rysowati, no dla mene ważny kolor na mojich rysunkach. Jak ja uczywsia w Lublini, to baczyw, jak malowali farbami. I sam trochu probuwaw. I ja by choti[e]w malowati farbami.

Di[e]ti: To wi[e]te uczyliś u Lublini?

Timoszka: Kilka mi[e]siaci. To było po wujni[e]. Ja byw wże starszy kawali[e]r, tut mati sama na hospodarci była, treba było pomahati i mni[e] choti[e]łoś dodomu. Wernuwsia dodomu, no trochu obaczyw, jak malujut artysty.

Di[e]ti: To szkoda, szto tak mało uczyliś, może byli by sławny, jak by buolsz nauczyliś.

O, cyhanka ide. Utikajem. My bojimosia cyhanuow.

Timoszka: Ne buojteś, nema czoho bojatiś**.** Takije samy lude jak my.

Scena 2

Cyhanka: *Widzę, że dzieci uciekły, kiedy mnie zobaczyły.*

Timoszka: *Czasami jak i mnie widzą, to uciekają.*

Cyhanka: *Bo i dzieci, i dorośli boją się tego co nieznane im. Wszystko co dla nich inne, myślą, że gorsze. My tego nie zmienimy. Ale też nie możemy poddawać się większości, bo kto nie będzie wilkiem, tego zjedzą wilki.*

Ale widzę, kochaneńki, że ty ciągle coś malujesz. Powiem ci, co cię czeka. Cyganka wszystko wie, cyganka prawdę ci powie.

Timoszka: *A cóż może czekać takiego kalekę jak ja, zresztą, nie mam pieniędzy.*

Cyhanka: *Powróżę ci bez pieniędzy, bo ty dobry człowiek. W ubiegłym roku poznałam ciebie. A ty, co sam możesz zrobić dla siebie, to przezwyciężyć negatywne myślenie o sobie, bo nic tak nie dobija człowieka, jak jego własne negatywne myśli. Musisz być silny, bo czeka cię inne życie. Wyjedziesz stąd, będziesz sławny. Będziesz robić to co lubisz najbardziej, będziesz malować i to ci przyniesie sławę.*

Timoszka: *To niemożliwe. Ja, kaleka, sławny?*

Cyhanka: *Niemożliwe to tylko głośne słowo, za które chowają się mali ludzie. A ty przecież jesteś wielki, mimo kalectwa nie poddajesz się, pracujesz, malujesz, umiesz cieszyć się życiem, kochasz wszystko co cię otacza. Kochasz ludzi. Pokochaj jeszcze siebie.*

O, widzę matka idzie, nie chce, żebyś ze mną rozmawiał. Pamiętaj, co ci powiedziałam. Pokochaj siebie. Będziesz sławny. Będziesz sławny....

Cyhanka odychodit i wesioło pudspi[e]wuje.

Scena 3

Pudbihaje mati.

Timoszka: Mamo, ja budu sławny.

Mati: A to tobi[e] cyhanka hołowu moroczyła? Ne słuchaj ty jeji, wsio szto wony howorat, to brechnia.

Timoszka: A może wona prawdu skazała, ja juoj wi[e]ru. Może szcze budu malowati jak Matejko. (*Smijet'sia*).

Mati: Bodaj tebe koncy ne brali (*Wona czasto używała teji pohowuorki*). Wuon bude malowati jak Matejko? (*Toże smijet'sia*).

Timoszka: Nu, ne tak jak Matejko. Matejko odin może byti. Ja budu malowati po swojomu, no budu sławny.

Mati: Daj Buoh, sztoby ty umi[e]w malowati tak chorosze i lude choti[e]li kupowati twoji[e] malunki, a ty muoh za toje prożyti. Timoszka, szto ty tak zadumawsia, czujesz, szto do tebe howoru?

Timoszka: Ja choczu peredumati wsio, szto wona skazała.

Mati: Nu bacz, a wuon swoje. Tuolko ty nikomu pro toje ne howory, a to lude budut z tebe smijatiś. O, chłopci idut. Pomentaj, ne howory jim, nikomu ne howory, szto tobi[e] skazała cyhanka. Czujesz, szto tobi[e] każu?

Timoszka: Czuju. Nikomu ne skażu.

Mati: Chwatit łuońskoji bidy z cyhanami. Li[e]psz ne mi[e]j z jimi di[e]ła. Ja idu do susi[e]dki posidi[e]ti.

Scena 4

Podchodiat chłopci

Chłopeć 1: Pro jakuju bidu howoryte?

Mati: Pro cyhanuow. Każu jomu, sztoby ne braw jich buolsz do chaty. Łoni wziaw sobi[e] na bidu.

Chłopeć 2: A, to pro tyje di[e]ti, szto sobi[e] suki[e]roju palci odrubali? Nu, di[e]ti brati buolsz ne treba, no takuju cyhanku, jak my baczyli, czom ni[e]!

Mati: A bodaj was koncy ne brali, sami bery[e]te, koli wam spodobałaś. A ty, Timoszka, ne mi[e]j z cyhanami di[e]ła. I pomentaj, szto tobi[e] kazała.

eprasa.pl 32569f92ba

Scena 5

Mati odchodit, chłopci siadajut na trawie.

Chłopeć 1: A to wże pryjiechali cyhany? Ne kazała cyhanka, dokuol budut? Timoszka, szto ty tak zadumawsia?
Timoszka: A, niczoho. Budem hrati w karty?
Chłopeć 2: Nu, szcze raz w durnia zahrajem, bo wże naczynajut na rohulki zbiratiś.

Kazaw Pawlik, szto harmoniju woźme. To szcze może potanciujem. Timoszka zatanciujesz polku? Ty tak lubisz tanciowati. Timoszka — czujesz?! Szto ty tak znow zadumawsia?
Timoszka: Zatanciuju, a hrati w karty ne budu. Hrajte sami. Ja podiwjuś, jak wiete hrajete.
Chłopeć 3: To szto ty tak bez dieła budesz sidieti? Narysuj nas, jak hrajem w karty.
Chłopeć 2: A może pokażesz nam rysunki z babami. Czuw, szto je na szto podiwitiś.
Timoszka: Druhim razom pokażu. A was poprobuju narysowati.
Chłopeć 1: O, czujete, wże zaczali spiwati. I Pawlik na harmoniji hraje. Kunczajem.

Chłopci kunczajut hrati, pudspiewujut piesniu, kotoru czujut.

Chłopeć 2: Timoszka, idem. O! Baczyte, naszkicowaw nas. Jak chutko.
Timoszka: Idu. Weczerom kuonczu rysowati.
Chłopeć 2: Tak z pameti nas narysujesz?
Timoszka: To ż ne perszy raz was baczu, wże w hołowie was narysowaw.

Chłopci z podiwom machajut hołowami i jdut w storonu ławoczki, pomahajut spiwati „Rozprahajte chłopci koni".

Chłopeć 2: Sztoś chmuryt´sia. Czujete? Musit hrymit.
Chłopeć 1: Może bokom puojde.

Scena 6

Chłopci pudchodiat do ławoczki i witajut´sia. Kunczajut razom spiwati piesniu.

Chłopeć 2: Pawlik, zahraj polku. Treba Timoszku rozweseliti, a to wuon ninika jakijś ne swuoj.
Pawlik: Skazano — zdiełano! Tanciujte.

Pawlik hraje polku, a mołodyje dobirajut´sia w pary i tanciujut.

Chłopeć 3: Ale lasnuło! I to deś bliźko.

Czuti kryki.

Pożar! Timoszka, twoja chata horyt!

Wsie bihut w storonu pożaru.

Akt III

Scena 1

Duom susieduw. Hospodar, hospodynia, doczka, babcia. Wchodit Timoszka.

Timoszka: Idu do was nahryetisia, bo w mene w chati czut´ jak ne na dworye. Woda w widrowi zamerzła.
Babcia: A czom że ty ne palisz, to ż w lisi żywesz i drow ne majesz? Szcze ne ono woda, a sam koli zamerznesz.
Timoszka: Maju drowa, no wczora słabo napaliw, bo malowaw i zabyw pudłożyti. Pohasło. A druhi raz ne rozpaluwaw. Ninika wstaw i zrazu rozpaliw. Wże piecz tepła, no szcze chata ne nahryełaś.
Babcia: A sniadaw ty wże? Musit ne sniadaw, ono zakuryw... Usmichajeszsia, musit prawda. Wliju tobie paranoho mołoka, szcze tepłe. I piruoh majem.
Timoszka: Piruoh wże dawno jiew. Jak mati żyła, to zimoju w stowbciowi czasto pekła. A teper kupuju bułku w sklepi, no to ne ton smak.
Babcia: Poka mati żyła, to tebe hledieła i ty byw hospodar. A teper chodisz hołodny, no cieły czas, hospodarku prodaw. I szto daliej bude?
Timoszka: Ja wże daliej ne dam rady hospodaryti. Trochu pudyjdu i wże zadychajusia, kaszlaju. Koliś, jak miew siłu, to hospodaryw. Hodowaw i swini, i oweczki, i korowy, i konia miew. A teper wsio prodaw i żywu z toho. A szto daliej bude, ne znaju.
Babcia: Paraśka wsio pereżywała, jak ty budesz żyti, koli jeji ne stane. Tieszyłaś, szto Wołodiu pered smertiu obaczyła i joho żuonku, i wnuka starszoho, szto skuora zniata z Wołodi. Mołodszoho wnuka ne wziali. Prywezli ono mnuoho zdjęć. Oj, jak wona tieszyłaś, szto jich obaczyła.
Hospodynia: A jak tebe chwalili, Wołodia z żuonkoju, szto ty tak dobre malujesz. Timoszka, a szto to za rysunki tut leżat?
Timoszka: A to dla diad´ka Jurka ikona Gieorgija Pobiedonosca. Diad´ko prosiw, sztoby jomu namalowati. A podiwieteś, koho ja namalowaw? Poznajete?

Hospodynia pokazuje portret mużczyny.

Wsie: To Juozik z Nurcia.
Hospodynia: Nu ż ty chorosze joho narysowaw. A nas narysujesz? A może j ikonu. Zapłatim tobie.
Timoszka: Czom ne narysuju? Narysuju. To dla mene radost´ rysowati.
Doczka: A rozkażete kazku pro husia? Mnie ne rozkazuwali, a kazali, szto wona smieszna.
Timoszka: Nu, rozkażu, tobie kazku pro husia.
Doczka: Ja słuchaju was.
Timoszka: A to wże kazka wsia.
Wnuczka: Wiete wmiejete żartowati! To szcze narysujte husia. Ja prynesu wam kredki i kartku. Ja ne wmieju tak chorosze narysowati jak wiete. W mene takoho daru nema.
Timoszka: Nu, dar może na poczatku trochu pomahaje, no najważniejsze, sztoby lubiti rysowati i probuwati rysowati dotuol, pokuol ne wyjde jak choczesz. Treba terpliwo żdati, poka wyjde chorosze. Na poczatok, sztoby wyrobiti ruku, diwiś na kartinki w kniżci i rysuj.

Scena 2

Wbihaje susiedka.
Susiedka: Timoszka, ty tut, tebe szukajut *urzędniki*. Żdut tebe koło chaty.
Timoszka: Czoho wony choczut?
Susiedka: Ne znaju. Pryszli do nas i pytali, czy ne wiedajem, de ty. Ja skazała, szto poszukaju tebe.
Timoszka: To idu obaczu, szto wony choczut.
Hospodar: To i ja idu z toboju.

eprasa.pl 32569f92ba

Scena 3

Susiedka: Tyje *urzędniki* pryjiechali po Timoszku. Choczut joho zabrati, kazali — do Domu Pomocy w Suwałkach. Ja wże niczoho Timoszci ne kazała. Nech sami jomu skażut. A może treba było joho schowati.
Babcia: Wsiorowno joho by zabrali, druhim razom. Ne znaju, szto liepsze dla joho. Hroszy kunczajut´sia, chodit hołodny, kaszlaje. Tam chocz nakormjat, pożywe w tepli, w czystoti. Pudliczat joho.
Hospodynia: U nas toże by ne propaw. Lude joho by prokormili, z hołodu wmerti b ne dali. Takoje welikie Dubno. Staryje lude kazali – pomahajesz komuś, pomahajesz sobi. Koliś chodili po sełach didy i lude brali na zimu do sebe neznakomych i szczytali łaskoju od Boha, mohczy pomahati biednym. Mni joho szkoda. Baczyte, z Lublina utiuok, chocz tohdy szcze mołodyj byw. A czy tam jomu bude dobre?
Susiedka: O, wże ton samochod pojichaw. Musit zabrali Timoszku.
Hospodynia: Muoj wże woroczajet´sia, Timoszki nema.

Scena 4

Wchodit hospodar.

Hospodynia: Szto ty takij pochmurny? Szto – ty płakaw?
Hospodar: Zabrali Timoszku. Mni płakati chotiełoś, jak wuon, biedny, ne chotiew nawet´ słuchati, szto tam bude dobre. No potum skazali, szto pudliczat i wuon wernet´sia dodomu. I tohdy wże pohodiwsia.
Susiedka: Pudmanuli joho. Wże je kupeć z Bot´kuw na chatu i kłuniu. Gmina toje prodaje. Nu, panstwo ne bude darom tam trymati, jak można sztoś wziati.
Hospodar: Kazali, szto bude mieti *przepustki*, szto pryjiede do Dubna. Tohdy Timoszka zrobiwsia spokujniejszy.
Hospodynia: A wziaw szto nebud´ z domu?
Hospodar: Sztoś wkładaw do torby, to wykładaw, ruki jomu trasliś. Byw takij neporadny, jak ditia. Ja jomu trochu pomahaw. Kazaw, szto napisze piśmo. A wiete czoho wsi płaczete?
Hospodynia: A czom tobi chotiełoś płakati?
Babcia: Nu wsio, płacz niczoho ne pomoże. Niczoho wże ne zrobim. Ja wieru, szto to promysł Boży. Nema toho kiepśkoho, sztoby na dobre ne wyszło. Bude dobre. Musit byti dobre.
Susiedka: Komu szto sudżane, toje bude. Wsi my to płaczem, to smijemsia, to narykajem, to tieszymsia i tak nasze żytie prochodit. Nema niczoho na zawsze.
Hospodynia: Ostawiw rysunki. Treba zanesti do Nurcia, do diad´ka Jurka i skazati, szto Timoszku zabrali.
Hospodar: Ja zanesu i wsio rozkażu. Budemo żdati piśma, a może chto pojiede odwiedati joho? Tam nedaleko, w pegeerach, je dubeński lude. Maju nadieju, szto i wuon do nas pryjiede na *przepustku*. Czas pokaże. Nu, a nas ne wspiew narysowati.
Doczka *(rozżalana)*: A dla mene husia...

Epilog

Na sceni stojit parawan, kotory zakrywaje szpitalne łuożko. Na poczatku wone pudswietlane i widno czerez materijał parawanu łuożko, dochtora i pielęgniarku. Swietło hasne i od storony widowni na materijałowi parawnu wyswietlujut´sia obrazy Timoszki. Potum znow zapalujet´sia swietło z druhoji storony i wże scena na mohiłkach. Czuti hołos aktora, kotory hraw Timoszku.

— Szto to? To ja na tomu łuożkowi? Ja baczu sebe? *Pielęgniarka*, dochtor. Sztoś howorat — *Data śmierci 10.08.1985 roku. Miejsce śmierci – Węgorzewo*". — To pro mene howorat. Czuju piesniu, szto koliś mati spiwała „Wyletiła dusza z tieła...". To moja dusza wyletiła. De budut spoczywati moji kosti? Ja wsio kazaw, szto choczu byti pochowany na mohiłkach w Dubni.

11 liet minuło, jak mene obmanom zabrali z mojeji chaty do *Domu Pomocy Społecznej* w Suwałkach. Ja ne ponimaw, czom ja tam naszowsia. Szto ja tam budu robiti sered chworych, szcze i psychiczno chworych, starych ludi? Ja ne chotiew hoditisia z takim żytiom. No ja wieryw, szto Buoh mene ne ostawit. I ja ne pomyliwsia. Na mojuoj nowuj dorozi pojawiliś dobry lude, kotory zminili moje żytie na liepsze.

Muoj dochtor zawjuoz mene do *ośrodka kultury* do pani Jadwigi Błaszczyk-Jurkonis. Wona zaczała zo mnoju praciowati. Z poczatku ne zusiem mene ponimała, no baczyła, szto ja choczu i żyti, i malowati po swojomu. Tohdy dała mni wolu i ja malowaw, szto mni dusza pudkazuwała. Pani Jadwiga howoryła zo mnoju, ja kazaw, szto choczu namalowati i tohdy wona pokazuwała, jak lepi toje zrobiti.

Ja perenosiw na połotno, szto było w mojuoj hołowie, w mojuom serciu, wsio, szto lubiw i czoho mnie brakowało. Malowaw ja duom, cerkwu, dubeńskich ludi. Malowaw, jak my praciowali, jak swjatkowali, wesila, pochorony. I chot´ moja dusza sumowała za Dubnom, za lud´mi, koli ja wsio toje malowaw, ja byw szczasliwy.

Potum malowaw i ludi z Suwałk, i tych chworych, z kotorymi żyw i jich polubiw. Ja ponimaw jich, to ż wony stradali, tak jak ja. No ja muoh pro swoje hore zabyti, koli malowaw. Ne wse mnie wychodiło, tak jak ja chotiew, i ja byw tohdy złuosny, no złuost´ dawała mnie buolsz siły i ja dotuol probuwaw, pokuol mnie ne wyszło tak jak ja prydumaw. Malowanie było najliepszym likarstwom dla meji duszye i tieła.

Czy ja zdobyw sławu, jak kazała cyhanka? Ne znaju. No znaju, szto ludiam podobaliś moji obrazy. Kupowali turysty z Puolszczy i zza hranici, lude z Suwałk i Węgorzewa, de ja na kuneć żyw. Byli moji obrazy na wystawach, dostawaw nahorody. Chwalili mene. Ale czy to sława, jak kazała cyhanka?

Zaraz, jak mati howoryła – liepsz kosti złożyti na rodini, czym sławu zdobyti na czużynie. A może można odne i druhie?

O, kopajut mohiłu, to dla mene? Muoj opiekun każe, szto hlina, pokazuje druhie miescie. Wże wykopali, ale to ne dubeński mohiłki. Ja chotiew w Dubni, koło matery, koło diad´kuow, koło dubeńskich ludi.

A chto to biżyt, machaje rukami i kryczyt „nie, nie"...? To Aleksander, muoj swojak. Ne daje tam mene chowati. Teper wże znaju, szto zrobit tak jak my dohoworyliś. Budut moji kosti leżati na dubeńskich mohiłkach. Pochowajut mene tak jak wsiech ludi w seli.

Na ekrani fotohrafija mohiły Timoszki i joho matery.

Kuneć.

eprasa.pl 32569f92ba

З організованого життя над Бугом і Нарвою

Союз українців Підляшшя

VII загальний з'їзд Союзу українців Підляшшя

3 червня в осідку Союзу українців Підляшшя у Більську відбувся VII загальний з'їзд організації (*на фото*). Підсумовано активність СУП за останні чотири роки, звертаючи увагу на культурно-освітню і видавничу діяльність, а також гуманітарну допомогу Україні та воєнним біженцям, обрано представників керівних органів та обговорено стан і перспективи розвитку організації в майбутньому.

Як кандидатку на голову Союзу українців Підляшшя запропоновано дотеперішню голову Марію Рижик. Обрано її при абсолютній більшості голосів та при відсутності голосів «проти». Очолить вона найбільшу українську організацію в регіоні в роках 2023-2027.

Учасники з'їзду обрали також 15-особову Головну раду та Контрольну комісію.

У складі Головної ради Союзу українців Підляшшя знайшлися:

Андрій Артем'юк
Мирослав Бужинський
Андрій Давидюк
Ірина Вишенко
Олександра Іванюк
Анатолій Карп'юк
Петро Киризюк
Григорій Купріянович
Людмила Лабович
Олександр Орда
Славомир Савчук
Мирослав Степанюк
Агнешка Тишкевич
Єлизавета Томчук
Лука Чижевський.

Окрім того до Головної ради СУП увійшли: головний редактор українського часопису «Над Бугом і Нарвою» Юрій Гаврилюк та голови відділів: Гайнівського – Роман Сидорук та Білостоцького – Лука Бадовець.

У Контрольній комісії СУП знайшлися:

Славомир Юрчук – голова
Юрій Висоцький – заступник голови
Олександр Білокозович – секретар.

У перерві з'їзду Головна рада покликала Головну управу Союзу українців Підляшшя. У її складі знайшлися ті ж самі особи, які були в цьому органі у 2019-2023 роках. Це:

Андрій Артем'юк – заступник голови
Лука Бадовець – заступник голови
Агнешка Тишкевич – скарбник
Людмила Лабович – секретар
Мирослав Степанюк – член
Мирослав Бужинський – член.

28 червня Районний суд у Білостоці затвердив зміни в KRS.

«Ранок» представляв Підляшшя в Кошалині

10-11 червня в Балтійському драматичному театрі в Кошаліні проходив 48-ий Фестиваль українських дитячих ансамблів. Цього року взяли в ньому участь виконавці з кільканадцятьох місцевостей з цілої Польщі. Це були діти різних вікових категорій з українських шкіл і пунктів навчання української мови. Виступали танцювальні і вокально-інструментальні групи, солісти, театральні групи, ансамблі народних інструментів та ансамбль бандуристів. Серед учасників заходу був Український ансамбль пісні і танцю «Ранок» з Більська, який діє при Союзі українців Підляшшя. Показав він українські танці та проспівав пісні зі свого репертуару.

Діти з Більська відвідали «Загороду»

21 червня на завершення навчального року діти з українського класу IVA Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича в Більську відвідали музей під відкритим небом «Загорода» в Козликах. Учні мали змогу провести спекотний червневий день на лоні природи в оточенні красивої традиційної підляської архітектури та оглянути скансен, в якому знаходяться м.інш. сільська хата, шпихлір, клуня, конюшня, баня, водяний млин та козловий вітряк. Діти довідалися більше про матеріальну спадщину Підляшшя та відпочили зі своїми ровесниками. Були спільні ігри та забави.

Поїздка відбулася в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Майстер-класи української культури для дітей і молоді „До джерел"» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Танцювальні майстер-класи «Гілочки»

27-29 червня в Ґмінному осередку культури в Черемсі відбулися чергові вже танцювальні майстер-класи місцевого українського дитячо-молодіжного ансамблю «Гілочка», який діє при Союзі українців Підляшшя. Заняття повела Вікторія Гарасим'як з Рівного в Україні, яка від минулого року вчить дітей з Черемхи українських танців.

eprasa.pl 32569f92ba

У майстер-класах взяли участь старші танцюристи, а також – вперше – молодші діти з другого класу, які вивчають українську мову як рідну в Шкільно-дошкільному комплексі в Черемсі. Під час літніх занять діти робили нові постановки.

Перший більший виступ танцювальної групи ансамблю «Гілочка» з Черемхи відбувся **28 травня** у Ридзеві на «Святі дитячої творчості». На Підляшші нову танцювальну українську групу широка публіка могла побачити під час фестивалю «На Івана, на Купала» в Дубичах Церковних **15 липня**.

Навчання традиційних українських танців відбувається у рамках проєктів Союзу українців Підляшшя, реалізованих завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП та з бюджету Підляського воєводства.

Ляльки-мотанки в Черемсі

27-29 червня, поряд з танцювальними майстер-класами, відбувалися рукодільні заняття для дітей. Учні Шкільно-дошкільного комплексу в Черемсі, які вивчають українську мову як рідну, робили разом з Вікторією Гарасим'як з Рівного традиційні українські ляльки-мотанки у вигляді ангеликів.

Заняття відбулися в рамках проєкту «Майстер-класи української культури для дітей і молоді "До джерел"» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Майстер-класи українських колективів з Підляшшя

Традиційно влітку відбулися виїзні майстер-класи для підляських дітей, які співають і танцюють у фольклорних колективах «Ранок» з Більська та «Гілочка» з Черемхи.

4-8 липня, втретє вже в осередку «Rozłogi» коло Городка в Книшинській пущі, зустрілися учасники співочих і танцювальних груп Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок» з Більська. Діти поповнювали репертуар, інтегрувалися та відпочивали на природі. За п'ять днів вивчили вони нові танці та пісні, у першу чергу купальські твори, з якими згодом виступили на фестивалі «На Івана, на Купала» в Дубичах Церковних.

З черги **17-21 липня** Український фольклорний колектив «Гілочка» з Черемхи виїжджав на майстер-класи аж до Бортного на Лемківщині, села, яке розташоване біля польсько-словацького кордону. Нового репертуару вчила дітей фольклористка Алла Ковальчук з Рівного. Учасники «Гілочки» не лише співали пісень, але й танцювали та розучували народні українські ігри. Діти мали дуже насичену програму, оскільки окрім тяжкої праці на репетиціях, організатори підготували їм цікаві заняття та екскурсії, між іншими на Словаччину.

Виїзні майстер-класи пройшли в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Діяльність аматорських художніх колективів» завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

«На Івана, на Купала»

15 липня при водосховищі Бахмати коло Дубич Церковних відбувся найбільший захід під відкритим небом, проводжений Союзом українців Підляшшя, «На Івана, на Купала» (*на фото*). У його програмі були ярмарок народного рукоділля (вишиванки, кераміка, покази ковальства і гончарства, традиційна кухня) та концертна частина.

Артистичну програму традиційно почав хоровод ансамблів берегом водосховища в напрямку сцени, після якого виконавці з Підляшшя та України виступили на купальській сцені, презентуючи фольклорну і естрадну пісню та український танець. Серед учасників були, передусім, ансамблі, які діють при Союзі українців Підляшшя, солісти і колективи з регіону – переможці Конкурсу української пісні «З підляської криниці», гості з України, серед них м.інш. дует «Лісова пісня» з Рівного. Зіркою заходу був відомий фольклоровий гурт «Гайдамаки» з Києва. Після його концерту учасники свята могли подивитися мальовничий купальський обряд з пусканням вінків у воду у виконанні підляської молоді та вогнеграй. На завершення традиційно відбулася забава для молоді. Цього року заграв на ній ансамбль «Гойраки» з Більська.

Фестиваль «На Івана, на Купала» відбувся у співпраці Союзу українців Підляшшя з Ґмінним осередком культури у Дубичах Церковних. Захід пройшов у рамках проєкту «Фестивалі української культури і традиції на Підляшші» дякуючи дотації з бюджету держави. Завдання співфінансовано за кошти Підляського воєводства. Окрім того фестиваль підтримали Ґмінне управління Дубичі Церковні та Ґмінне управління Більськ.

eprasa.pl 32569f92ba

Підляський науковий інститут

Четверте засідання журі Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму»

5 червня відбулося четверте засідання журі Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму», організованого Підляським науковим інститутом у партнерстві з Союзом українців Підляшшя. До складу журі входили: Євгенія Гаврилюк – українська поетеса з Більська, член Національної спілки письменників України; Людмила Лабович – журналістка, філолог, дослідниця говірок Підляшшя, секретар Підляського наукового інституту; Любов Фроляк – мовознавець-діалектолог, дослідниця українських говірок, науково-дидактичний працівник Кафедри слов'янського мовознавства Інституту Мовознавства і Літературознавства Університету Марії Кюрі-Склодовської в Люблині; Наталка Бабина – українська письменниця родом з Берестейщини. На засіданні журі визначило лауреатів конкурсу (протокол журі – стор. 7).

Метою Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму» є заохочення людей, які знають і використовують українські говірки Підляшшя, до літературної творчості своєю мовою.

Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центром розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Директор ПНІ взяв участь у засіданні комісії меншин Сейму

13 червня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович взяв участь у засіданні Комісії національних та етнічних меншин Сейму Республіки Польща. Порядок денний засідання включав, зокрема, такі питання, як інформація Уповноваженого уряду з питань рівного ставлення про дії, вжиті для рівного ставлення незалежно від національного та етнічного походження у 2020-2022 роках, протидія дискримінації як принцип функціонування Європейського Союзу та основа для співпраці з національними та етнічними меншинами в Польщі або інформація міністра освіти і науки про збереження дотеперішнього характеру освіти білоруської меншини в Польщі.

Д-р Г. Купріянович, як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини, виступив під час засідання з кількох питань. Він наголосив на необхідності практичних та активних дій Уповноваженого уряду з питань рівного ставлення у справах національних та етнічних меншин. Стосовно питань освіти він зазначив, що на практиці вже понад 70 років у Польщі існують школи меншин, а нове тлумачення законів означає зміну існуючої системи освіти меншин.

Урочисте проголошення результатів Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму»

18 червня у Міській публічній бібліотеці в Більську відбулося Урочисте оголошення результатів Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму». Захід відкрив, сказав про ідею і значення конкурсу та привітав гостей директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович. Він нагадав, що організатором конкурсу був Підляський науковий інститут, партнером при його проведенні Союз українців Підляшшя, а співорганізатором урочистості проголошення результатів: Міська публічна бібліотека в Більську на Підляшші. Підкреслив, що проведення конкурсу було можливим завдяки реалізації публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Згодом секретар ПНІ Людмила Лабович, відповідальна за мериторичну і організаційну підготовку конкурсу, розповіла про проведення Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму», який тривав з грудня 2021 р. по червень 2023 р. Підкреслила вона, що конкурс був ініціативою, щоб заохотити людей писати «по-своєму», тобто українськими підляськими говірками.

Ключовим моментом заходу стало урочисте проголошення рішення журі Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму» – протокол з праць журі зачитала одна із його членів Євгенія Гаврилюк. Учасники урочистості почули, що на конкурс надійшло кількадесят праць 20 авторів. Праці 5 авторів не відповідали формальним вимогам, відтак у конкурсі взяло участь 15 учасників.

Після зачитання протоколу своїми рефлексіями після конкурсу поділилися членкині журі. Першою виступила онлайн українська письменниця родом з Берестейщини Наталка Бабина. Потім звернулася до присутніх українська поетеса з Більська, член Національної спілки письменників України Євгенія Гаврилюк. Як третя своїм баченням конкурсу поділилася журналістка, філолог, дослідниця говірок Підляшшя, секретар Підляського наукового інституту Людмила Лабович. На завершення свої міркування висловила, також онлайн, мовознавець-діалектолог, дослідниця українських говірок, професор Кафедри слов'янського мовознавства Інституту

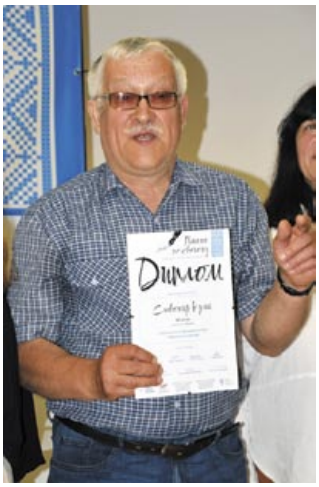

eprasa.pl 32569f92ba

публічної бібліотеки в Більську на Підляшші Івона Бєлецька-Влодзіміров. Лавреати та учасники конкурсу після вручення зверталися зі словом до учасників заходу.

Під час проголошення результатів літературного конкурсу мусило прозвучати живе літературне слово. Лавреати, які зайняли перші місця в окремих категоріях, прочитали фрагменти своїх творів: Олена Алексіюк – драму «Тімошка», драму Миколи Рощенка «Було і нині» з уваги на відсутність автора – Юрій Гаврилюк, Юрій Плева – оповідання «Жаворонок в Америку поїхав»; Леокадія Саєвич – оповідання з циклу «Білі будні, білі свята, било…».

Мовознавства і Літературознавства Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні проф. Любов Фроляк.

Тоді відбувся акт вручення лавреатам та учасникам конкурсу дипломів і матеріальних нагород у формі подарункових карт до різних магазинів. Імена нагороджених зачитувала член журі Л. Лабович, а нагороди вручали: член журі Є. Гаврилюк, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик, директор ПНІ д-р Г. Купріянович та директор Міської

Новий склад капітули Підляської науково-літературної нагороди

У **червні** започаткувала свою працю нова Капітула Підляської науково-літературної нагороди. У її склад увійшли чотири особи, заангажовані у діяльність задля збереження та розвитку української мови і культури Підляшшя, вказані управами суб'єктів, що заснували Нагороду, тобто Підляського наукового інституту та Союзу українців Підляшшя. Членами цьогорічної Капітули Підляської науково-літературної нагороди стали: д-р Андрій Артем'юк, Лука Бадовець, д-р Андрій Єкатеринчук, д-р Григорій Купріянович.

Цього року Підляська науково-літературна нагорода буде присуджуватися вдруге. Її метою є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у функціонуванні, дослідженні та розвитку української культури та мови Підляшшя.

Заснування та присуджування Нагороди є однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Засідання Комісії польсько-українських культурних зв'язків Люблинського відділення ПАН, присвячене Підляському науковому інститутові

20 червня відбулося в Любліні відкрите наукове засідання Комісії польсько-українських культурних зв'язків Люблинського відділення Польської академії

eprasa.pl 32569f92ba

наук, присвячене темі: «Підляський науковий інститут – його роль та значення у дослідженнях польсько-українського пограниччя». Проходило воно в гібридному режимі – частина учасників була присутня в осідку Польської академії наук Відділення в Любліні, а інші брали участь у зустрічі дистанційно. Засідання вела голова Комісії проф. д-р габ. Мирослава Олдаковська-Куфель.

Як перший доповідь «Підляський науковий інститут – початки творення української наукової установи на Підляшші (2018-2023)» виголосив директор ПНІ д-р Григорій Купріянович. Далі результати своїх досліджень, проведених у рамках діяльності Інституту, представила секретар ПНІ, Людмила Лабович, яка прочитала лекцію «Традиційний фольклор ґміни Чижі у світлі найновіших польових досліджень».

Дві чергові доповіді з аналізом діяльності ПНІ виголосили заступники голови Комісії польсько-українських культурних зв'язків Польської академії наук Відділення в Любліні. Директор Інституту української мови НАН України проф. Павло Гриценко охарактеризував «П'ять років діяльності Підляського наукового інституту з перспективи Києва». Своєю чергою, «П'ять років діяльності Підляського наукового інституту з перспективи Люблина» прокоментував багаторічний завідувач Кафедри української філології Університету Марії Кюрі-Склодовської проф. д-р габ. Фелікс Чижевський (Польська академія наук Відділення у Любліні), який від багатьох років підтримує різноманітні дії ПНІ.

Далі відбулася дискусія про концепцію та діяльність Підляського наукового інституту. В обговоренні взяли участь: проф. д-р габ. Ян Адамовський (УМКС), проф. д-р габ. Любов Фроляк (УМКС), проф. д-р габ. Дорота Рембішевська (Інститут славістики Польської академії наук). На завершення виступили також доповідачі.

Публікація творів лавреатів конкурсу «Пішемо по свойому»

Наприкінці **червня** на Інтернет-сайті Підлялського наукового інституту започатковано публікацію творів переможців Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму». Праці лавреатів поширювалися також на сайті партнера при організації конкурсу – Союзу українців Підляшшя.

Як перші опубліковано фрагменти творів здобувачів перших місць в окремих категоріях. Твори опубліковано у формі відео-записів з їхньої презентації під час урочистого проголошення результатів конкурсу **18 червня**, здійснених Юрієм Місюком. Згодом на сайті ПНІ були поміщені тексти творів чергових лавреатів конкурсу.

Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центром розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Вручення дипломів та нагород лавреатам і учасникам Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму»

30 червня вручено дипломи та нагороди лавреатам і учасникам Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму», які не змогли взяти участі в Урочистому оголошенні результатів конкурсу. Вручення відбулося переважно в місцях проживання нагороджених або в Підляському науковому інституті.

Дипломи і нагороди дістали: Марко Хмелевський (Вуорля) – Відзнака «За пісенність поезії», Миколай Яновський (Старе Березово) – за участь у конкурсі та за пошуки художньої виразності у творенні великої літературної форми, Зоя Майстрович (Рудути, *на фото*) – Відзнака «За душевність поезії», Микола Рощенко (Кліщелі, *на фото*) – І місце в категорії «Драма». Дипломи та нагороди Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму» вручав директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович спільно з заступником директора Інституту Юрієм Гаврилюком.

Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центром розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

eprasa.pl 32569f92ba

Бібліотека Інституту поповнилася виданнями Інституту політичних студій Польської академії наук

Влітку бібліотека Підляського наукового інституту збагатилася виданнями однієї з важливих наукових установ Польщі – Інституту політичних студій Польської академії наук. Це зокрема видання, які стосуються польсько-українських відносин, історіографії, польсько-білоруських взаємин та сучасної історії Білорусії. Серед переданих видань були публікації проф. Томаша Стрийка, проф. Войцеха Матерського, д-ра Маріуша Зайончковського, Павла Усова.

Бібліотека Підляського наукового інституту діє завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Перше засідання Капітули Підляської науково--літературної нагороди

1 липня в осідку Союзу українців Підляшшя в Більську відбулося перше у цьому році засідання Капітули Нагороди. Капітула затвердила на ньому зміни у «Правилах Підляської науково-літературної нагороди» та узгодила принципи функціонування та план праці Капітули. Усталено, що друге засідання Капітули відбудеться в серпні, третє – у вересні. Проведено також дискусію про кандидатів на лавреатів Підляської науково-літературної нагороди за 2023 р.

Заснування та присуджування Нагороди є однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Зустріч онлайн Організаційного комітету VII Підляської української наукової конференції

5 липня відбулася зустріч онлайн Організаційного комітету VII Підляської української наукової конференції. Її метою було обговорити головні питання, пов'язані з цьогорічним найбільшим науковим заходом Підляського наукового інституту, яке відбудеться **17-18 листопада** в Більську та в Кліщелях.

Метою Підляської української наукової конференції є інтенсифікація досліджень історії і культури та сучасності українського населення Підляшшя, а також створення місця для презентації та популяризації результатів наукових досліджень українського наукового середовища регіону та інших дослідників, які зацікавлені проблематикою Підляшшя. Підляські українські наукові конференції відбуваються від 2017 р.

Центральною темою VII Підляської української наукової конференції буде роль міст в минулому Підляшшя. Приводом для цього є 500-річчя надання міських прав Кліщелям. Конференція відбудеться завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща, за підтримки Бургомістра Кліщель, Посольства України в Республіці Польща, завдяки підтримці приватних осіб та установ.

З'явився збірник «Сакральне та туризм»

Вийшов друком збірник «Сакральне та туризм. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції» (Київ 2023). Містить він матеріали однойменної конференції, яка відбулася у квітні, а співорганізатором якої був Підляський науковий інститут. Інститут є також серед установ, які вказані на титульній сторінці збірника. Серед поміщених у збірнику матеріалів є стаття заступника директора ПНІ Юрія Гаврилюка «Найцінніші українські сакральні пам'ятки на туристичних шляхах Польщі: розміщення і стан збереження».

Директор ПНІ взяв участь у LXXXI засіданні Спільної комісії уряду та меншин

5 липня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини у цій комісії – взяв участь у LXXXI засіданні СКУНіЕМ. Засідання проходило дистанційно. Його програма містила низку важливих для меншин питань, були серед них зокрема: інформація Міністра освіти і науки про стан навчання німецької мови як мови національної меншини, інформація про можливість збільшення коштів для реалізації у 2023 році завдань, спрямованих на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності меншин, презентація Міністерством фінансів Національної системи електронних фактур, представлена представниками Національної ради з питань радіомовлення і телебачення та Ради національних медіа механізмів створення і формування передач для національних і етнічних меншин у публічних медіа. На засіданні було також представлено проект Інформації про детальні правила процедури надання дотації на виконання в 2024 році завдань, спрямованих на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності меншин, який був негативно оцінений меншинною стороною СКУНіЕМ. Д-р Г. Купріянович був співведучим засідання та брав слово у більшості пунктів програми.

Голова Наукової ради ПНІ виступив під час циклу «Лемківське АВС»

11 липня голова Наукової ради Підляського наукового інституту д-р габ. Роман Висоцький, проф. УМКС, взяв участь у панельній дискусії «Депортація – факти та міфи», яка відбулася в селі Новиця на Лемківщині. Однією з головних тем дискусії, яку модерував Григорій Суханич, була акція «Вісла» та її наслідки на Лемківщині. Дискусія відбулася за кілька днів до 41-ї Лемківської ватри в рамках циклу «Лемківське АВС», тобто зустрічі амбасадорів світу лемків та малярського вернісажу проф. Віктора Москалюка і Макара Москалюка. Одним із амбасадорів світу лемків був вибраний проф. Р. Висоцький.

Організатором заходу була Фундація Новиця ім. С. і М. Марковичів, що знаходиться в селі Новиця на Лемківщині.

eprasa.pl 32569f92ba

Товариство Спадщина Підляшшя

Збори Товариства Спадщина Підляшшя

25 червня в осідку Товариства Спадщина Підляшшя в Пухлах відбулися збори організації. Її члени підсумували останній рік та обговорили найближчі плани діяльності.

Товариство, яке діє 19 років, проводить численні проєкти, пов'язані зі збереженням матеріальної і духовної культури регіону, багато уваги приділяючи українському характерові надбання підляських сіл між річками Нарва та Буг. Останній рік був дуже активним – товариство провело багато проєктів, передусім, які стосувалися традиційної кухні, але також пов'язаних з ткацтвом та вишиванням.

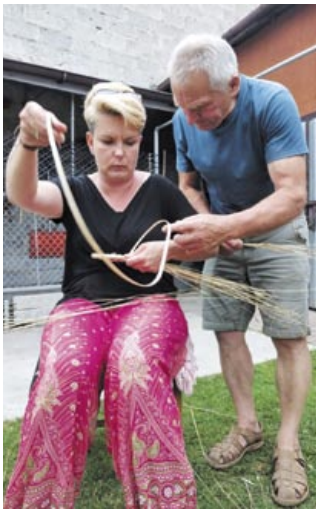
Пісні з колекції Івана Ігнатюка

1 і **15 липня** в Люблині відбулися співочі майстер-класи в рамках проєкту «Співи пограниччя зі збірок Івана Ігнатюка в Музею люблинського села», метою якого є популяризація пісенного репертуару з Підляшшя та Люблинщини (*на фото внизу*). Одним із його співорганізаторів, поряд з Інститутом культурології Університету Марії Кюрі-Склодовської у Люблині, є Товариство Спадщина Підляшшя.

Іван Ігнатюк (1928-2013), до постаті якого нав'язує проєкт, це фольклорист, етнограф, мовознавець, поет, публіцист, організатор українського культурного життя родом з Південного Підляшшя. Він зібрав понад 1200 народних пісень, сотні казок, загадок, прислів'їв та приказок, велику кількість етнографічних матеріалів, в основному, з Південного Підляшшя. Статті присвячені народній культурі свого рідного краю він друкував м.інш. на сторінках «Над Бугом і Нарвою».

Проєкт має на меті спопуляризувати пісні з колекції Івана Ігнатюка, які зберігаються в Музею люблинського села. У його рамках відбулися майстер-класи, які провели викладачі традиційного співу разом зі співаками з територій, де проводив свої фольклорні записи Іван Ігнатюк. Це були Кароліна Дем'янюк (народна артистка та співачка з Долгобродів) та Єва Ґроховська (дослідниця музичних традицій польського села); а також Ніна Явдосюк (народна співачка з Добриводи) та Улита Харитонюк (культуролог, етномузиколог з Товариства Спадщина Підляшшя). **15 липня** підляські співачки вчили пісень з Добриводи.

Підсумком майстер-класів стане наукова панель, яка відбудеться **2 вересня** з участю: проф. д-ра габ. Фелікса Чижевського (славіста, діалектолога, етнолінгвіста), проф. д-ра габ. Яна Адамовського (лінгвіста, фольклориста і культуролога) та д-р Беати Максим'юк-Пацек (культуролога і дослідниці обрядів Люблинщини та Підляшшя), а також викладачів майстер-класів співу: д-р Єви Ґроховської та Улити Харитонюк. Відбудеться

також концерт, під час якого виступатиме співоча група «Jarzębina» із Заблоття та ведучі майстер-класи зі співу. Під час танцювальної забави заграє капела «Kwadryl».

Проєкт співфінансувало Міністерство культури і національної спадщини з Фонду промоції культури.

Майстер-класи плетіння з соломи

13 липня у Гайнівці відбулися відкриті майстер-класи з соломоплетіння (*на фото*). Повів їх знавець цього ремесла Миколай Петручук, родом з села Грабовець у ґм. Дубичі Церковні. Учасники зустрічі вчилися виплітати з соломи. Була також змога ознайомитися з цілим процесом підготовки матеріалу для соломоплетіння, м.інш. **21 липня** бажаючі могли подивитися, як колись жали жито забутою вже на селі косаркою.

eprasa.pl 32569f92ba

Заняття відбуваються в рамках проєкту «З соломи та лози – кошикові майстер-класи з Миколаєм Петручуком», що його реалізує Товариство Спадщина Підляшшя у рамках завдання «Майстер традиції» дякуючи дотації Міністра культури і національної спадщини за кошти Фонду промоції культури. Майстер-класи почалися у **травні** та будуть продовжуватися до **грудня 2023 р.** Постійна група зустрічається з народним умільцем 4-5 разів на місяць, окрім того проходять відкриті заняття для всіх зацікавлених.

Уроки рукоділля – народні павуки

25 липня в осідку Товариства Спадщина Підляшшя у Пухлах у гм. Нарва та **30 липня** в сільській світлиці в Острівках у гм. Заблудів відбувалися майстер-класи виконування кришталевих павуків. У давнину павуки, зроблені передусім з соломи, але також з паперу, очерету, гороху, пряжі та інших доступних матеріалів, це була традиційна прикраса сільських хат, зокрема у час Різдва Христового та Великодня.

Уроки рукоділля повела Сильвія Гришко, яка вчила техніки виготовлення павуків з кришталевої соломи. Під її опікою кожен учасник зустрічі зробив невеличкий павук з очерету.

Майстер-класи зорганізувало Товариство Спадщина Підляшшя за кошти Міністра культури і національної спадщини в рамках програми Національного центру культури: ЕтноПольща. Едиція 2023.

Товариство друзів скансену в Козликах

«На Володимира»

29 липня в Загороді в Козликах над Нарвою відбулася щорічна зустріч «На Володимира», яка пов'язана з відзначенням свята Рівноапостольного князя Володимира Великого, хрестителя Русі. Відзначення почалися спільним молебнем біля стовпової каплички, що присвячена 1000-літтю упокоєння Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого. Згодом відбулася товариська зустріч, поєднана з культурною програмою. З піснями з Підляшшя виступила молода співачка Амелія Петрочук з Гайнівки, лауреатка конкурсу «Стара традиція», який є організований у рамках фестивалю «Всі мазурки світу» (Wszystkie Mazurki Świata). Лекцію «Слідами Юрія Новосільського між Бугом та Нарвою» зачитав Ігор Вереміюк. Також видатному українсько-польському іконописцю був присвячений фільм, якого могли подивитися учасники заходу – «Слідами майстрів. Новосільський на Підляшші» авторства Петра Лозовика. Якраз цього року випадає ювілей 100-річчя від дня народження митця.

Захід зорганізувало Товариство друзів скансену в Козликах за кошти у конкурсі на реалізацію у 2023 р. публічних завдань, які належать до Підляського воєводства, у сфері діяльності на користь національних і етнічних меншин та регіональної мови в рамках циклу подій під назвою «Фестиваль на Миколу 2023 р.».

(ред.)

Фото Ю. Гаврилюка, Л. Лабович, У. Харитонюк

KOLPORTER

Na Podlasiu nasze pismo można kupować w kioskach i innych punktach sprzedaży prasy firmy „Kolporter" na terenie powiatu bielskiego, hajnowskiego, siemiatyckiego oraz miasta Białegostoku (np. w sklepach Arhelan, PSS Społem), a także w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku. W innych województwach: w Białej Podlaskiej, Chełmie, Gdańsku, Gorlicach, Górowie Iławeckim, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Szczecinie, Warszawie, Włodawie, Wrocławiu. Najpewniejszy sposób to oczywiście prenumerata.

Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою»
Ukraińskie Pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju"

Виходить шість разів у рік ❖ Ukazuje się sześć razy w roku
PL ISSN 1230-2759

ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77
nadbuhom.pl nadbuhom@nadbuhom.pl (+48) 502 565 547

Редакція: Юрій Гаврилюк (головний редактор), Вікторія Гаць, Андрій Єкатеринчук, Людмила Лабович (секретар), Анна Паб'ян, Юрій Плева.
Redakcja: Wiktoria Gać, Jurij Hawryluk (Jerzy Gawryluk – red. nacz.), Andrzej Jekaterynczuk, Ludmiła Łabowicz (sekretarz), Anna Pabjan, Jerzy Plewa.

Видавець/Wydawca: Союз українців Підляшшя / Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77 E-mail: biuro@zup.org.pl WWW: zup.org.pl

Zrealizowano dzięki dotacji z budżetu państwa ❖ Зреалізовано завдяки дотації з державного бюджету РП.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Публікація виражає лише погляди автора/ів і не може ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. ❖ Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji.

Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає. ❖ Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Andare Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-095 Warszawa. Nakład: 1200 egz.

eprasa.pl 32569f92ba

ПЕРЕДПЛАТА – 2023 – PRENUMERATA

Річна передплата на території Польщі коштує 60,00 злотих (PLN). (6 номерів). При замовленні передплати за коротший період число номерів треба помножити через 12,00 злотих. Архівні номери – 3 зл. (один номер) + витрати на доставку. **Річна передплата** в Україну та Білорусь – 100,00 PLN. **Річна передплата** у інші держави – 40 EUR або $50,00, або їхня рівновартість (авіапошта).

Банківський рахунок видавця: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (у назві платежу просимо вказати ім'я, прізвище і точну адресу для висилки та період, якого стосується платіж).

Формат номера для перерахунків з-за кордону:
PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Вплати з-за кордону просимо виконувати лише безпосередньо на банківський рахунок. Про інші варіанти, будь ласка, заздалегідь домовляйтеся з Видавцем.

Організації, парафії та інші колективи можуть робити замовлення потрібної кількості примірників за окремою домовленістю про умови пересилки і оплати. З усіма запитаннями звертайтеся на e-адресу nadbuhom@nadbuhom.pl, номери телефонів (+48) 502 565 547 або 609 048 496, або пишіть листи на адресу Видавця.

Roczna prenumerata krajowa kosztuje 60,00 zł (PLN). W przypadku prenumeraty na okres krótszy liczbę numerów należy pomnożyć przez 12,00 zł. Numery archiwalne – 3 zł (sztuka) + koszt wysyłki.

Roczna prenumerata Ukraina i Białoruś – 100,00 PLN.

Roczna prenumerata do pozostałych krajów – 40 EUR lub 50 USD (poczta lotnicza).

Rachunek bankowy wydawcy: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (w tytule wpłaty prosimy podać imię, nazwisko i adres, na który ma być wysłana prenumerata oraz okres, którego dotyczy wpłata).

Format rachunku bankowego dla wpłat z zagranicy: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402. Wpłat z zagranicy prosimy dokonywać wyłącznie na rachunek bankowy. Inne formy należy uzgadniać z Wydawcą.

Z pytaniami w sprawie prenumeraty indywidualnej, zamówień grupowych oraz pomocy w rozpowszechnianiu prosimy zwracać się na adres e-mail nadbuhom@nadbuhom.pl, numery telefonów (+48) 502 565 547 lub 609 048 496, a także listownie.

eprasa.pl 32569f92ba

